LaCat
S2278c

Sanmartin y Aguirre José F
Cuentos vells. y baralles
noves.

LaCat
S2278c

PRESENTED TO

THE LIBRARY

BY

PROFESSOR MILTON A. BUCHANAN

OF THE

DEPARTMENT OF ITALIAN AND SPANISH

1906-1946

CUENTOS VELLS

Y

RALLES NOVES,

RECULLITS Dª ASI Y Dª ALLÁ

PER

PH F. SANMARTIN Y AGUIRRE.

VALENCIA:

LIBRERIA Dª EN P. AGUILAR, *Caballers*, 1.

LLIBRERIA Dª EN F. AGUILAR, *Mar*, 24.

1876.

[illegible] DE ÓPTICA

ENRIQUE TORTAJADA

SUCESOR DE [illegible]

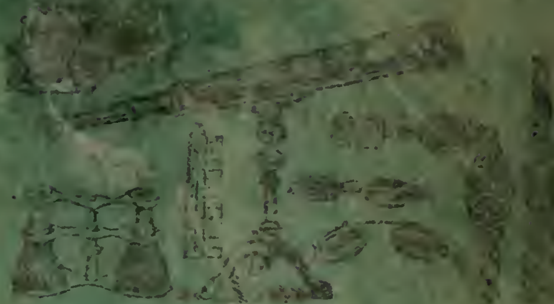

CALLE DEL MAR, [illegible] VALENCIA

Compositor de instrumentos [illegible] y Marina. [illegible] composiciones.

Dicho señor [illegible] sus padecimientos [illegible] cristales [illegible] de Óptica [illegible] de esperar [illegible] crédito [illegible] sabe [illegible] agradar la [illegible] lo que [illegible]

En dicho [illegible] de cristales de [illegible] instrumentos de [illegible] [illegible] ciencias [illegible] Óptica, Física, Matemáticas [illegible]

[illegible] de [illegible] para [illegible]

[illegible]

OBRES CASTELLANAS DEL SENYOR SAN MARTIN Y AGUIRRE

Baladas y cantares, un tomo. (Agotada.)

El cesto de flores, poesías ligeras, un tomo. (Agotada.)

Maremagnum, poesías festivas un tomo (segunda edicion.)

Trigo y Paja, copias de varios colores, un tomo.

Flores y perlas, fábulas morales, (en colaboracion de Don Constantino Llombart,) un tomo.

Armonías sagradas. (Agotada.) (1)

Pandemonium, novelas, leyendas históricas, artículos humorísticos, de costumbres etc. (en colaboracion de Don Jacinto Labaila) un tomo.

Tomasita, comedia en un acto y en verso, original.

Por un pié... pieza cómica en un acto y en verso, original.

Herencia del año 1873. Sátira político social, en verso (en colaboracion de Don Ricardo Caballero.)

El desenlace esperado, juguete cómico en un acto y en verso, original.

Una noche de aventuras, zarzuela bufa en un acto y en prosa, original.

---

(1) Se prepara una nova edició aumentada y reformada.

[illegible] Buchanan
Univ. of Toronto 1908

ITALIA-ESPAÑA

GUÁRDESE COMO

JOYA PRECIOSA

EX-LIBRIS
M. A. BUCHANAN

CUENTOS VIEJOS Y BARALLES NOVES.

CUENTOS VELLS Y BARALLES NOVES.

La Cat
S 22780

CUENTOS VELLS

Y

BARALLES NOVES,

RECULLITS D' ASI Y D' ALLÁ

PER

JOSEPH F. SANMARTIN Y AGUIRRE.

486063

16.2.49

VALENCIA:

LLIBRERIA D' EN P. AGUILAR, *Caballers*, 1. | LLIBRERIA DE F. AGUILAR, *Mar*, 24.

1876.

VALENCIA.—Impr. á carrech de Cárles Verdejo, Almirant, 3.

A MON BEN VOLGUT AMICH

EN JOSEPH MARIA MANAÚT.

Fa molt temps, qu' el autor d' estes ralles tenia empenyada sa paraula en dedicarli á vosté una obreta, com á pròba de vera y antiga amistat. Huí que per fí se desedix á donar á la estampa la present, tenint en conte l' amor que á la literatura llemosina li ha tengut vosté sempre, no ducta en posar son nòm al front d' ella, en la seguritat de que sabrá rébrela ab carinyo una persona com vosté, tan aymant de nostra llengua.

De vosté sempre amich y S. S.

J. F, Sanmartin y Aguirre.

PROLECH.

Valencia, la pátria d' en Ausias March y en Jaume Roig, aymant com la primera de les seues glòries, no podia per ninguna de les maneres permaneixer indiferent á la idea tan lloable com trascendental pera nostre reyalme, de restaurar la rica joya de nostra literatura; idea noblement iniciada per sa germana Catalunya, y, degut al entusiasme y constancia de llurs fills, convertida ja en un fet, realment molt mes important de lo que llurs detractors, y fins sons mateixos adeptes se prometien.

Efectivament; alguns escriptors y poetes valencians, comprenent cuals eren los interesos de sa tèrra nativa, ab tota la bòna fé de la seha' ánima, respongueren á lo sagrat crit de *Patria, Fides* y *Amor*, donat pels catalans, y eixecaren lo seu gloriós pendó, que no podia menys de pendrer part en tan patriótica crehuada, y, encara que formant á la retaguardia, *¡Avant!* —digueren joyosos á llurs germans del principat: — *anem tots junts á la victória!*

Pero ¿per quín motiu los literats y poetes de la ciutat del Turia, una vegada en lo camp de la lluyta, no hi demostren lo seu valer ab los fets que sa brillant història ens dona lo dret en esta honrosa crehuada literaria-llemosina, á esperarne d' ells? ¿Es qu' els hi mánquen les forçes pera sostindrer dignament lo pabelló? ¿Es, per nostra disort, que lo linatje de nostres ilustres poetes ha desaparegut pera sempre de nostra raça? Creem que, per fortuna, está molt lluny de serne rès d' asó.

En altra part, á nostre mòdo de vorer, es ahon

residix la causa de que principalment s' orijina la injustificable inacció d' els escriptors valencians respecte al moviment literari llemosí iniciat en Catalunya.

Pera nosaltres, en primer llòch, no consistix mes qu' en la impresionabilitat del carácter, per diro aixina d' els valencians, que, generalment parlant, obrém sempre á impuls de la primera impresió qu' en nosaltres produix cuansevòl succés, lo cual fá que promte oblidém lo que á mes constancia habiem d' empendrer; y ademés en lo gènit llautger y amich de la novetat que, per consecuencia de lo amunt dit, nos caracteriça y que per lo mateix, fénsenos dur de rebrer tot lo qu' en sério s' hatja de pendrer, fácilment abandonem lo qu' en los primers moments despertara nostre entusiasme.

D' así, donchs, qu' als valencians s' ens resistixca l' admetrer per de pronte lo llenguatje que nostres avis parlasen, lo cual nes molt gran obstacle pera la renaixensa de les lletres llemosines, y per aixó, tenintho en conte alguns dels escrip-

tors d' esta ciutat, entre los cuals se trova en primer llòch lo popular poeta en Constantí Llombart, ú d' els que á mes fé hi treballen pera portarne á cap en Valencia lo renaiximent literari llemosi, s' hatjen decidit á escriurer y publicarne obres festives, si no molt recomendables per son mérit, á propósit per son género y estil, pera despertarne l' adormida afició que tant encara huí escaseija, á la llijenda d' escrits en nòstre llenguatje.

Aixis s' esplica bé que tant nosaltres com los aludits escriptors, apartanse ab prou sentiment, de la senda que, literariament parlant creem que debiem seguirne, hatjam emprés, d' algun temps á esta part, lo sistema de publicar llibres en consonancia ab lo gust estragat d' el públich; si bé sempre ab lo bon desig de qu' este puga acás demá cuant li prenga gust y conega be sa llengua, deletarse 'n la llijenda d' obres series llemosines.

Pel fil traurem lo capdell, diu ab fonament Llombart, y seguint nosaltres lo indicat sistema,

pòch á pòch anirem allunyanse, y conseguirem, per fí, coronar nostra empresa.

Mentres tant, contentes la part literata d' el públich valenciá, en llegirne obretes com lo *Niu d' abelles*, CUENTOS VELLS Y BARALLES NÒVES, los divertits joguets dramátichs d' en Eduart Escalante, les del famós dominico pare Mulet, y algunes altres pel l' estil, fins que, si Deu ho vòl, aplegue lo dia que de tot còr desigem.

En este llibre, trovarán los lectors reunides, juntes ab los jistes, rondalles, anécdotes y cuentos que son colector ha pogut arreplegarne 'n llurs viatjes per los pòbles de Catalunya y lo reyalme de Valencia, no poques vegades d' els propis llabis d' els llauradors y d' els pagesos, y moltes mes de diferents publicacions llemosines, especialment de *Lo Gay saber* y d' el anuari qu' en Barcelona dona á llum lo senyor Pelay Briz, les mes gracioses composicions d' els principals poetes catalans, valencians y mallorquins, com son lo rector de Vallfogona, Baldoví, Pitarra, Pe-

reç y Rodrigueç, Escalante, Franquesa, Llombart, Peiró y Dauder, etc.

Y, pera termenar, sols nos resta pregar á los lectors, que, tenint present la diversitat de procedencia de los treballs qu' el formen nos dispensen les moltes y groses faltes ortográfiques qu' en éll encontren.

Lo nostre obgecte al donarlo á la estampa, simplement se reduix á contribuirne d' algun mòdo com diem avans, á que lo públich valenciá s' aficione á llegir obres escrites en nostra llengua, y á entretíndrelo al mateix temps, ja que tan amich es de la broma y de la distracció, cuant ohuint lo jip y jap de la plutja y calfanse á la bora d' el fòch pasa les llargues velades de l' ivern riense alegrement ab sa lectura.

Si tal conseguirem des d' hara nos dariem per ben satisfets y recompensats de nostre modest treball.

J. F. Sanmartin y Aguirre.

CUENTOS VELLS

Y

BARALLES NOVES.

CARNISTOLTES.

—

Igual qu' altres vòltes
Vingué Carnistòltes
Ab músiques, dançes, màtes y soróll;
Cuansevol diria
Mirant l' alegría
Qu' hiá en estos dies qu' estaba el mon foll.

—

Pera mourer guèrra
Els juscos en tèrra
Alguns duros falsos ne solen clavar;

Y *¡kàguila!* dihuen,
Y ab molt gust se rihuen,
Del bobo de Còria qu' els vòl agarrar.

—

De jóvens comparces
Cantant ván esparces
Ab molt rebombori per tots los carrers;
Y pasen el rato
Mirant tal boato
Ab la boca uberta els ruchs fematers.

—

S' asomen les jiques
Lletjes y boniques,
Bé siga á les reixes, bé siga 'ls balcons;
Y fent les coquetes
Menuts y pesetes
Tiren als pollastres qu' entonen cançons.

—

Molt afaenaes
Ixen les criaes
A dúr estos dies al fórn la *cuallà;*
Pus podrá haber festa
Sens misa ni orquesta,
Mes sense *menjusa* may festa hiaurá.

—

De vesprá llautjera,

Sen vá á l' alamera
La gent que deveres se vòl divertir;
Qu' allí se ohuen còses
Tan grans y tan gròses,
Qu' en lletres de mole no se poden dir.

—

Allí en llurs tartanes
Veus les valencianes,
Jóvens, apanyaes, plenes de calor,
Ohuir les paraules
De molts y molts *maules*
Que sempre 's disfrasen de ruch llauraor.

—

Allí veus disfrasos
De mòros, pajasos,
Toreros... d' estopa, y pobres y richs;
Allí veus jiquillos
Disfrasats de pillos,
Que furten rellonjes y peguen pesichs.

—

Dir será de vaes
Qu' en estes vespraes,
Es còsa presisa pá tot valenciá,
Que la *torratera*
Tinga en l' alamera,
Segons s' acostuma, la taula posá.

—

La nit misteriosa,
Pá molts calorosa,
Dedíquenla els jóvens als plaers del ball;
Y al só de l' orquesta
Completen la festa
Suspiros y besos fins al cant del gall.

—

Per la nit la pista
Seguix la modista
Al jic que l' enganya juranli s' amor:
Mentres qu' en la Llontja
Balla ab una montja,
Al molt entusiasme y molt de calor.

—

El alt *llejuguino*,
Balla en lo *Casino*
Ab una sinyora de sang principal;
El mitjá ab gust dança
En la *Confiança*;
Y el jic en lo *Centro* qu' es diu *Naçional*.

—

Fins naixer lo dia
Ab molt' alegría
Les máixqueres folles ballen sens parar;
Llavors, desinquetes,
Sense carasetes
A misa primera sen solen anár.

—

. . . . . .
. . . . . .
Igual qu' altres vòltes
Pasá Carnistòltes,
Deixant per lo pronte molts de costipats;
De tots llurs excesos
A vans d' nòu mesos
Será molt posible vejam resultats.

J. F. Sanmartin y Aguirre.

*
* *

Un mestre d' estudi tenia un xicot molt espabilat. Lo dia en que va anar á son pòble l' inspector, volent fent lluhir á son deixeble lo va cridar.

—Ja veurá, ja veurá, deya 'l mestre al inspector, es un cap ¡quin cap! Que pochs se 'n tallan de la seua tela. A mi 'm fa quedar parat mes de quatre vegadas. Vina, Antonet; vinám' aquí. Lo senyor vol sentir com respons á dos ó tres preguntas que 't farè. No 't gratis lo cap. Aném á veure. ¿Qu' es lo que corra mes que 'l camí de ferro?

—Lo telégrafo.

—Y mes que 'l telégrafo?

—Lo vent.

—Bè, bè, diu lo mestre tot estarrufat allargant al inspector sa capseta de polsar, mentres que ab

los ulls feya com si li diguès: ¿qué tal no li havia dit, que era viu com un arda? Vésten, vésten Antonet, afegí après tot girantse al xicot, ja estich content de la resposta.

L' Antonet no 's movia.

—¿Qué no m' has sentit?

—Prou.

—¿Donchs, per qué no te 'n vas?

—Perque encara sè una altre cosa que corra mes que 'l vent.

—¿Tú sabs una cosa que corra mes que 'l vent, beneyt del cabás?

—Sí, senyor mestre.

Lo mestre entre curiòs y mort de pòr de que son deixeble no fes un disbarat,

—Bè, bè, dix ¿y qu' es lo que corra mes que 'l vent? Antonet, rumia... rumia... pensathi forsa.

—Sab que corra mes que 'l vent?.. la vista. Y si no vegi si 'l vent arriba á las estrellas y la vista sí.

—Y tè rahò, se digueren l' un á l' altre mestre é inspector y se quedaren maravellats.

*
* *

Injusticies feu dos mil
El c'así se veu jitat
Deu que l' haja perdonat.
—¿Era alcalde?—No, aguacil.

***

*
* *

Tres estudiants arriban á un hostal. Un d' ells pren la paraula.

—Bona nit. ¿Hostaler, que 'ns donaréu sopar?

L' hostaler.

—¿Sopar? Si que 'm dol! No tich res... res... ¿Com no vulgau un ou qu' ha deixat un senyor canonge?

—Un ou. Y ¿qué 'n farem de un per tres?

—No tinch altra còsa.

Desconcertats quedan los estudiants. De sopte lo mateix qu' en tot era 'l primer d' enrahonar.

—¿Fem una còsa? diu.

—Qué?

—Que se 'l mengi qui fassa sobre l' ou un parlament mes enrahonat.

—Aceptat.

Pren un d' ells l' ou, se 'l mira, 'l palpa, 'l gira, 'l regira, rumia... al última agafa un ganivet y l' esquerda del voltant de la punta tot dihent:

—*Coronatum est.* Y l' allarga al segon.

Lo segon pren l' ou. Rumia, mira, palpa, gira y regira... Treu l' escorfolla y tira un pessich de sal dins del ou, tot murmullejant:

—*Salis sapientia.*

L' ou va á mans del ters. ¿Qué dirá? ¿Qué farà? pensan los altres dos.

Lo ters, se 'l mira, 'l gira, 'l regira, 'l palpa, y... se 'l cruspeix en un tancar y obrir d' ulls.

Mes tantost es á passarli pel coll, tot d' un plegat sent que 'l piu, piu, de un pollet ressona en sa gorja; l' ou era pollat. ¿Penséu que 'l va llansar? Res d' això. Ab molta serietat y fent un gros esfors com una persona que s' ennuega, se l' empassá tot dient:

—*Tardis piulasti.*

¿Y 'ls altres dos? ¿Qué van fer?

Los altres dos van convenir en que 'l parlament d' ell havia sigut lo millor.

* * *

La senyora c'así hiá.
Era de tan bòna pasta
C'als... pòbres tot ho doná;
¡Y li dien donya Casta!

* * *

L' ofici del marit es guanyar diners y comprar hisenda; y l' ofici de la muller es conservarla.

L' ofici del marit es anar á fòra á guanyarse la vida; y lo que déu fer la muller es guardar la casa.

L' ofici del marit es tractar y conversar ab tothom; y 'l de la muller déu ser parlar ab pochs y esser honesta.

L' ofici del marit es parlar poch, ab judici y discreció; y 'l de la muller ha de ser preciarse de no esser xarrayre.

L' ofici del marit es serne gelòs de sa honra y bòna fama; y 'l de la muller poderse gloriar d' esser ben honrada.

L' ofici del marit es de ser dadivòs ab mesura; y 'l de la muller de esser guardadora.

L' ofici del marit, per últim, es lo de ser senyor de tot; y 'l de la muller déu esser de tot donar lhi comptes.

*
* *

D' este difunt la memoria
Hia qui guarda en molt esmero:
El seu nòm está en l'historia...
—¿Fon un sábio?—No, un torero.

***

*
* *

Hi havia un hòme que feya penitencia dins d' una còva, de la que no surtia sino per' arreplegar quelcunas herbetas y arrels qu' eran son nodriment, pus ell (que tal volta era un gran pecador repenedit) quan emprenguè aquella vida feu vot de no menjar altra cosa. Assó y las contínuas oracions que feya devian ser acceptas á Dèu, puig de tant en tant apareixia un ángel al bon hermitá, qui alentat ab assò s' esforsava mes y mes en seguir aquella vida; pero ja veuréu lo que succehi.

Un dia (no se sap si dins ó fora de la cova)

trobá un ou (y no 'us semble assó estrany, encara que pels alrodadors no hi hagués masía ni altra casa y, per conseqüencia ningú que criés viram; pus en lo bosch may faltan aucellots que ponen allá hont se 'ls antoixa.) Donchs com deya, trobá un ou, lo culli, comensá á mirársel pensant al mateix temps:

—Me 'l menjarè.... Pero no, que trencaria 'l vot y Déu s' enujaria ab mí.

Mes ab tot y las reflexions qu' ell ma teix se feu, vensut al últim per la gurmandería resolguè coure l' ou.

Y llavors foren los treballs, perque no tenint cap eyna, ni sisquera un plat, no sapiguè com ferho; pero com hi ha homes qu' en tenint una fal-lera sempre 'n rumian una per véncer qualsevol dificultat, lo solitari fent corre 'l magí trobá que ab un paper untat d' oli podria fer son fet. Aixís aná; y si fou cuyt l' ou ab tareya, ab mes gola fou menjat; mes veus aquí que surt l' ángel y ja sia que atormentés al pecador lo rau rau de la conciencia ó que 'l posat del ángel li semblás de mal flayre, lo cert es que cayguè espalmat de genolls en terra y exclamá:

—¡Misericordia!... ¡Perdó!... Lo diable m' ha tentat!!

¡Mentida! diguè apareixent llavors lo mal esperit. ¿Jo? si en ma vida havia tingut esment de que 'ls ous se poguessen ferrar ab un tros de paper!

*
* *

A un llibre qu' á llum donaren
Els escriptors Plá y Alsina,
Per son gust *La barretina*
De dormir, el titularen.
Fón el títol escullit
Y per demés atinat,
Pus cuants el llibre han comprat
Lejintlo s'an *adormit*.

J. F. Sanmartin y Aguirre.

*
* *

Eran dos germans; l' un vivia á Barcelona, l' altre á casa sèua á Cardedéu. Tenian lo pare ja vell. Una tarda 'l que s' estava á Barcelona que era 'l cavaler, reb una carta del hereu en que li deya lo següent:

«Estimat germá: sabrás com l' altre dia trobantse 'l pare dalt de la branca de mes amunt de la figuera del clos, li va cáurer á terra 'l jech; y sabrás també com per major desgracia lo pare hi anava dins, resultant d' aixó qu' ab la caiguda 'l jech se va estripar y 'l pare va morir.

«Sabrás també com la truja 'ns ha espetat déu garrins, y la vaca un vadell, y com la gossa—la Coloma—se 'ns ha tornat rabiosa y l' hem haguda de fer matar; de modo y manera que, entre 'ls plors de las donas per la mort del pare y de la gossa y 'ls crits garrins, tinch un cap com tres

quartans. Quasi estich mes malalt qu 'l burro, lo qui va coix de una púa que se clavá en la pota del davant. Vina prompte; ajúdam á portar al coll tantas desgracias de un plegat, que 'm tenen mort. Sobre tot porta un bon manescal porqué 'm curi 'l burro que, densá que está malalt, ni esma tè pera etjegar còssas á las que hi era tant aficionat abans. Si sabs un dissecador pórtal, perque la muller vol que li fassa dissecar la Coloma de totas passadas. ¡Com que la estimava tant! Aquí sempre estém parlant d' ella.

Lo pare ha fet testament. Ha mort de la caiguda, no 'ns ho créyam que 's moris tant abiat. Sa mort la hem plorada mòlt: nos ha dolgut tant com la de la pobra coloma!

Adèu, no t' oblides de ton germá que t' estimá de tot cor.

*
* *

¡Cuants de milacres va fer
El que hiá así soterrat!
—¿Era Sant?—Fea el paper
Del Pare Visent Ferer
En el altar del Mercat.

***

*
* *

Tornava un frare llech de fer la aplega de las caritats y 's dirigia cap al convent ab un bon

sarró de viandas y unas butxacas plenas de diners, quan veuse aquí que al atravessar un bosch se troba ab un lladre que plantantli una pistola als pits aixís li parlá:

—Alto aquí, vingan los quartos.

Y encar que 'l frare tenia ganas de defensarse, tinguè de deixarho corre, donchs l' altre anava armat de dos pistolas y ell no duya ni un mal ganivet. Aixís fon que's va deixar pendre tot lo que duya; mès quan l' altre se 'n anava ab los quartos, llavoras lo llech cridantlo:

—Vina, li dix, escolta: ara ja que m' has robat m' haurias de fer un favor.

—Parla.

—Si 'm presento al convent aixís com aixís, sense un xavo, no voldrán creure que m' han robat, ans al contrari potser de mí sospiten y 'm dongan un fort cástich. Si al menys pogués probarlos que me hi defensat llavors los convencería.

—Bè, ¿qué vols que fassa?

—Mira, ja veurás.

Lo frare llech se estripa un bossi d' hábit, se deslliga 'ls cordons y s' esbulla 'ls cabells.

—Ara, afageix tot presentantli 'l davant de son hábit, pega un cop de pistola aquí: aixís me veurán ab la roba ab desordre, traspassats los mèus hábits de balas y no duptarán de lo que 'ls conte.

Lo lladre tot rient etjega 'l tret de la pistola y forada 'ls hábits del llech. Y gira cua.

—Espérat, li torna á dir aquell, voldria que 's

vejés encara mes palpable resistencia. Ja veurás, pega un altre tiro aquí.

Y li presenta la Caputxa. 'L lladre 's treu l' altra pistola del cinto y ¡pam! d' una altra pistolada li travesa la caputxa. Y, com se girés per anarsen, lo llech altre cop lo cridá.

– Espera, li diu, ja estich prou desgraciat; mès si 'm volias pegar un altre tiro aquí.

Y li allarga las alforjas. Lo lladre se 'l guayta de cap á peus.

–¿Qué 't pensas que sò una juguina pera divertirte ab mí? li pregunta.

– Res d' això. Si savias lo que se 'm espera al arribar al convent.

–No 'n tinch cap mes de pistola carregada.

–Bè, al menys una cottellada; una burxada ab un ganivet.

—No 'n tinch...

—¿No?

– No.

– ¿Vols dir?

—T' ho jur'.

—Ah! ¿es dir que no? Pus espera.

Y arremengantse 'l frare 's tirá á damunt del lladre y aprés d' haverlo afartat de bofetadas,—perqué 'l llech savia hont era sa má dreta,—li prengué tot lo que robat l' hi havia, y tirantli las pistolas descarregadas al fons de un torrent per hont hi passava molta aiga, se 'n aná tot fresquet

cap al convent, ab las alforjas plenas y las butxacas pesantas.

*
* *

La jispa que Róc tenia
Ponderaben nit y dia
Mil alabanços patérnes;
Pero próu se coneixia
Q' era Ròc fill de Tabernes.

***

*
* *

La Mónica pren lo cistell y se 'n vá á la bocaria qu' está plena de gent.

—Vaig depressa; despatxam abiat.

Un bell pich tè la carn pesada 's fica la má á la butxaca y tráu un grapat de monedas d' or.

—Te pagaré demá, diu al carnicer, tindria que bescambiar cinch duros. He anat á cercar diners á las foscas y ¿sabs qu' ha succehit? qu' en lloch de ficar las mans al cabasset dels quartos, l' he ficada dintre de la guardiola hont hi tinch l' or.

*
* *

Si vóls arribar á vèll
Y viure content y grós,
Donalí á la teua pell
Menjar en *Masa-magrell*

Y dormir en Bon-repós.

***

*
* *

—¿Per qué 's diu tan mal de las donas?

—Per la mateixa rahó que 's tiran pedras als arbres alts carregats de bona fruita.

*
* *

Alguns juéus de Constantinopla disputavan cert dia ab uns turchs sobre cosas de l' altre món. Parlavan del Paradís y deyan que solçament hi entrarian ells. Los turchs llavors preguntaren als juéus:

—Y nosaltres ¿ahont anirém?

—Fora, respongueren los primers.

—Com, fora!

—Sí, fora de las murallas del lloch sant, afegiren los juéus pera donar mes forsa á lo que havian dit.

Això ho sapigué lo gran Turch, y pera vengarse d' ells los hi va pujar las contribucions dientlos, que tota vegada que 'ls turchs devian restar á fora de las murallas, just era que 'ls juéus los hi dessen los diners pera comprarse tendas que 'ls posassen á cobert del mal temps.

*
* *

A LAS FUNERARIAS DEL INTERES.

Diuen que es mort lo interés:
Jo no 'n crech res.

Tal era la tiranía
De aquest fill de algun vil pare,
Que á tot lo mon y á sa mare
Baix son imperi tenia:
Enujás amor un dia
Contra son injust poder,
Un tir diu que li va fer,
De que mori poch després.

Diuen que es mort lo interés:
Jo no 'n crech res.

Restá de la fletxa dura
Mes traspassat que una esponja,
Enamorat de una monja,
Que es la major desventura:
Daba un tresor per la cura,
Per un tresor no hi bastaba;
Que ella mil li 'n demanaba
Per tocarli un dit no mes.

Diuen que es mort lo interés:
Jo no 'n crech res.

Morí al fi desesperat;
Triunfá amor de aquesta guerra,
Y ordená donarli terra

Com no fos en lloch sagrat:
Los que en vida lo han honrat,
També en la hora postrimera,
Diu que ab pomposa manera
De soterrarlo han emprés.

Diuen que es mort lo interés:
Jo no 'n crech res.

Molts ab hábits funerals,
Que anaban del tot primés,
Com á inútils de vuy mes
Llansaban punys de reals:
Per causadors de tals mals
Diu, que *es be que 'l mal los sobre;*
No hi hagué ni rich ni pobre
Que ajustarne algun volgués.

Diuen que es mort lo interés:
Jo no 'n crech res.

Seguias' en lloch de creu
Una *gorra* al cap de un *pal*;
Perque es figura y senyal
De no pagar lo que 's deu:
Ploraba tolhom arreu,
Sols los pobres se alegraban,
Y en lloch de ells los richs anaban
Ab gramallas los demés.

Diuen que es mort lo interés:
Jo no 'n crech res.

Portaban sens pá ni drap

En lo enterro de est difunt
Los cóvens, no peramunt,
Sino posats dins del cap:
Qui 'ls portaba no se sap,
May se 'ls veu la catadura,
Solament se conjectura
Que eran personas de pes.

Diuen que es mort lo interés:
Jo no 'n crech res.

Seguian del pal la empresa
(Que passaban de cent mil)
Las que per un preu molt vil
Venen al mon sa bellesa:
Rossegant per gran tristesa
Sonajas, panderos, canyas
(Trofeos de sas bassanyas)
Que era graciós entremés.

Diuen que es mort lo interés:
Jo no 'n crech res.

Tras de esta gent principal
Que per secreta portella
Ab la astucia de una vella
Mantenen casa y cabal:
Ab un dolor sens igual
Quiscuna al difunt ploraba,
Y per agüero portaba
En las mans un ciri encés:

Diuen que es mort lo interés:
Jo no 'n crech res.

Una, cual Matussalem
Católica fins al *credo*,
Que 's recorda cuan Gofredo
Conquistá Jerusalem:
Citant mil llochs de Fra Anselm
Diu que esperansas tenia
Que 'l mort ressucitaria,
Que no 'n serian en res.

Diuen que es mort lo interés:
Jo no 'n crech res.

Tant jurista y batxiller,
Diu que tras de estos venia,
Que la meytat no cabia
En molt gran part del carrer:
Qui 'n vol diner á diner,
Diu que un corredor cridaba;
Y als Bartulos encantaba
Com si estigueran en Fez.

Diuen que es mort lo interés:
Jo no 'n crech res.

També la universitat,
Que á un gat mort ple de reals
Li ven las arts liberals
Fentlo animal licenciat:
En pena de tal pecat
Segueix lo acompanyament,
Portant per gran sentiment
Los capirots al revés.

Diuen que es mort lo interés:
Jo no 'n crech res.

Passá al cap de tots la mort,
Rodat de ciris encesos
Al coll de cent genovesos
Que no hi ha darlos conort:
Plorant sa contraria sort,
Diu que aprés que 'l soterraren,
Per fruita al sauch se daren
Del apóstol Calabrés.

Diuen que es mort lo interés:
Jo no 'n crech res.

De assí en avant no 's dirá
Lo que 'l mon solia dir:
Que 'l tenir ó no tenir
Era ser ó no ser ja;
Diu que *amor gobernará,*
Y en sa república rara
Valdrá la cosa mes cara
Sols un demanar cortés.

Diuen que es mort lo interés:
Jo no 'n crech res.

Lo rector de Vallfogona.

*
* *

Y veuse aqui que n' era un hermitá que feya aspra penitencia.

Un dia va arribar á sas orellas una nova que 'l posá en desig de eixir de sa soletat.

Fou eixa nova que, en un poblet llunyadá, hi bavia un altre home tan virtuós, com que la gent per l' home mes sant del món lo tenia.

L' hermitá se 'n aná al poble del hom aqueix, pus ell trobava estrany que altre en la terra fes mes santa vida de la qu' ell feya.

Arriba al poble. Truca á la casa del que le diuhen ser l' home aquell. Era un ferrer.

Conversan, se fan amichs, l' hermitá se queda á casa 'l ferrer.

Maravella y no xica fou la del hermitá al veure que aquell home tan virtuós y sant feya una vida tan regalada, y mes encara quan sabé que fins poch ab los preceptes de la esglesia complia. Quasi li 'n agafá escrúpol de ser á casa d' ell.

Lo ferrer reya, jujava, fins feya brometas y festas á las noyas del vehinat.

Arribá l' hora de sopar.

La taula abundosa, lo servey cumplert. Una criada va respostejar al ferrer y, llavors fou l' escandol del hermitá, aquell plé de rabia etjegá una mala paraula.

Creus se feya l' hermitá, y no poch rumiava sobre 'l dir de la gent.

Fineix de sopar. Lo ferrer preu un fanalet y surt de sa casa.

L' hermitá d' amagat lo segueix. ¿Que fará?

Lo ferrer entra dins d' una bauma, y l' hermitá darrera.

A la claror del fanal aquest véu á un home vell estés á terra, que ab las llágrimas als ulls pren un cistell plé de viandas que 'l ferrer li allarga.

Aquest se gira llavors y al veure al hermitá:

—Germá, li diu, ¿per qué m' havén seguit?

—Jo 'us diré, li respon l' hermitá. Jo feya vida santa en un desert; un jorn va arribar á mas orellas una nova que 'm posá en desig de eixir de ma soletat. Fou eixa nova que, en un poblet llunyadá, hi havia un altre home tan virtuós, com que la gent per l' home mes sant del món lo tenia. Jo he anat al poble del home aquest, pus esirany trobava que altre en la terra fes mes santa vida de la que jo feya. He arribat al poble. He trucat á la casa del home aquell. Erau vos. Vos he conegut y, dit sia clar y net, res en vostre modo de viure he trobat que sia digne de tanta llohansa.

Lo ferrer respon:

—T' han enganyat, bon hermitá. Jo no faig vida santa. Jo passo 'l dia com véus, com los altres, y als vespres vinch á donar menjar á n' aquest pobre home que fa molts anys mantinch amagat de la gent.

—¿Qui es aquest home?

—Un que está condempnat á mort.

—¿Quin crim ha comés?

—Fa quinçe anys que va matá' 'l meu pare.

L' hermitá llavors caigué á sos péus tot exclamant:

—Tu ets lo sant home que diuhen, y jo no só mes que un vanidós penident.

*
* *

Un llejuguino molt tonto,
Dia donanse inportancia
En cèrta reunió:—«Yo sempre
Porte un duro 'n la bolxata.»
Y ab moltísima rahó
Podia diro el molt maula,
Perqu' el duro que sol dúr
Per rès d' este món s' el *gasta*!

J. F. Sanmartin y Aguirre.

*
* *

¿Haviau may sentit parlar d' Lüge? ¿No? Pus jo tampoch y 'm fora tant nova com vos ho es á vosaltres, si no m' hagéus fet d' ella una llarga explicació un capitá alamany que fou qui la descobrí. Lo capitá ho era de barco y 's deya Lüge: ara ja sabéu perque li dihuen aqueix nom á la illa de que parlém.

Eram al café *Mensonge* de París tres companys, aixó una tarda de octubre del any 40, tot plegat s' obra la vidriera del portal y entra un home

ben plantat, y 's senta á la nostra taula. Era molt amich d' un de mos companys de café. Parlavan ells de política, jo llegia un periódich de viatges y literatura. Estava llavors molt de moda las correspondencias de Arago y no hi havia nombre de periódich en que no se n' hi trobessen. A mi sempre m' han agradat las descripcions de viatges. Llegint, llegint vaig trobar aquell tros en que l' autor del *viatje al vollant del món* diu com, per fugir del perill de mort ab que l' amenassavan los negres del sur de l' Africa, se vejè obligat á fer jochs de mans... No vaig poder menys al llegir això d' esclafar una rialla. Los altres tres que estavan enrahonant llavors se giraren y un d' ells va preguntarme:

—¿De qué riu?

—¿De que tinch de riure, home de Dèu? de aquestos quentos que 'ns conta l' Arago.

—¿Quins quentos?

—Aquests.

Y li vaig allargar lo periódich.

Lo foraster llegí per sobre l' espatllas, del meu company lo que aquell estava llegint y jo acabava de llegir. Quan termená fou ell lo qui dirigintme la paraula 'm digué:

- Vosté no créu qu' això siga veritat?

—No senyor.

Una mitja rialla apuntá en los llavis del foraster.

—Se coneix que vosté no ha estat per aquellas terras.

—¿Per qué?

—Perque dupta de una cosa tan sençilla.

—Es que jo la tróbo molt embolicada.

—Això no es res. Si jo li contava lo qu' es la terra que vaig descobrir l' any 23, llavors si que tindria motius de quedarse ab la boca oberta, ¿peró per això?

—Vosté ha viatjat, llavors li vaig dir, morintme de ganas de que m' espliqués lo que havia vist.

—Tinch 50 anys y 'n fa 42 que no faig altre cosa. Jo só alamany, com ja ho pot coneixe pèl accent.

—Sí, 's coneix.

—Pús bé l' any 98 de la centuria passada m' embarqui en un vaixell del Estat. Vaig comensar per gat de mar y vaig acabar sen pilot. Apres prenguí per mon compte un barco y com que tinch lo seny clar y lo pit ample, y la maror sempre m' ha fet goig, res, vaig montar la nau y un janer 'ns ferem mar en dins resolts á no tornar fins haver fet una bona descoberta.

—¿Eran molts?

—Quinçe. Tres mesos varem rodar de la çeca á la meca. Un dia de sopte l' aguayta cridá: «¡Terra! ¡terra!» Eram mes enllá de terra calenta. Sentir cridar això, pendre l' ullera y d' un bot muntar al pont fou obra d' un tancar y obrir d'

ulls. Encaro la ullera. y ¡oh sort! era terra. Y, lo qu' es mes, terra verge.

En cap mapa estava senyalada. S' ampará de mí la mes viva alegría. ¿S' havia resolt la fortuna á ferme bona cara? Ja era felis. Si fa ó no fa ja venia á ser jo un Colon en petit. Dant bordadas, bordadas, nos atansém á la costa y saltém á terra. No be haviam posat los peus á fora de la nau quan tot de cop de darrera de un arbre que feya uns raims de una cosa que á la vista semblavan yemas carmeladas, ixen tres homes de color de raba francés y alts almenys de uns dotçe pams. Cada un d' ells portava un ganivet fet de una fusta negra ab una puntxa mes refilada! Jo y 'ls meus companys nos vam guaytar de rehull. Jo no tenia pas por, perqué com duya mon bon parell de pistolas y tots los demés portavan sas carrabinas m' en reya de sos ganivets. Aquella gent comensá per fernos senyas de que hi anessem. Jo m' hi vaig atansar. Llavors un d' ells s' agupí, agafá un grapat de terra y va bufarla cap á la meva cara. Tots los ulls se 'm varen omplir de pols. Aquesta era la cerimonia de amistat: alló volia dir: «Pus que la terra ve cap á tú portada per l' alè d' un de sos fills, no fassis mal á la terra.» M' encargavan que no 'ls fes mal y ells comensavan per omplirme 'ls ulls de brosas. Apres, un altre, me dongué son coltell y fentsel posar de punxa al ventre se m' abrassá apretant tant com podia son cos contra la punta del gani-

vet. «Alló volia dir nosaltres som invulnerables.» Quan vaig entendre això 'm va semblar que las pistolas ja no eran tan bonas com un xich abans. Arribá 'l torn á un terç y aquell agafá un tronch groixut com la cuixa, y, donantmel', me vingué á dir ab senyas: «Trencal' si pots.» Jo li vaig respondre ab lo mateix llenguatge. «No podré.» «Probaho.» Lo vaig creure. ¿Ho haguera trencat vosté? me dix l' alemany.

—Jo, no.

—Donchs jo tampoch. Mes ell agafantlo tot mig rient, com qui trenca un lluquet, ne feu dos bocins. ¿Veritat que tot sembla mentida?

—Una mica, li respongui.

—També m' ho semblava á mí y això qu' ho estava mirant. Jo no sabent que fer per espantarlos y ferme temer, agafo un gos que dúyam á bordo, 'l poso al peu d' un arbre, trech una pistola, tiro, lo gos cáu. Alló 'ls va esglayar. Després quan ja coneixia 'l seu llenguatge sempre 'm deyan que may s' havian pogut esplicar com una pedreta (per ells la bala es una pedreta) podia de tan lluny matar un animal. Nos abrassarem; correrem tota la illa, y forem amichs. En sos poblets y costums poca cosa hi havia que 'ls fes diferents dels seus vehins ja descrits per Arago, una sola cosa 'ls diferenciava d' aqueixos y era la construcció de son cos. D' aqueixa sola li parlaré.

Figuris vosté que tenian sis genolls, tres per banda y que s' agenollovan á la mida que volian;

aixís, per exemple, ¿era una vella qu' estava pentinant á son fill á fora la porta? lo xicot, estava agenollat dels genolls de mes amunt, la mare, dels genolls segonts. ¿Per casualitat una casa del davant anava ab sa ombra, prenentlos lo llum? quan la ratlla de l' ombra passava mes amunt del cap del xicot, aquest s' agenollava dels segons genolls, la mare dels de mes amunt y altra vegada la claror tocava als cabells del xicot. ¿Que al cap d' una mica tornavan á serhi? Llavors lo xicot feya servir los genolls de mes amunt y la mare 's posava dreta. Ja véu V si 'ls ne dava aixó de ventatge! Per cullir fruyta, per passar un riu, per amagarse entre mig de la gent, per anar á la seua esgleya, per tot los servia. Sas camas semblavan dos bambús, perque cada genoll feya un nú, y no deixava d' haverhi tres nusos per part. No gastavan calsas, y, principalment las donas, á cada genoll hi portavan penjadas cosas de preu. Aquí s' ho penjan al coll. La qui mes cosas hi podia dur aquella guanyava: bossins de bigoti de sos namorats, dents de sos fills, etc.

La reyna hi portava unas cosas d' or que semblavan ferraduras y 'l rey dos panotxas de blat de moro ab la cabellera y tot. Lo cap lo tenian com tots los negres, un poch axafat y 'ls cabells 'ls hi creixian á munyochs, veyentshi de munyoch á munyoch blanquejar la pell. Sos ulls eran grochs y sobre l' fons de sa pell que com ja li he dit la tenian de color de raba feya tan bonich

com una bandera catalana. Vaig aixecar lo pla de l' illa y dantlhi per nom lo que jo porto me 'n torní á ma terra. Lo gobern no 'm va voler escoltar y fins me va tractar de boig; llavors jo plé de despit me n' hi vaig tornar resolt á ferme'n rey y viure lluny d' aquest món de miserias: emperó ¿vol V. mes desgracia? Vaig passar cinch anys buscantla y no la vaig saber tornar á trobar.

—Si qu' es llástima!, li vaig dir jo.

—Ja 'u pot dir. Si 'u arribo á saber, no me 'n moch la primera vegada.

—Hauria fet molt be de quedarshi; aixís s' hauria estalviat lo treball de contarmho.

—¿Es á dir que vosté no 'u créu?

—No del tot.

—¿De veras?

—Home, de veras.

—Pus veji, á mí 'm passa 'l mateix, y aixó que ho he vist.

*
* *

En la iglesia de Sen Joan
Va vore un dia cert ruch,
Com una xica es donaba
En lo pít forts colps de puny.
Y digué: «Estes senyoretes
Enganyen al mes sabut,
Peganse colps en los pits
Qu' han forrat de *cotó fluix*.»

J. F. Sanmartin y Aguirre.

*
* *

Un home ubriach anava á cassar, y, veyent un pagés que treballava la terra, li diguè:

—Company, ¿faréu m' 'l favor de donarme un xich de ví?

—Prou, allá trobareu la cistella.

Hi aná l' ubriach, y ho feu tan be, que se 'l va beure tot, y assó que la carabassa n' era plena.

—Ara vaig á matar una llebre.

Lo bo del pagés se 'n riguè; mes no trigá molt á oir una descárrega d' arma de foch, y á veures davant al cassador que joyòs ab una llebre á la ma, deya fent tentinas:

—¿Veyeu? Lo vi las veu fa veure mes grossas, y *¡puum!*... Y aixís un home no n' erra cap.

*
* *

Diuhen que fugint un frare,
Crech que de la Inquisició,
Se vá amagá en un recó
Del convent de Santa Clara,
Casualment hi havia allí
Un altre frare, y, al veurerl;
Volent d' aquell perill tréurerl'
No 'l vá volguer descubri,
Va ficarse la má dreta
A dins la manega y cuant
Los del tribunal, entrant,

Al cap de poca estoneta
Li ván preguntá després
Si l' havia vist entrá,
Ell, tenint, diutre la má,
Va respondre:—Aqui no hi es.

Serafi Pitarra.

*
* *

En una casa tenian una cotorra molt xarrayre y molt llaminera; tant llaminera que tots los dias, valguentse de sas trassas y manyas, quan la criada estava discreta tréya la pilota de l' olla y se la menjava. La criada veyentse per tans dias xasquejada se posá *d'escutxa*; fins que trovant á la cotorra *infraganti* la ficá de cap á l' olla pera escarmentarla, de cuals resultas li quedá lo cap tot pelat.

Un dia que á la casa tenian convidats se suscitá la questió de la cotorra, lo que feu molta gracia á tots los concurrents.

Un dels que mes reya era un señor molt íntim de la casa y que per senyas era calvo quan adonántsen la cotorra li preguntá ab molta sorna: ¿Don Joseph: ¿Qué també ha menjat pilota?

*
* *

Diu qu' hi havia un sabaté
Que sens treballar vivia

Y, si algú 'l reconvenia:
—Jo ho faig, deya, per fer bè;
Perque si treballo, guanyo,
Si guanyo bech, y si bech,
En lloch de pagá 'l que dech,
Que jo mateix me n' estranyo,
Vaig borratxo pels carrers,
Cuasi en rès toco pilota,
Y fins pego á la xicota
Qu' es lo que jo sento mes;
Deixeume, donchs, passejar
Permès qu' us sembli una broma,
Perque jo, per ser bón home,
No tinch d' ana á treballar..

Serafi Pitarra.

* * *

A una vella d' aquestas que per res se confessan y que tenen molts cuartos lo confés li imposá per penitencia que deixés 50 missas per la salvació de la seva ánima. Com que la vella era molt agarrada, li semblá exagerada la penitencia per lo pecat que havia comés, y determiná anarse á confessar de nou ab un altre capellá.

Lo nou confés qu' era mes astut li digué:—Lo pecat de vosté mereix tal penitencia, no mes d' una manera podria rebaixarli: aixís com aquestas missas lo confés de vosté las hi demana després de morta, jo la podria absoldre y quedaria per-

donada devant de Deu si me 'n pagava 25 tot asseguida.

*
* *

¿ES ENVETJA Ó CARITAT?

LLETRA CRITICA.

I.

Escriptor qu' á un altre autor
Sense pietat el rosega,
Encára que no conega
De llurs obres la pixor;
Tan sòls per qu' este senyor
Ab llur talènt ha guanyat
Molt justa celebritat
Pense de tots aplaudir,
Me voldríen vostés dir
Si té envetja ó caritát?

II.

Gica, que per que no es rica,
Parla mal de les senyores,
(Pus molt mes qu' unes tisores
Talla sempre que s' esplica):
Que ademes d' aixó, se fica
En les giques del vehinat,

Y crítica si han mostrat
Mal ó bon gust en vestir,
Me voldríen vostés dir
¿Si té enveija ó caritát?

III.

Polítich de carreró
Que no pòt ni pòch ni masa,
Orde posar en sa casa
Y arreglar vòl la naçiò;
Y qu' en tot llòch y ocaciò
Dels gobérns mal ha parlát,
Perque jamay li han donát
Lo que se pòt presumir,
Me voldríen vostés dir
¿Si té enveija ó caritát?

IV.

Dòna prima com un fús
Y lletja com un dimòni,
Que parlànt del matrimòni
Deixa á tòt home confús;
Y anant ja cap-a *Bellús*
Diu qu' á un home ha despreciat
Qu' en un' altra s' ha casat,
Segons vá saber ahir...
Me voldríen vostés dir
¿Si té enveija ó caritát?

V.

Vell qu' encara ¡qui hu creuría!
Se menja ab los ulls les dònes,
Y parla còses gèns bònes
De la juventut del dia;
Dient qu' en *llurs temps* habia
Molta mes moralitát,
Cuànt per mes d' algun pecát
De llavors, té que patir...
Me voldríen vostés dir
¿Si té envetja ó caritát?

VI.

En certa ocació un babós
Dia á un altre en una rinya:
«Si l' envetja fora tinya
Hauria molt de tinyós.»
Pensament tan juiciós
Conté una gràn verität,
Qu' en este món desdiját
Per nostre mál se paseja,
Molta, moltísima envetja
Y molt pòca caritát.

J. F. Sanmartin y Aguirre.

* * *

La filla d' un telegrafista festejava d' amagat de son pare ab un jove d' un altre estassió de carril. La xicota havia aprés lo maneig del telégrafo y quan ningú la veya cambiava ab lo seu xicot partes com aquestos:

T' estimo. T' he somiat, mono, remono, ¿quan te vols casar?

—Per Nadal, Sol, prenda, maca, remaca. Ay!

—Digam cosas.

—Deixam cuatre duros, envíamels, sol, lluna, estrella ab cuas.

—No t' he entés. Digam mes cosas, fesme riure. Qu' está núvol.

—Donchs aquí está molt clá.

Lo telégrafo sempre estava en renou fins que 'l pare ho va compendre, y quina te 'n fa, á l' hora que la xicota parlava al enamorat, trenca 'l fil y 'l fa anar al cuarto del costat preparant la cosa de tal manera que la noya per conta de estar en comunicació ab lo nuvi ho estava ab son pare. Així va anar la cosa.

—Te faig *b b* que volen dir un pató. Fesme tu un de ben refilat.

—No estich de filis.

—Carlets, colomet meu, [reyetó de la mare *b b*... apa!

—¿Hont es ton pare?

—Dorm es un beneytó.

—*v v!!!*

—Si m' has fet la *v* que vol dir venir. T' has errat, consolam lolo...

—Es que si vols, vindré pel telégrafo. Ho vols?

—Ay si aixó pogués se; ¡ara que 'l pare dorm! quina alegría!

—Que ho vols?

—Si! Ay!!!

Encara la noya no havia dit si que ja tenia entre coll y esquena mitja dotçena de garrotadas.

Pochs moments després l' enamorat del altre estació deya.

—B b b á lo qual lo pare sols li contestá ab un renech d' aquells que deixan frets.

*
* *

A UNA MOSSA GRABADA DE VEROLA.

SONETO.

Bon viatge os do Deu, mossa corcada,
Bresca sens mel, trapada celosía,
Formatge ullát, cruel fisonomía,
Ab mes puntas y grops que te la arada.

De alguna fossa os han desenterrada,
Per no sufrir los morts tal companyía,
Cuan eixa mala cara se os podria,
Y estaba ja de cúchs mitg rosegada.

Pero, si sou de vermes escapada,
Perque siau menjar de las cucalas
(Que de mal en pijor la sort vos porta);

Mantinga os Deu la negra burullada,
Y á Deu siau, que m' par que m' naixen alas,
Y m' torno corp després que pich carn morta.

Lo rector de Vallfogona.

*
* *

Anant un dia 'l célebre Quevedo per un carreró de Valencia, se li oferí fer certa necesítat que no li donaba tregua ninguna. Com el nomenát poeta dia que la vergonya estaba en la cara, per' eixir d'el apuro, s'abaixá el pantaló, y se posá á fer llur necesitat cara la paret.

De sopte pasá al mateix temps una italiana y al vore un homé 'n aquella postura digué en llur llengua:

—¿*Qué vedo*?

—Fins per darrere me coneixen, afexí enseguida el poeta.

—

Sabuda es la fama que tant en Valencia com en lo seu reyalme, tè el célebre frare domínico en *Francech Mulét*. Els cuentos y dixaratxos qu' entre la gènt d'el pòble corren referents á este pare, es motíu de que 'ls valencians li donen lo

nòm de *Quevedo valencià*. Un escriptor modérn, en Constantí Llombart, fá pòch temps qu' ha donat á la llúm, pública les obres completes d'este popular poeta, que al prèu de dos pesetes se trôven á la venta en casa llur editor en Francech Aguilar, y que per llur gracia recomaném als amants de la poesía festívola.

Pera que no se perguen alguns d' els fèts que cónten aproposit d' el pare Mulét, donarém á llùm en este llibre els que segons tradició se li atribuixen.

Volènt en certa ocació burlarse un pintor de *broxa grosa* d' el referit pare, pintá lo retrato d' este ab orelles de burro, y després li digué amostranli llur obra:

—¿Qu' et pareix?

—¡*Qu' et pareix*!, respongué de sopte lo pare acentuánt la espreció de llurs paraules.

—

—A tón marit, xica, rès
Se li pòt encomanar,
Perqu' enjamay s' enrecòrda
D' els encárechs que li fán.
—Perque olvide 'ls teus encárechs,
Xica, no hu préngues à mal,
Pus el pòbre sempre dú
Tantes còses en lo cáp!...

J. F. Sanmartin y Aguirre.

* * *

En Lliria, pòble no molt lluny de Valencia, aná á demanar la má de sa novia cèrt jóve, y després d' els cumpliments de semexants casos, com la conversació vinguera á parar sobre lo dót de la novia el pare d' esta dirixinse al que habia de ser son jéndre, digué:

—Ma filla, com vosté sap, dú 'l dinar; axí es, que jo no tinch reparo ningú 'n qu' es case sempre que vosté duga 'l sopar...

—Dech fer á vosté saber, digué de sopte el novio, que jo després de *dinar bé* no acostume sopar.

* * *

—Sembla que avuy tús milló
(digué 'l metje á n'en Pasqual)
—No es estrany, senyó doctó
que á la nit...
—¿Ha pres cordial?
—No senyó, no vull di això...
cá: hi fet ensaig general.

A. de la F.

* * *

Ben sabut es la solemninat en qu' en lo poble d' Algemesí se celebren tots los anys les festes de

sa patrona la Verge de la Salut. Cert capellá que desde la ciutat habia anat á predicar lo sermó, fòn convidat á dinar, segons s' acostuma, en casa del clavari de la festa. Nostre bón pare creénse qu' el dinar seria llarch, menjá molt pòch d' arroç, ab lo fí de traure després en los demes plats la tripa de mal any, com en llenguatje plà s' acostuma dir. Pero sussuhí qu' el clavari era molt apretat, axí fòn, que després d' haber servit la paella tragueren desseguida los postres. Lo predicador veénse jasquexat, y, desitjan matar al mateix temps la fàm qu' el trea á ballar, digué dirixise al amo de la casa:

—L' arroç qu' acaben de servir estaba guisat ab *pato* ó ab *pata*.

—Ab pato, respongué lo clavari.

—Llavors fassa favor de traurem de nòu el que m' ha deixat, pus creia qu' era ab pata, y eixa carn sempre m' ha segút indijesta.

*
* *

Cert subjecte's convidá á dinar á casa de un amich, y aquest que anava molt escás de diners, li va treure primer una platá d'escarola.

—Home, diu lo convidat: á casa mèva aixó es l'últim que's tréu á taula.

Y l'altre vá respondrelí.

—Y aquí casa tambe.

*
* *

—Encara com t' hi has casat

ab la Pepa, si es grabada.—
—Veus, així quan tinch picó
me grato ab la seva cara.—

P. Llesca.

* * *

Dos mares conversaban sobre la educació dels sèus fills.

Una d'ellas exclamá:

—¡Oh! 'l mèu noy es mes *decent* y aplicat que tots los de l'escola.

—Donchs lo mèu respongué l' altra, no déu arribar á *cinquanta*, per que la meytat dels dias me'l fán quedar sense dinar.

* * *

QUEIXAS LO AUTOR DE LA ABUNDANCIA DE POETAS.

SONETO.

Plantant llorers junt á las cristallinas
Linfas, que foren del Pegás ungladas,
Estaban una de estas matinadas
Las musas, fetas unas clavellinas.

Veulas Apolo, y com ja las divinas
Colors de aquellas caras delicadas
Mostrasen clarament cuant fatigadas
Restaban de plantar las pobras ninas.

Volgué l'ls dar entenent que se ofenia
De trobarlas á totas tant discretas
Dels oficis tocants á sas personas.

Y per disculpa li digué Talía,
Ja son tants los que avuy fan de poetas,
Que 'ns faltarán llorers per las coronas.

Lo rector de Vallfogona.

*
* *

Aná un paleto á retratarse, y, com era natural, lo fotógrafo li encarregá que no es menetjara del puesto ni fera lo mes mínim moviment.

Mes á temps qu' el hóme començaba á fer lo retrato, salta de repent lo molt babieca, y adelantanse cap á ell: —¡Aguardes,—li diu—un pòch, qu' em pense qu' ha menetjat los ulls!

*
* *

La dona del senyó Quet
te un gosset que cada dia
fentli festas, succehia
que l'hi treya 'l coloret.
Y ab rahó ó sense rahó,
tot lo dia está esclamant:
aquest gos m' espanta tant
que hasta 'm fá perdre 'l coló.

F. Ll.

*
* *

Alegaba un quinto qu' estaba sort, pera eximirse del servici de les armes; y, pera comprobaro, lo metje que l' habia de reconeixer, ordená que li posaren unes plantjes de ferro calent als péus.

Mes ¡consideren vostés si estaria sort el tal quinto, que ni sixquera va *sentir* lo dolor! Lo metje que, sens dubte, era un hóme molt hábil, inmediatament lo va declarar inútil.

*
* *

Donya Petra que blasona
De ser bona y molt despresa
Com te vici d' alabarse
sempre surt ab la mateixa:
—Ay, senyó, soch massa bona,
detrás meu tothom hi menja.—

Simon del Orni.

*
* *

Entrá en un cafetí un llaurador, y posantse á fer cigarro, tragué de la boltjaca els avios de fer fóch, picá l' eslabó damunt la pédra, y al primer colp s' ensengué l' esca.

—¡Hóme, digué admirat ú qu' heu va vorer, puix vosté ha encés póch pronte!

—¡Ah! li contestá enseguida lo llaurador, puix encara haguera tardat manco, si al entrar así, no me s' haguera banyat l' esca! Y era 'l primer colp.

* * *

A UNA LLETJA.

En Valencia del Cit no se paseja
Desde Mont-Olivét á la Pejina,
(Ni en altra part tampòch) altra fadrina
Que mereixca com tú lo nòm de lletja.

Pera que tòt lo mòn guapa te veja
La cara t' emblanquines ab farina,
Pus te créus qu' anant sempre llejuguina
A les jiques y gràns dones envetja.

Escolta, si es que vòls un concellet
Qu' un poeta humorístich hui te dona:
«Es llástima qu' et gastes ni un quincet

En l' aigua nomená de *Barcelona*;
Pus sens pintar pareixes un *drapet*,
Y pintá téns la faja d' una *mona*!»

J. F. Sanmartin y Aguirre.

* * *

—Digam vosté, senyora Pepa, ¿de qué morí lo seu marit?

—De la gota, amiga meua, de la gota. ¿Y el de vosté?

—¡Del trago, filla meua, del trago!

*
* *

Com tenia pera viurer
En llóch de casa un tonell,
A Diógenes li digueren:
«¿Tan petita casa tens?»
Y el filósofo, anyadixen,
Qu' en seguida els respongué:
«¡Ojalá omplirla poguera
Tota d' amichs verdaderas!»

Constanti Llombart.

*
* *

Un llaurador de Mislata se queixaba d' un fórt dolor d' úlls, y preguntantli á un vehí seu si pera aquella enfermetat sabia algun remey, este li va contestar:—«L' any pasat per ara vaig jo tindrer un gran dolor de quixal, y 'l metje me digué que sóls n' trobaria consól arrancántmel, com en efecte em susuhí, y aixina si et pareix bé póts ferigual.»

*
* *

Sola una mitja dent que li restaba
De las demés á ma arrugada tía,

Ab la cual mil hassanyas emprenia,
La altra nit li va caurer, pelant faba.

Turbás', y diu molt enujada y brava;
En faba tot mon mal cifrat venía,
Tallant desde la flor primera mia,
A fins esta penyora que m' restaba.

Jo detinguí la risa, y á la vella.
Consolantla, digui: Que ab las'genivas
Iguals, me pareixia mes graciosa;

So es que m' feya mes riurer: Pero ella.
Llansantla alegre entre las flamas vivas:
Maleita, diu, la dent tant enfadosa.

Lo Rector de Vallfogona.

* * *

Una bóna dóna que hi tenia lo marit molt viciós, li feu un novenari á Sen Róch, pera que li 'l convertira pronte.

Cuatre dies després morí lo marit, y la dóna, ple de góig l' ánima, esclamá:—«¡Oh benehit Sen Róch! ¡Com sant ditjós s' habeu interesat per la vóstra devóta, concedintli mes de lo que vos demanaba!»

* * *

Diu qu' un pobre, en un cantó
Com volent fé una desgracia,

Deya á tot hom:—«Una gracia
De Caritát ó si no!...»
Mòlts, espantats, deyan:—«Tè;
Pero un de mes atrevit,
S' hi atura y diu:—«¿Qué m' has dit?
—«Que, si no... me n' aniré.»

Serafi Pitarra.

* * *

Mentres se feya una de las primeras baterías que, á sa arribada á Toló, disposá Napoleon contra los anglesos, demaná un sargento que sabés escriure. Ne surtí un, y quan fini lo que se li havia dictat, una bala de canó aixecant grossa polsaguera omplí de terra lo escrit.

—¡Me 'n alegro, dix lo escrivent, aixis no hi hauré de posar sorretas!

La gracia y las sanchs fredas ab que 'u va dir, caygueren molt be á Napoleon y foren la sort del sargento, qu' era Junot.

* * *

LLANS-SOL.

A JULIA ELOISA ADELAIDA NAS-BRUT Y MONYO-DESTORA.

CALDO BILINGUE.

I.

¡Oh tú, que envuelta entre vapores de oro,

Y estopa enserrellant en la filosa,
Angel desciendes del celeste coro,
A torcar en lo drap lo que el gat bosa;
Tú, de mi pecho celestial tesoro,
Del carrer del Pixum, reina mostosa;
Oye, mujer, mi dolorido acento,
Que vulle sobre un llans-sòl contarte un cuento!

—

Era aquella estacion en que natura,
Trena sòlta y sabates en changleta,
Vierte á raudales, de su mano pura,
Figues, fesòls—y chinchols—de careta.
Entonces ví una angélica hermosura,
Cuant estaba esplugantla Visanteta
Al delicioso umbral de su morada
En cadireta coixa y desculada.

—

Fuego voráz circula por mis venas;
Em quede fet un ruch, pencjant la baba,
Al sentir cual me envuelve en sus cadenas
Aquell monyo tan rull, que al tòs acaba.
A las luces brillantes y serenas
De uns ulls que la maganya boretaba,
Deslumbrado quedé (¡mujer, perdona!)
Quedantme el còs com cansalá de cona.

—

¡Oh cielos! esclamé: ¿será posible
Que jacja eixit de figuera tal bacora?

¿Quién resiste al encanto indefinible
De filanera al torn, ú aviadora?
¿Quién ébrio no quedó al irresistible
Furum de una salá reculadora?
¿Quién pintará las dulces emociones,
Que com cudòls de basa al pit me dones?

—

Mi enajenada vista recorría
De la pinta de cuerno á la sabata,
Revelando á mi ardiente fantasía
Pèus de racjòla, en pretensions de pata.
¡Y qué encantos mi amor no discurría
Baix de una pell en cuatre dits de escata!
¡Qué lábios admiré! ¡que linda boca!
Que prén (no obrintse masa) un pam de coca.

—

Ella discreta adivinó en mis ojos
Que estaba mes calent que una pebrera;
Y arrojando por tierra sus despojos,
Escarpidor y pinta llemenera,
Rayos brota de hiel, llamas de enojos,
Y entransen capa dins, feta una fiera,
A impulsos de su audáz femenil ira
Va á redolons per tèrra la cadira.

—

En vano fué que su adorable amiga
Li cride: anem, no sigues animal;
Cede al amor, y tu existencia liga

A eixe bòn hòme, que pareix formal.
En vano todo fué: suerte enemiga
Me va posar capsana per capsal,
Pesando en mí su odiosa tiranía,
Picjor que sògra, que madrastra, ó tia.

—

Mas ¿cómo sucumbir sin luchar antes?
¿Qué dirá el nòm de velluter que es dona?
¡Por piedad! ¡mi ilusion no desencantes!
¡Ni me fases quedar cara de mona!
Escúchame, mujer; somos amantes...
Y dient, y apretant com una fona,
Desalado me arrojo tras sus pasos.
Y ella em pega en la pòrta en mig los nasos.

—

Se eclipsó... ¡maldicion...! mas no desisto...
Que el nas sentí la olor de la herba vèrda...
Llamo, redoblo, temerario insisto...
Que no fasa parlar—no siga sèrda.—
Vuelve á abrir... ¿beldad tal, ojos han visto...?
Y me diu: ¡tròs de pòrc, ves á la m...!
Angel divino, tu sentencia acato...
Pero deixam primèr fumar un rato.

—

¿Sabes, mujer, de tan acèrba historia
¿Quí fon la peixcadora y el bragases?
¿Sabes quién es la que tan triste gloria
Ha lograt entre cjincjes bribonases? ¡

Esa, Julia, eres tú... ¡fatal memoria,
Que farà que en ningú encjamay et cases!
Solo te resta tu desden llorar
Baix del pont del Real, ú de la Mar.

—

¿Por qué, cielo cruel, tu airada mano
No em pega dos galtades y un calbòt
Antes que consentir que amor tirano
Em deixara en un moc com un titòt?
¡Lance desgarrador! ¡lance inhumano!
¡Llans, que me diu que soc un borinòt!
¡Lance cruel, que mi existencia acaba...!
Y así tens el Llans-sòl de que et parlaba.

II.

Volver quisiste á mis sencillos brazos,
Més correguda ya que bòu real,
Tendiendo, oh Julia, fementidos lazos
A un beneit bolcjaques no cjaval.
Brindas hoy con tus pérfidos abrazos
A un bestia, que á ningú encjamay feu mal,
Complacida en pensar que al fin vendria
En casaca á parar la algarabía.

—

Tú lo quisiste, tú, mujer aleve;
Tú pensabes tratar en Sènto Mama,
Y tu imperio ejercer, déspota leve,
En la fasilitat que alses la cama.

Mas ¡ay! que tu ilusion ha sido breve,
Pues á mí pronte sen pasá la brama;
Y un desengaño bárbaro, sangriento
Te pròba que no sòc un esperpento.

—

Si en vano fue que tu adorable amiga
Te cridara, que bestia no me fores,
Y si entonces me fue suerte enemiga,
Ara te dic molt net, que m' encocores.
Ora es en vano que tu afan persiga
Al que sap ya á qué saben les bacores,
Una mujer existe y es discreta:
Eixa me vòl á mí, y es Visanteta.

—

Flor aromosa del pensil florido,
Ròsa puncjosa, ròsa cjilindrina,
¡Cuál debió haber tu corazon sufrido
Al vorem fet un ruch que s' enrosina!
De una rival el nombre en el oido...
Y ella á punt de quedar sempre fadrina.
Tal entonces su pecho palpitó,
Que en lo cap casi se clavá el puncjó.

—

Ante mi fiel pasion enmudecia,
Y es rosegaba els punys á falta de atre,
Devorando en secreto su agonía
En cjanglòts asobint, de dos á cuatre.
¡Cuánto, ¡ay! la maltrató la suerte impía!

¡Cuánts revolcons pegá damunt lo catre!
Al mirar el amor que me abrasaba
Per un lleig mostinót que se burlaba.

—

Y ella, ¡oh Dios! como tierna corderilla,
Sinse pegar un bè ni un bot sixquera,
Doblaba silenciosa la rodilla
Al que moson li dia, bruta y fiera;
Ella me amaba, sí, con fe sencilla,
(¡Pus no calia mes que no em volguera!)
¡Pobre mujer! al fin su premio tiene,
Y el atra també el seu... ya soc bòn nene.

—

Hé aquí tu obra, pues, Julia Eloisa...
O millor dit, Nas-brut Monyodestora,
No sentirás la bonancible brisa,
Que bufa á les honraes com Vaora.
Ni el quieto hogar has de pisar, do pisa
Visanteta, que es ama ya y senyora,
Que es un fatal azar jugar con fuego,
Encara que el cjòc siga en un cjarnego.

—

Nada importa que humilde y bondadosa,
Te jacja espulgat en cadireta coixa:
Bello es su corazon, su cara hermosa;
Y may fer ha sabut la gata moixa.
Superior es á tí; su amor rebosa,
Y ballar la faré si me s' antoixa.

Sí; á tu furor y al del destino reta,
El meu, será ma dòna Visanteta.

—

¡Qué! ¿Compasion te inspira mi locura?
¿Penses que asò será eixaròp de pico?
Muy pronto un desengaño mi ventura
Te va á donar, y no será mal mico.
Creiste comerciar, mujer impura,
En mí, com sempre has fet á cada trico...
Mírala bien... es seductora y bella...
Pues... llecja y tot, me casaria en ella.

—

Pues con ella en mi hogar la dicha mora,
Sap racjòles llavar de cuina y sala,
La dulzura y encantos que atesora
Desde ara me fan vore que no es mala.
Me embelesa, por fin, si rie ó llora,
Y el meu gust (algo raro) al instant cala.
Es un ángel que Dios predestinó,
A no fer del meu cap, cap de moltó.

—

Huye, pues, oh mujer, de mi presencia,
Que no vulle tocar mes eixa guitarra.
De este bien no me envidies la escelencia,
Que no sempre asobint asò s' agarra.
Y ya que una benéfica influencia
Dòna em doná millor qne suc de parra,
No me maltrates á tu antigua esclava,

Y olvida aquell llans-sòl de que et parlaba.

III.

CONTESTACIÓ

DE

JULIA ELOISA ADELAIDA NÁS-BRUT Y MONYO-DESTORA,

Á YO.

En vano es ya que tu altanera frente
No vullgues acacjar davant de mí,
Y que desden, oh pérfido, aparente
Eixe cabòt mes fofo que un violi,
Porque tu rostro pálido desmiente
Tes paraulòtes de tabèrna y ví;
Como si ese desden y raptos de ira
No me digueren pròu que aixó es mentira.

—

Por mas que disimules, tú me adoras,
Te conec mol rebé, pillo, tunante,
Y sé que pasas miserables horas
En somicar per ta perduda amante:
Mi desden frio, inconsolable, lloras,
Y dius que no hiá un hóme que m' aguante;
Y declamando estúpida alharaca,
Creus que hu fas tot asò per la casaca.

—

¡Qué insensato es tu error! ¡Ah necio, necio,
Que en cara no coneixes les femelles!

Fuera ese para mí muy triste precio
De un hòme sinse dents y sínse selles.
Tu orgullo solo me inspiró desprecio.
Y l' impondria á viudes y donselles:
A una necia aspirar puede tan solo
Un hòme així com tú, tan ruch y bolo.

—

Bueno es que pongas á Vicenta á prueba,
Y que racjòles llave en cuina y sala;
Eso su instinto de servir me prueba,
Y tèns ya en ella dòna sinse gala.
La que en su frente servidumbre lleva,
Pòcs dies pòsa en el coset la pala.
Hazla bella y feliz. ¡En hora buena!
¡Pòbra dòna! Ya pòt parar la esquena.

—

¡Pobre mujer! ¡Inmerecida suerte!
¡Mes, bé li está! Perque es tan bestia bruta.
Preferible mil veces es la muerte
A que mamprenga en tú tan llarga ruta.
Diera yo por no oirte, y por no verte,
Un corbo en colmo de madura fruta.
¡Pobre mujer! Tu suerte me lastima,
Que es mes amarga sòrt que vèrda llima.

—

¿Quién te inspiró tan bárbara locura,
Bestia animalia, tonta de galeres?
¿Quién su carinyo eterno te asegura,

Si de éll carinyo ni còsa aixina esperes?
Cuando la copa del placer apura,
Adios, Madrit, largóse, com si hu veres.
¡Ay de tí, cuando ya harto te despida!
Entonses sí que quedarás lluida.

—

Pero no lucirá dia tan triste,
Ni arribará eixe cás de que te parla,
Pues si á su corazon fuego pusiste
No alsará flama, no, que tot es charla.
¡Desgraciada de tí! que ya lo viste,
Y eixe hòme es el mateix que et dona parla,
Si el porvenir supieras que te aguarda,
Te espolsaries de damunt la albarda.

—

Pero tú, corazon sin sentimiento,
Gran borinòt que téns per chòc y broma
De una inocente víctima el tormento,
Que cuant li dius com un oracle empoma,
(Solo su suerte infortunada siento,
Y que li encaixes nespla en llòc de poma);
Me eres indiferente, no lo dudes,
Con que no cál que de careta et mudes.

—

Y en cuanto á tí, inesperta y sin malicia,
Vesten, bestia incapás de sacraments,
Vé, orgullosa en tu triunfo, y acaricia
La má que te fará cluixir les dents:

Tu altura saborea con delicia,
Supuesto que ni veus, ni saps, ni sents;
Tiempo vendrá que el desenganyo llores,
Y sapies á que saben les bacores.

—

Yo entonces reiré: tranquila y quieta
Te voré mosegar els punys de rabia,
Porque tomaste, aunque mujer discreta,
Per moneda corrent sa bella labia;
Y al creer su inconstancia al fin sujeta,
Te trovares estar en mig de Babia.
¡Bien por tu amante, bien! No lo encadenes,
Aixina pronte n' eixireu de penes.

—

Contemplaré impasible flor tan pura,
Voré eixe matrimoni tan unit:
Pero, envidia en mi pecho... ¡Qué locura!
¡Còsa es nòva una dòna y un marit...!
... Un necio unido á una mujer impura...
Pero si ans de pegar el esclafit...
Me dijeras... ¡Perdon...! Oh, Julia mia...
Entonses... ¡ay...! No sé lo que faria.

Pascual Perez Rodriguez.

Un senyor molt xato va fer almoyna á un pobre, que li digué:

—¡Déu li conserve la claretat de la vista.

—¿Per qué?

Perque, si se li enfosquís, no podria dur ulleras.

* * *

LA SEMANA DEL GANDUL.

—

Dilluns.—Bóna faeneta
Se presenta esta semana!
Pero hui es precis cumplir
El precepte de la *jala*.

Dimats.—M' asusta este dia!
Tot ix tort, y francament,
No vullch fer japuseries,
Demá ja treballaré.

Dimecres.—Com s' ha tancat
El temps! Entre la foscor
Y el jip y jap de la plutja...
Senyores, m' ha entrat un gòs!

Ditjous.—Que magnifich dia
Pera ixir á pendre el sól!
Es precis aprofitarlo;
D' estos en l' ivérn n' hi han póchs.

Divendres.—Com ha de ser,
No me vól eixir el loto!
Avant: demá á primer hóra
Timdrém que posarse al potro.

Disapte.—Sempre ha ohuit dir,
Que de la festa la vespra;
En efecte: per un dia
Qui treballa? Demá es festa.

Dumentje.—Tanta faena
Que tinch! Y hui es un pecat
Tocarne ninguna!... pero...
Ja treballaré demá.

Eduart Escalante.

*
* *

Un mal poeta qu' acababa de compóndrer un llarch poema, li preguntá á un amich seu.—«¿De quin mig me valdria jo pera ferlo mes agradable al públich?»

—«Llevántli la una mitat—contestá aquell—y suprimintli l' altra.»

*
* *

Parlaben tia y neboda
Si tenien que parlar;

Y entre altres rahons digueren
Les que vostés ohuirán:
—«M' han dit que per lo correu
Dos cartes t' han arribat,
Del novio,—dia la tia,—
Que tens giqueta soldat.
M' han dit que parles en Sento
Lo fill del só Llanderal,
Y que també tens paraules
En lo Curro d' Alacuás.
Gica, per l' amor de Deu,
No dones tant que parlar;
Que si ara no mes te lladren
Després te mosegarán.
¿No recórdes á Toneta
La filla del Só Tomás,
Que festetja en tot lo póble
Y al últim tia es quedá?
¿Y á Ramona la del Bolo,
Y á la Torteta del Blat,
Y á Marieta y á Pascuala
Que encára están per casar?
Puix mira, per ser veletes
Y voler fer com tú fás,
Estes y aquelles y totes
Sens casorio es quedarán.»
Y vá respondrer la gica
En mes de un sisó de sal:
—«Tia, calle, qu' em fá riure
En tot quant está parlant:

Que la que com jo té javos,
Es doncella si li agrá;
Pero en les segües pesetes...
¿Quí ditjuna quan té fám?»

M. Gomeç.

*
* *

—¿Qué tal, Jaume, tindrém olivas aquest any?

—Ay senyor! No 's pot dir que n' hi haja, perqué no n' hi ha: tampoch se pot dir que no n' hi haurá, perque bé se 'n véuhem. N' hi ha y no n, hi ha.

—¿En qué quedém?

—En que n' hi hauria móltas si n' hi hagués mes, y no n' hauria gens si n' hi hagués menys.

*
* *

Conten qu' aná un escolá
D' el pòble de *Borbotó*,
A 'replegar el *padró*
A casa d un parroquiá.
Y que volent este rihure
A sa costa, li digué:
—«En el padró, ¿sap vosté,
Si 'l nòm del gós puch escriure?»
Pero 'l escolá, ab cautèla,
Li vá llavors contestar:
—«Molt bé 'l pòt empadronar
Si es qu' es de sa parentela.»

J. F. Sanmartin y Aguirre.

*
* *

Diálech entre un bordegás desvergonyit y un vellòt molt avaro.

—Díguim, don Llorens: ¿com es que quan viatja en lo *carro-carril*, vá sempre en *tercera?*

—Perque no hí ha *cuarta*. (Histórich).

*
* *

LA GLORIETA.

—

Vingueren bascoses
Les nits caloroses
Que trahuen de casa per fòrsa á la gent:
Y s' òbri coqueta
La fresca Glorieta,
Brindant als *pollastres* festiu alicient.

Ahon, plenes d' agobios,
Trobar pensen novios
Les giques boniques qu' es vòlen casar.
Lluint clares batistes,
Y gases y llistes,
Capolls y altres ènses del art d' enganyar.

Ahon sinse vergonya,
Pa no criar ronya,

Se llava á la lluna la pantja el Triton,
En l' aigua dels nasos
D' aquells pardalasos,
Que dos ixeringues pareixen que son.

Comença la banda
Marcial, una tanda
De walsos y polkes qu' alegren els còrs,
Y allí dolç t' ameles
Mirant les *estréles*
Ohuint armoníes entr' arbres y flòrs.

P' el mig, per les vòres,
Se pasen tres hòres
Donantli á porrillo al diable que fer,
Puix talla la llengua,
Del pròtjim en mengua,
Mes qu' una modista patrons de paper.

De fèrro en cadires
S' inventen mentires,
S' arregla l' Espanya, y l' Europa á compás;
Y baix de una acacia
Se fa diplomacia,
Qu' allí tot hu aclara la gran llum del gas.

La gent mes planeta
S' arrima á l' ombreta,
Futjint testimónis que dona un faròl,
Y en mes durs asientos

Se conta els seus cuentos,
O fuma, ó s' emboba, ó fa.... lo que vòl.

No falten panarres
Qu' ohuint les jijarres,
D' *Il Ballo* á un cantábil fan duo á ronquits,
Y prenen la taba
Jorranlos la baba,
Y en mig coracero, no encés, en los dits.

Así hiá una agüela
De flóchs y *pameta*,
Y en mes perendengues que mula en els bóus;
Allá dos *terreros*
Pareixen banqueros,
Segons se paseljen de ternes y tòus.

Veus una morena
Que 't fa entrar gangrena,
Despres una blanca que 't putja hasta el cél,
S' asenta la *bella*
Y tú al costat d' ella,
Y mentjes entonces coquetes en mèl.

En dòlces paraules
Li dius cuatre maules
Y al pronte 't contesta: *¡Jesus qué calor!*
Y es qu' en lo còr d' ella
Ta veu li ha fet mella,
Qu' al pit ja li putja la flama d' amor.

Sòls d' este paisatje
Me dona coratje
La mòla furienta de giques y gichs,
Que mes que rabiosos
Semetjen als gosos,
Corrent entre cames com mals enemichs.

Golondros que baben
Encara, y ja saben
Enjorn com s' adoba del mon l' ansisam;
Puix veus en els nenes
Algunes escenes
Qu' ubèrta la boca te deixen un pam.

Fet este entre coma
Seguixca la broma;
Así òus que se quixen, allá òus un *pecat.*
Requiebros, colsaes,
Dulçures, miraes,
Alló es, si be hu mires, un cotje parat.

De grates sorpreses,
De tèndres promeses,
Suspirs y esperançes el temps arribá;
A fer puix progresos
En estos tres mesos,
Qu' el temps qu' ara 's perda ja no tornará.

Aneu, la Glorieta
Vos brinda fresqueta

Pollastres y *patos* á mils pa eletjir,
No pasen agovios
Per falta de novios
Les giques que vòlen de penes eixir.

Pentjem la guitarra,
Que ja s' encatarra;
Vorem la Glorieta si 'm dona altre cant;
Ja en vèrs ó ja en prosa,
Jo crec que la còsa
Se presta pa moure la llebre bastant.

Jaume Peyró y Dauder.

*
* *

Un cert pintor que havia repintat un cuadro vell d' un convent, volia, per paga, la quantitat de 240 lliuras 18 sóus. Los monjos van trobar lo préu car y volgueren que 'ls fès un compte hont cosa per cosa hi anés, posant tot lo que havia gastat y tot lo que cada pessa de per si costava. Véuse aquí 'l compte que 'ls donguè 'l pintor.

	Lliuras.	Sous.
Per haver posat alguns péls blanchs en la barba de Sant Geroni.. . .		18
Per haver netejat los canons de l' orga de Santa Cecilia, y haverli posat cinch de nóus.	8	2

	Lliuras.	Sous.
Per haver renovat algunas pobres ánimas del Purgatori.	9	
Per haver fèt un ull y arreglar la pota del davant al gos de Sant Roch.	3	4
Per haver fèt una cua al porch de Sant Anton y haberli netejat lo morro.		15
Per haver posat tibanta la corda de l' arpa del rey Davit, y esmolat de nóu lo sabre de Judit.		18
Per haver posat dos dents á la barra de burro de Samsó.		4
Per haver apedassat las calsas del fill malgastador y posat aigua en la pila pèls sèus porchs.		18
Per haver posat una cresta y una cua al gall de Sant Pere.		14
Per haver rebifat lo foch de l' infern y haver posat banyas á alguns dimonis, urpas á Llucifer, y punxas á sa forca, haver revenxinat la cua d' un dimoni, fèntlo prou lleig per esser ben comdepnat.	12	5
Per haver posat una barruga al nas de Barrabas.		2
Per haver renovat l' enclusa de Sant Aloy y posat una xemeneya á sa fogaina.		10
Per haver emblanquinat la celda de		

	Lliuras.	Sous.
San Francesch.		14
Per haver tapat un forat de las portas del infern.		16
Per haver allargat lo nas de Pilats y ferli raijar aigua sobre las mans. .		11
Per haver posat una corretja nova al sach de Tobias, y haver fèt escatas per la esquena del peix miraculós.		3
Per haver enquitranat l' arca de Noé, posát un morro nou al òs, una ala al milá, tres potas al gos, una aurella al gat, y algunas altres cosas á diferents bestias; y per haver afejit algunas fullas al brot del colom y haver fèt resplandir l' arch de Sant Martí.	90	
Per haver tornat á obrar un gran tros de las murallas de Jerusalem, posat tres marlets á una torra y teulada á quatre casas.	25	10
Per haver fèt puntxa á las banyas del bou de Sant Lluch.		10
Per haver emblanquit las alas del ángel de Sant Matheu.		12
Per haver posat un bech de ganxo á l' áliga de Sant Joan.		9
Per haver fet creixer y haver allisat lo pel del lleó de Sant March. . .	3	
Per haver ensangnantat los brassos		

	Lliuras.	Sous.
del mal lladre, fèt esberlar las rocas, nuvolar lo cel, tremolar la terra y trastornar tot lo món, en lo quadro de la mort de Jesus. . .	50	
Arracadas de Sara		8
Per fer parlá á Jesus en lo temple. .	4	5
Una nansa del cantiret de la Samarítana.		10
Per lo gep del camell de Baltasar y per haver pintat de negre las galtas del rey moro.	4	
Per la corda de Judas y ferli una cara ben fastigosa despres de penjat. .	8	
Per haver posat una esquella al coll de la somera de la Verge. . . .	4	10
Tot plegat. . .	240	18

*
* *

LA PRIMAVERA.

(POESIA BILINGÜE.)

«Coronada de hojas y de flores
Radiante vino ya la primavera;»
Y per la vespraeta les senyores
Sen van á pasejar á l' alamera.

«En sus linfas el Túria cristalino
El azulado cielo fiel retrata;»
Mentres per los carrers vá el pòbre Tino
Cridant ab clara veu: «¿Quí vol horjata?»

—

«Con sus galas el campo viste Flora
Que al labrador darán frutos y bienes;»
Y en los balcons se posen baix la estora
A fer les jiques guapes ses faenes.

—

«Brinda con ramos de fragantes flores
A su amada el doncel con disimulo...»
Y pujen als terrats moltes senyores
A empinarlos als jichs els cajerulos.

—

«El ser que un desgraciado amor le agobia
En el campo lamenta sus reveses;»
Y el qu' es afortunat s' envá en la novia
Per los matins als hòrts á menjar freses.

—

«Al nacer por Oriente la mañana
Siguiendo de la moda estraños usos,
En lo tren de les sis cap-a Sant' Ana
Sen ván pléns d' ilusions els malaltusos.

—

«Allá en la tarde cuando el sol declina
Con sus rayos bañando la floresta,»
En lo mateix asut de Colomina
Promohuen les granotes una orquesta.

—

«¡Primavera! Estacion bella y florida
Que brindas al mortal goces sin tasa.»
¡Eres tú una *estasió* mes concurrida
Que la pòbra estasiò de Masanasa!

—

«¡Primavera gentil! Jamas avara
Te mostraste de flores y mujeres...!»
¡Desde que tú aplegares en la cara
M' an eixit cuatre grans com á cireres!

J. F. Sanmartin y Aguirre.

*
* *

—Quant ne vols d' est porcell?—deya un pagés á un altre.

—Quant me 'n donas?—va respóndrer lo preguntat.

—Te 'n dono... te 'n dono... aixó perqué m' ha caigut en gracia, no perqué ho valga... te 'n dono *cinch* duros.

—Ca! qu' es cás! No 'n trobaréu pas cap per aquest préu, ey? de la calitat del mèu. Demá 'l

portaré á la fira de Granollers y 'n trauré bona pila mes.

Al endemá Joseph, que aixis s' anomenava 'l pagés, se 'n va la fira y vén lo porcell.

Al vespre, despres de haver passat lo rosari, tot d' un plegat crida á la seva dona y aixó mateix li diu:

—Teresa, sabs cuant ni trét del porcell qu' ahí me 'n davan *cinch* duros?

—Quant?

—Endevina.

—Que se, pobre de mí... potser diré un disbarat... ¿N' has tret mes ó menos?

—Mes, dona; mes... mòlt mes...

—Bè, quant?

—*Vint* pessetas!

* * *

El pòble es retrato viu
Y pintura molt completa
Del xich que fá la esqueneta
Pera que atre alcanse el niu.

Y mentres molt satisfet
Servix de burro ó cavall,
Esperant pel seu treball
A lo manco un pardalet;

Aquell sampa hasta el parót,
De la gavia el pòsa dins,

Baixa, li pega un calvót,
Y s' emporta els teulahins.
Y després de la gran pena,
Que sufrix en tal postura,
Sols li queda la blaura
Que li fá el pes en la esquena!

Joseph Bernat Baldovi.

*
* *

Fet que vá ser lo cementiri d' un poblet, anaren los de mes pés de la vila á trobar al arcalde, home que solia passar per savi, á fi de que 'ls fés un rétol pera posarlo á damunt del portal d' aquell. Lo arcalde no 'ls digué que nó, ans al contrari, vá fèr grabar, allí mateix hont los altres ho desitjavan, la seguent inscripció: «*Aquí se hi enterra als que viuhen en est poble*!»

*
* *

LA DEGOLLA.

—

Así tens la sólfa
Del meu redoblante:
Teu plante,
Teu plante,
Teu re-contra-replante.

Ni bombo y platillos,
Ni orquesta de rango,
Ni jota.
Ni tango,
Rondenya y fandango,
Dirán en la gracia
Qu' el meu redoblante:
Teu plante, etc.

No 't burles, Pepeta,
D' un musich novato,
Y aguardat
Un rato,
Qu' asó es bó y barato,
Puix dihen les notes
Del meu redoblante:
Teu plante, etc.

Cupido pa riures
Me fá cusquerelles,
Y els colses,
Les selles,
Tobillos y orelles,
Respónen al éco
Del meu redoblante:
Teu plante, etc.

Al vore eixa cara
Tan dolça y bonica,
Que proba

,Y esplica
Si es *poll* lo qu' em pica.
No fas un redoble,
Y al canto li cante:
Teu plante, etc.

Ja vé la Degolla
Y el *Corpus* asoma,
Les Róques,
La Moma,
Dancetes y broma,
Li fan dir á un hóme,
Per mes que s' aguante:
Teu plante, etc.

D' Heródes l' eixércit
Ja está en la carrera,
Dú els tratjes
De fera,
Cartjots y bandera,
Y als crit de Palermo
Contesta Cascante: (1)
Teu plante, etc.

Guardeu, puix, el bulto
Que plohuen sopapos,
Y als ternes

(1) Palermo y Cascante, dos jodios molt grans.

Y als guapos
Els cluixen á lapos.
Adeu, rósa fina,
Salut... y *adelante*:
Teu plante, etc.

Josep Pallarés.

*
* *

Una vegada era una noya que se havia de casar y, com ja sabéu, lo mateix dia vá confessarse de sos pecats. Aqueixos debian ser grossets, donchs la confesió vá durar mes de tres quarts d' hora. Al cap y al últim, s' aixecá la doncella y se 'n aná envers la porta de la iglesia. Ja havia prés aigua beneita ab la punta dels dits, quant tot de cop recordantse sens dubte de algun pecadet, vá tornarsen al confesonari.

—Pare, digué la nina, acabo de confesarme com ja sabéu...

—Y bè, vá respondrer lo capellá.

—Es que 'm sorprén una cosa.

—Quina?

—Me sorprén mòlt y mòlt que ab tot y alguns pecats de que me he confesat y arrepentit, vosté no m' haja posat penitencia.

—Digas filla, no m' has dit que 't casavas?

—Sí, pare.

—Pus bè, de penitencia prou que 'n farás un pich serás casada.

*
* *

A visitar el presili
Aná un escribá de fama;
Y al anarsen cap-a fòra,
Donant pròbes de criança,
Li vá dir el comandant:
— «Asi té vosté sa casa.»

J. F. Sanmartin y Aguirre.

*
* *

Vèuse aquí qu' era lo fill d' un rey quí anava pèl mòn buscant remey á sos mals. La tristor lo corsecava, y per cixá rahó lo metge del palau le havia donat per remey, que cuant trobés una persona bèn felis se li quedés la camisa y se la posés, que ab ella 's curaria de segú.

¡Ne voléu de caminar, y anar pèl mòn, com un romeu, en busca de la cosa anhelada! En cada pòble, en cada castell, burch y masía se aturava l príncep y 'ls que l' acompanyavan, tot era fér preguntas per saber quina era la persona, de les que tenian al davant, que fos verament felis. Més tot era treball en vá; ni en palaus, ni en ma-

sías, si trobava ánima vivent que del tot fós felis. Aixis vá rodar per eixos móns de Dèu mes de cinch anys.

Un dia, quant ja se 'n tornava al palau de son pare, convensut de que jamay trobaria lo que cercava, héuse aquí que va véurer al lluny un aplech de jitanos que saltavan y ballavan ab mostras de vera alegría. Pensant que potser allí 's trobaria la felicitat per ell tan buscada, se hi atansá. Parlá ab ells y 'ls preguntá si ni havia cap que fós bén felis.

—Sí, contestá una jitana, veyéu aquell que balla, pus ell es l' home mes felis de la terra!

Sentir aixó y tirarse damunt d' èll tots los criats del príncep á fí y efecte de pendrerli la camisa, tot fóu hu.

Mes ay! estava de Dèu que 'l pobre malalt no havia de trobar remey per sa tristesa y maltia. Lo jitano que ballava no duya camisa.

*
* *

Conten que un retor habia
en lo pòble d' Albalat,
qu' era mòlt desmemoriat,
tant, qu' habent vengut el dia
de Carnistòltes, cridá
á l' ama tot decinquet
y després de un curt ratet
d' este mòdo li parlá:

—«Sèt semanes tant sòls té
la cuaresma; vatja pronte
y altres tants de sigrons conte
y després pòsels vosté
de sa caixa en un rincó
ahón ningú els trove, ningú;
y tots los dumentjes ú
en traurá aváns del sermó.
Cuant no quede un sigró ja,
es còsa molt neta y plana,
que la darrera semana
de cuaresma, escomença.
Llavors donánt cumpliment
á mes órdens, sen tardar
en la capella fá alçar
als fusters el monument.»
Atenta l' ama escoltá
del seu amo la rahó,
y els dumenjes un sigró
de la caixeta llevá.
Mes un dumentje, ab dolor
que després sentí son pit,
deixá fér per un olvit
el encárech del retor;
y per lo tant susuhí
lo qu' era molt d' esperar,
qu' aquell any se va allargar
la cuaresma. Mes per fí
va notar el escolá
el érro del bon retor

y en la iglesia á este senyor
d' este modo li parlá
obrint de boca dos pams:
—«M' acaba de dir un vell
qu' en lo Puig, el pòble d' ell,
es hiu *dumentje de rams.*»
Y el retor que va ouir vé
les rahóns del escolá,
la ma en lo front se posá
y de sopte li digué:
—Yo et promet que la victòria
no mosté el Puig que guanyar;
pujaten al campanar
y tòca enseguida *á glória!*

J. F. Sanmartin y Aguirre.

*
* *

Francisco no volia fèr vacunar al sèu fill.

—No ho he pas fèt, deya; qu' es cas!

—Y perqué, li preguntava sa dona.

—Sabs perqué? Perqué lo noy del Anton, al cap de tres dias de haverlo vacunat, vá morir: oh, y que no hi haguè remey per èll.

—Al cap de tres dias! y aixó?

—Oh, sí!; volgué héurer un niu; caigué del arbre y... quedá mort: y despres d' aixó que 'ns vingan á fèr créurer que la vacuna fá miracles!

*
* *

Dia cert xocolatero
Desixant llustre donarse:
—«Jamay me fá falta un' onça
Pa lo que vullga comprarme.»
Y llavors li respongué
Un conegut molt xarraire:
—«No té falta un' *onça*, es cert,
Pero es de *xocolate*.»

J. F. Sanmartin y Aguirre.

* * *

Véuse aquí que mentres un honrat pare de familia estava fent visita ab una senyora, lo sèu fill se trobava en lo quarto del costat estudiant la llissó.

Pocas eran las ganas de estudiar del noy y mòlt mès dèsde que son pare estava ocupat ab la forastera; aixis es que vá tancar lo llibre y procurá fugir del quarto; mes à fi de que son pare no s' adonés de s' ausencia ab la quietut que anava à haberhí, vá agafar un micaso que havian enviat à sos pares dès d' América y 'l lligá en lo petje de la taula del quarto hont fins llavors habia estudiat.

Un cop fora éll, lo mico féu de las sèvas, y no content ab móurer un soroll del dimoni, al cap y al últim vá finir per tirar à terra ab gran estrepit lo tinté y las sorretas.

La senyora de la visita, al sentir aquell terretremol vá girarse tota esmoguda.

—No tinga pòr, senyora, vá dirle l' amo de la casa, es mon fill que estudia.

* * *

CARTA DE SENTO DESEROLES Á PASCUALO RATOLÍ.

—

Barcella de Fransa, á seite de Cúlio, del all mil buits tents y tentra.

¡Caram, Cualo, si saberes
en lo poc c' ha navegat,
qué coses m' han amostrat,
los hombres y las muqueres!
¡Cuan bé diu un autor nou,
que el que pel mon no camina,
es com un poll de gallina
acabat de eixir del ou!
Calla, calla, que estic lelo,
y per mes que vaja alerta,
á lo millor, ¡***santo cielo!***
ya em tens en la boca uberta.
Pero no anem fent el tonto,
pus no es llans este de riure,

y Jo que t' haja d' escriure...
mas vale tarde que pronto.
Fa mich any, que, segons saps,
per la meua mala estrela
em fiu, Pascualo, á la vela
en un barco plè de naps;
Y buscantlos les pesetes
á tots estos macameus,
carreguí també fideus,
pesóns de figa, palletes,
Corfa de taronja seca,
pinyols de bresquilla tendra,
y pallús mesclat en sendra
del millor arros de Sueca.
Pus, sinyor, com vach dient,
bufant un bentet prou fort
en tres mesos..... de repent
en claví dins d' este port.
Aón en tens ple de curruixes
en lo jenero en lo barco,
y enfangat en mich d' un jarco
en tarquim hasta les cuixes.
Mes no es este punt, amich,
el que em fá pendre la ploma,
sino el contarte, y no es broma,
entre quina jent estich.
Figurat no mes, si vols,
si tindrá molta sustancia
esta jentola de Fransia
qui diu=*aricó*=als fesols,

=*Ansalad*=al ansiam,
crec que=*soulié*=á les sabates,
pondamur=á les tomates,
y á les jiquilles=*Madam*.
Al pá li diuen=*dupén*=
el vi sense nom el criden,
pus no mes li diuen=*ven*.=
y en un trago el got et buiden.
Yo em rich com un albercóc
de vore que estos gabajos
son tan burros, y tan majos,
qué no saben lo que es fóc;
Ni que es perol, ni casola,
ni anguila, granota ó peix,
ni feje, ni lleterola,
ni carn de cuixa, ni greix:
Y es tan inútil quels digues=
oli, salses, caldo, ó neu,
com si els dius=renyons, ó lleu,
anous, panses, meló, ú figues.
Per dir peres fan=*poár*=
al cap li diuhen=*la tet*=
y á la vesprada=*suár*=
encara que fassa fret.
A voltes demane yo
aigua, obrint la boca tota,
y hasta que no dic=*delór*=
no men darán una gota.
Tabaco en la tabaquera,
mas que d' or tragués un sác,

no en tindrás, si á la estanquera
no li dius=vinga el *tabàc*:=
Y está mólt posat en us
(así parlant entre els dos)
en dirlos als javos=*sus*=
com si foren algun gos.
Pera almorsar de-matí
hia qui es menja un bou senser,
y si els dius=¿qué feu ahi?=
et contesten=*dijuner*.=
De modo que per mirar
uns dijunis tan estranys,
est pot vindre así á passar
la cuaresma tots los anys.
En lloch de setse es diu=*ses*,=
al mar=*mer*,=y nada mas,
de modo que en un poc mes...
no sé si m' entenderás.
Als criats y els altres comparses
dels caféns sels diu=*garsóns*,=
y mediant iguals raóns,
les criades seràn=*garses*.=
Y en efecte si eu repara
cuansevol, que á elles s' arrima,
totes tenen coll de á vara,
y la cama llarga, y prima.
No mes que obrigues la boca,
ya et diuen=*no comprén pá*,=
y á mi encara que m' agrá,
sols per creurels... compre coca.

Yo no sé perqué en dirán
hasta els mateixos que el venen,
sent així que tots ells tenen
tant d' amor al nostre=*arjan*.=
Que si dus la bolsa en ma
á tot et diuen que=*ui*,=
pero yo els dic que «demá»
y me l' amague en lo si.
Tampoc encontrarás mai
per davant ni per darrere
ningú que li diguen Pere,
ni Roc, Quelo, Jaume ó Blai;
Y parlant en veritat,
crec que sants no n' hi ha més c' ú,
perqué tinch ben observat
que á tots els diuhen=*muixú*.=
Ya pots figurarte pues
el meu cor com estara
cuant els parle en valensia,
y em responen en fransés.
Que es lo mateix pera mí,
(y els ho dich soltant la risa)
que si em parlen en llatí,
com un retor cuant diu misa.
De modo que encara en senyes,
com tenen estos garrautes
el cap mes dur que les penyes,
prenen els pitos per flautes;
Y això que les que yo els fas
son tan fácils de asertarles,

que no pot equivocarles
qui tinga en la cara el nas.
Cuant tinc fam, per l' ordinari
jamay parle una paraula,
no mes vach, obric l' armari,
prenc un pá, y m' asente en taula.
Si conech que m' entra son
allá á les deu de la nit,
la senya que correspon
es... anarmen cap-a el llit.
Y aixina poc mes ó manco
vach interpretant la lley,
perque no tinc mes remey,
que herrar ó quitar el blanco.
Pero apesar de un llenguaje,
que tal claritat respira,
á voltes (pareix mentira)
no cauhen en el formaxe.
¿Pus que et diré d' atres fets
d' estos *muixús* majaderos?
Els homes porten cosets,
y les madames sombreros:
Aquells van molt plens de risos,
bucles, pendientes y anells,
y éstes en los culs postisos,
y en botes y saragüells.
Y uns y atres, es dir, tots,
en companyía, ú asoles,
sempre van fent cabrioles,
ó ballant, y pegant bots.

Sols per ferli cosquerelles
a cuansevol foraster,
es besen en lo carrer
els mascles, y les femelles;
Y no falta borinot,
que cuant els morros aplica,
si la *madam* es bonica,
s' arrima tol lo que pot.
Podra ser aixó òbra bona,
pero yo, fent el *non sabo*.
dich=«que el besar a una dona
no es com ferse un nuch al rabo;
Perque crech, y tinc per sert,
que entre el mascle, y la femella
no convé posar canella,
ni salses, ni... ni jolivert.
En fi hi ha molt c' advertirte
mes si tot ara teu conte,
nom quedara res que dirte
al voret, que sera pronte.
Pus vech que el calor apreta
y no es despaja en la llonja
ni un pinyol, ni una palleta,
ni una corfa de taronja.
Qu' es bó que sapies y entengues,
que el dedicarse al comers,
té, Cualo, mes pelendengues
que escriure esta carta en vers:
Y lo que no es torna fum
sol bolarsen com les mosques,

pero... s' apaga la llum...
y... ¡Adeu!.. m' ha quedat á fosques.

Joseph Bernat Baldoví.

*
* *

Joan de l' òs,—¿ja sabéu de qui parlo?—un dia vá anar al bosch y arrancá un pí mòlt rabassut. Al tornar al poble, (també hi tenian en aquella població establert lo dret de consums), un dels que ara anomenariam guardas, vá dirli;

—Eh, bon home!

—Qué voléu?

—Devéu dar sis sous.

—¿Per qué?

—Per la llenya que duhéu al coll.

—Com llenya!...

—Sí; aquest pí...

—Aquest pí es mon bastó, contestá Joan ab sanch freda; y vá passar tot fent lo molinet ab lo pí qu' havia arrancat del bosch...

*
* *

Lo doctor Fructuós Propina,
Un dels molts manifassès,
Se créu que á tort y á través
Ha escrit sobre medicina;
Pero demaná *sas obras*

Lo batxiller Roch Blitiri,
Y éll mostrantli 'l cementiri
Li diguè, *alli 'n tinch de sobras.*

Marian Franquesa.

*
* *

Dos jornalèrs casats y ab familia ja, y que 's vanagloriavan de ser menjadors en extrem, cert dia varen fèr una posta, sobre qui dels dos menjaria mes. Un d' élls, ab tot, volgué que la posta en lloch de ser feta de cap á cap, fós, al reves, feta de familia á familia. Justament tots dos tenian lo mateix nombre de fills y vivas las mullers.

—Bé, no 'm sembla mal, contestá l' altre; mès mira, Anton, que ma dona menja tant com jo!

—No hi vol dir res; per això, Pere, no perdo las esperansas de guanyar.

Vá venir lo dia de fèr la posta, varen ser omplertas de vianda dos calderas ben grossas y las dos familias, assentadas cada una alrodador de una ealdera, comensaren á fèr anar las barras. La familia de Anton fóu la primera en acabar.

—Meva es la posta, digué.

—Com tèva?—vá esclamar Pere.

—Sí! No ho véus? Ma caldera ja está vuida!

—Vaja una gracia! Ja ho crech, fènte ajudar pèls dos tossinos que crias!

—Y que! per ventura no son de la familia?

*
* *

Conten qu' un home que duya
La vida molt relaixá,
En la pòrta de sa casa
Un rotulet vá posar
Que pòch mes ó manco dia:
Per asi no entre res mal;
Y que al lletjir el lletrero
Digué un jusco: ¡Recaram!
Pus el amo d' esta casa
¿Per ahon dimòni entrará?

J. F. Sanmartin y Aguirre.

*
* *

Un dimats de Carnistóltes cridá el retor del poblet de Paiporta al escolá y li digué: Com demá es *dimecres de Céndra* y no puch trovarme en lo pòble, te encarregue que tu en mon lloch poses la sendra en lo front dels devòts, dient al mateix temps estes paraules: *Pulvis eris et in pulverem reverteris.*

Com l' escolá no entenia el llatí li demaná al senyor retor que li deixára les paraules escrites ab el fí de llejirles al temps de fer la ceremonia. Axi u feu lo retor, y al sen-demá, cuant l' escolá ja en l' altar anaba á cumplir son encarrech, se ficá la má en la bolxaca del pantaló pera traure 'l paper y ab sorpresa notá que se l' habia deixat olvidat en la bolxaca del pantaló nou qu' era el

que duya llavors. Trobanse precisat á eixir d' aquell llanç el escolá agarra una pòca cendra y posantla al mateix temp en lo frònt de una beata, digué ab la major serietat:

—Com u tinch en el pantaló nòu te hu pose.

* * *

CONFESIÓ SENS PENITÈNCIA.

—

Confesant á un penitent
Una vólta un relitjós,
Li preguntá bondadós
Al que l' ohuia humilment:
«Dígam: ¿detjuna vosté
Quant lo detjuni es manat?»
Y respongué el preguntat:
«Y sinse serho tambè.»
—¡Hóme!—¿Li pareix estrany?
—Sí, fill.—Puix, pare, á mí no;
Perque ha de saber que jo
Detjune seguit tot l' any.
Soch per sòrt mestre d' escóla;
No compre carn, peix, ni fruta;
Y en ma casa no s' embruta
Ni paella ni casóla.
Entre atrasats y resients,
M' están debent trenta mesos;

Y sufrixch tots los revesos
Que á lo dit son consiguients.
M' encontre molt empenyat;
He venut totes les prendes;
Y com no tróbe en les tendes
Qui 'm done un fesól fiat,
Fa temps que no he tallat mós,
¡Ditjós lo qui l' animeta
Al morir tindrá tan neta
Com al present tinch jo el cós!
Com altre camaleon,
Mentje sóls lo que respire;
Y per lo matcix m' admire
De vórem en este mon.
—Afectat estich de ohuir
Eixa trista relació,
Y molt mes per la rahó
De que no 'l puch favorir.
Comprench qu' es cósa ben dura
Carir de la subsisténcia;
Pero mire, la paciéncia
Es bálsem que tot ho cura.
Com á mí no me s' amaga
Quí huí hiá pochs mestres bé,
No estranye gens que vosté
Estiga tant curt de paga.
—¡Y en mitj d' aixó soch esclau
De la mehua obligació!
—Préngau en resignació,
Germanet, y vatja en pau,

—Grasies.—Les grasies á Deu
Que li dona fortalea,
Pera seguir la tarea
En l' apuro en que se veu.
—¡Y este es lo sigle ilustrat!
Si en la mehua má estiguera,
Tal vólta vosté valguera
Algo mes.—Es veritat.
—Dígam, Pare. ¿y qué faré
Per peniténcia?—Res; ja
Bastant peniténcia fa
Qui está tant mal com vosté.

Andreu Codonyer.

*
* *

Lo tren d' un camí de ferro anava á tota forsa, De cop lo fogonista veu plantat al costat de la via á un pagés que feya senyas. Creyent que hi havia perill, atura la máquina.

—¿Qué hi ha, bon home? pregunta al pagés,

—No hi ha res, no tingueu por; no mes vos he cridat perque 'm deixesseu encendre la pipa á la fogaina.

*
* *

Estant en sa hora darrera
El sò Tomás el fuster,

Crida el pòbre á sa muller
Y li diu d' esta manera:
—«Com vaj molt pronte á finar
De tot còr, dòna, te dich,
Qu' cuant muiga, en mon amich
Jeroni, te pots casar.»
—«Es devaes ton concell—
Li respòn ella—Tomás,
Pus pa cuant vinguera el cás
Ja habia pensat en ell.»

J. F. Sanmartin y Aguirre.

*
* *

Un pagés s' está sentat dins d' un teatre veyent la comedia.

De sopte sent tronar.

Després cáu un llamp.

Lo pagés se senya.

Torna á tronar.

Lo pagés rondina tot barbotegant:

—Mal temps s' es girat!

Veuse aquí que surt un comediant y tot fent lo seu paper crida.

—Déu del cell quina tempesta mes desfeta... llamps! trons! y fins pedregada!

Sentir això, fer lo pagés un bot, y eixir fora 'l teatre fet una furia tot cridant:

—Déu meu ¡Pobre cullita! Jo que tenia los rahims tan avansats...

Fou obra d' un moment.

Mes quina es la-seva sorpresa quan á fora 's troba ab un cel seré y una lluna mes clara que un cristall.

—Valgam Déu! No só guanyat per esglay! diu llavors. Prou diu be lo senyor rector quan diu, que lo teatre es una mentida que fa perdre 'l seny á qui no 'n te!

Desde llavors ensá prou ha estat á vila, mes perçó jamay ha tornat á posar peu en cap teatre.

* * *

MEMORIAL DELS FAMOLENCS.

—

Els infrafirmats *ganduls*
Plens de dolor els seus còrs,
Y buits de pá els seus bauls,
Li pregen que els tòrque els plòrs,
Que han segut hastara nuls.

Y diuen: Que el fí y la treta
De jent tuna y malicsiosa,
Es, parlant en plata neta,
Fernos á tots la forsosa,
Pera que guardem dieta.

Programes y alocusions
Son aliments masa eixuts,
Y están ya farts de cansons;
Els pesen masa els tributs,
Pera atendre á mes raons.

Y este patir jeneral
Pera tot els fá mal tèrs;
Pus decaigut y mortal
Ya no sels alsa el comèrs,
Ni estranjer ni nacional.

També patixen fam elles;
Y sért que son males grasies,
Que els tòquen, jovens ó velles
A les dònes les desgrasies,
Pus son inosents ovelles

Perilla, sinse disputa,
Que á la que á la seua boca
No pot dur ni pa, ni fruta,
Vinga al fí á parar en loca,
Pus res en lo mon disfruta.

Y es menester ser mòlt majo
Pera no asertar el terno
De que tant de mamarrajo
Ni val ni ha valgut un cuerno
Y es vi que no fa borrajo.

Y en vista del gran treball
Que tenen desde el febrer,
Piden els firmats aball,

Que nols envie al carrer,
Tratanlos com á estropall.

Tot son badalls, ningun rot,
Y pus que ya del cabás
S' han menjat el raer brot,
Digals usía: Yo 't fas
La grasia, y teu done tot.

Pascual Pereç y Rodrigueç.

* * *

Trobávas una partida de soldats en un poblet pres per forsa y un sargento ensenyava la nombra á un soldat.

—Te, li deya. en aqueix compte, dihem: set y vuit fan quinçe ¿veritat? Donchs poso cinch y 'n porto un.

Mentrestant entra á la cambra hont erant, un capó y lo soldat clavantli la má sobre:

—A veure si ho faig be: poso cinch, diu.

Y torcentli 'l coll y ficancel al morral, afegeix:

—Y porto un.

* * *

Lo matrimóni es un gót
Que se fabrica en l' Alcora;
Lo marit es lo refresch,

Y la muller qui 'l endolça.
La sógra es magnesia doble,
O millor dit' una porga,
Que se meçcla en la tisana
Y la endigna may s' asorra;
Lo temps es la cullereta,
Y en pasensia, qu' enté molta,
Vá remenetjan lo caldo
Y mil congoixes provoca;
Fins que d' un trago la mórt
Sansera s' engul la toma,
Y els tres s, envan de canea
A fer cuchs y malvarosa.

J. Ovara.

* * *

Ben sabut es la fasilitat que pera improvisar tant en valensiá com en castellá, tenia el afamat pare Mulet.

Un dia qu' este fon convidat á berenar per la priora de cert convent, ab sorpresa notá que li habien servit el xocolate clar.

Llavors, dirijintse á la priora li digué en castellá:

«Sor clara, muy claro está
Que es un grande disparate,
El servir el chocolate
Sin decirnos *agua vá*.

*
* *

L' ARANYA Y LAS COQUETAS.

—

Teixintne se trobava certa aranya,
entre 'ls brins penjolantse de dos rosas,
aquellas sutils telas primorosas
ab que la presa lliga y enmaranya:
—«¡Repugnas quan se 'l veu ab tanta manya
(li deyan contemplantla dos hermosas)
enredant al insectes còm te gosas
en devoráls cruel, ab fera sanya!...»
La bestia, tal houint, tota enujada,
se gira á contestar á las ninetas
parlant aixis ab tó de magistrala:
—«Conech que es mon instint de depravada,
més pèls homens com jo son las coquetas,
y encara veig que algunas ne fan gala!..»

Enrich Claudi Girbal.

*
* *

En Benidòrm pòble de la provincia de Alacant, aná á confesarse cert mariner, y com el confesor li preguntara com es de caixó, si fea un any que no se habia confesat, li respongué en termes marítims:

—Isa!

—¿Fá dos anys?

—Isa!

—Cuatre?

—Isa!

—¿Qué no sa confesat may? li va preguntar per fí el confesor.

—Amarra! respongué el mariner.

Llavors el confesor li va dir que s' esperara, pus tenia necesitat de anar á la sacristia, y que després el confesaria.

—¿M' esperaré un cuart d' hora? li pregunta el mariner.

—Isa! li respongué 'l capellá

—Mitxa hora?

—Isa!

—Una!

—Isa!

—¿Que no fa conte de tornar? digué per fí el mariner.

—Amarra! li respongué 'l capellá anantsen al mateix temps.

*
* *

Un poeta mes pòbre que les rates
En sa casa trová, una nit de ivern,
A un lladre que les caixes rejiraba,
Y li va dir de sopte:—No comprench
Com vullgues tu de nit encontrar algo.

Cuant de dia jamay tròve yo *rés*.

J. F. Sanmartin y Aguirre.

*
* *

Veuse aquí que en una certa vila hi havia una certa dama que feya escruíxir á tothom per lo descaregadeta de roba qu' anava. Pit, esquena, braas, tot ho deixava descobert mes del convenient y acostumat.

Arribá 'l dia del seu sant y l' criat li va entrar una capsa molt ben apariada, qu' en aquell punt acabavan de durli.

Ella tota contenta.

—¿Qué será?

—¿Si será 'n fulano?

—¿Si será un vestit de preu?

Obri la capsa y ¿may diriau que hi troba?

¡Una fulla de figuera!

*
* *

NO HO PRENGUEU PER BERBÁS.

—

Sa picada d' un marfuy,
Un pegat en es coltell,
Un fich dins un oronell,

Una busca dins un uy,
Una seda, un uy-de-poll,
Un padastre escarrinxat,
Un bart escarabotat,
Un uxòl, un bony, un goll,
Un corch damunt una dent,
Un grá á sa punta d' es nás,
De tot no 'n fas tan de cás
Ni 'm dona tant de torment
Cóm sas visitas
De cumpliment.

—

De borinòs un esbart
Revoltats en torn de mí,
Es çigo çigo d' un grí,
Sa música d' un moscart,
Una sigala, una beya,
Una mosca vironera,
Un granot de sa Bufera,
Un mosquit dins una oreya;
Si tots aquets renous sent
Uns emb sos altres mesclats
No 'm pareixan tan pesats
Ni 'm donan tant de torment
Con sas visitas
De cumpliment.

—

Y no 'm digan qu' es manía;

Una visita d' aquestas,
De sas còsas més molestas
Es de quantas n' hi ha en el dia;
Y ferlas sensa altra idea,
Ni altre perqué més que 's dí
Que sa moda ho mana així.
Es fer s' ase y sa monéa;
Es perdre s' enteniment,
Es tení 's cervell molt clòs;
Per això jò me propòs
No prendre may es torment
De fer visitas
De cumpliment.

Manela de los Herreros y Sorá.

* * *

— Ves, Roch, y digas al esmaginayre que 'm fassa un Sant Sebastiá.

Y surt lo sacristá y entra á la botiga del que feya sants de fusta.

—¿Qué hi ha de nou, Roch? diuli aquest.

—Lo senyor rector diu que li feu un Sant Sebastiá.

—Be, ¿y com lo vol? ¿Viu ó mort?

—Oh! respont tot gratanse 'l clatell en Roch. No se... no m' ho ha dit... Bah! feulo viu, que si per cas lo volgués mort... ja 'l matarem!

* * *

NO FA PER CASA, SENYORA.

Ab una noya estirada,
D' ull viu, parla encisadora,
Que sempre emperifollada
S' exhibeix á dins y á fora,
Y may pensa en treballar;
¿Qui s' hi pot amollerar?
No fa per casa, senyora.

Ab una jove coqueta
Del jovent embaucadora,
Que enverina sa sageta
Si algun cech se 'n enamora,
Y 'n tomba mes que 'l butxí;
¿Quí vol tan dolent vehí?
No fa per casa, senyora.

Ab una soltera ransia,
Nova caixa de Pandora
Que 'l mal nihua en abundancia,
Y cerca la cobertora
Volent tapa 'l fons enter;
¿Qui martre s' arrisca á ser?
No fa per casa, senyora.

Ab una viuda lladina,
D' ofici espifarradora,
Que tot lo jorn amohina
Fingint que al marit anyora,
Y de sa mort causa fóu;

¿Quí fica 'l coll en lo jóu?
No fa per casa, senyora.
Ab una vella xaruga
Perpetuament grunyidora,
Que en diada malestruga
Li fuig l' argent de á la bora,
Mómia pelada quedant:
¿Quí rosega ossa semblant?
No fa per casa, senyora.
En fi, ab una muller quieta,
Ajable treballadora,
Que sérva la moral neta
Y la fé cristiana honora,
Brillant espill de virtut,
Mòlt dolsa es l' esclavitut,
Sí, fa per casa, senyora.

Marian Franquesa.

* * *

Contan de Voltaire que veyentse perseguit sempre per un jove admirador seu que no deixava de enviarli cada dia una carta, li escrigué.

«Molt senyor meu: he mort, per lo tant ja no podré respondre d' avuy en avant á cap de vostras cartas.»

Al endemá reb una altra lletra del mateix, ab aquest sobre:

«Al Sr. Voltaire, en lo altre mon.»

ADEU, AL CABANYAL.

—

HERETJIA.

Resòna el trò; y abaixa dels plorons
Núbols el aigua á refrescar lo vèrt,
Y als primers criçons,
¡Bòna nit els torrons!
Ja s' ha quedat lo Cabanyal desèr.

—

Solitari mireulo, el qu' ahir estaba
Plé de goig y alegríes, ¡oh dolor!
(Apart d' alguna faba
Qu' en la palleta alçaba
La puntja, d' un mosquit en la foscor.)

—

Il-lusions d' un moment; la ditja humana
¡Quánt breu s' en pasa en transitóri vòl!
Trist l' hòme que s' afana;
Quant mes té mès demana,
Y al cap la *Pelá* vé y li fá la còl.

—

Omplitnos de plahers fins á les cuixes,
Pasaren ja les delitoses nits
De basques y curruixes,
D' anar á peixcar *fluixes*,

D' agonies, de puses y mosquits.

—

¡Cabanyal! ¡Cabanyal! Si be ho repares,
Un destino funest te té lligat...
¡Si t' veren n'estres pares!
¡Infelic! ¿ahon deixares
Ton gloriòs monument del temps pasat?

—

Ton nòm deguerra anar escrit en bronces,
Qu' es pòch digne de tú el millor paper;
Pa mí vals moltes onçes;
Mes ni eres lo qu' entonces,
Ni tampòch lo que *fàtuo* pretens ser.

—

Oblidar no pòt l' ánima afligida
Lo temps aquell de familiar franquea,
De plenitud de vida,
En que la gent reunida,
Tan ingeniosa, mil diablures fea.

—

Quant lluny d' els nous festins y pelendengues
Allí vivia un home al sá y al plá,
Sense mimos ni dengues,
Ni 'l jas, pero no en prengues,
Qu' ara s' estila entre la gent *templá*.

—

Quant la jóve *elegant*, péus en jangleta,
Y cós al aire, anaba á festetjar
A la sehua estreleta,
Qu' en percal d' á peseta
Era la reina allí del cartjofar.

—

Quant, en fí, tot lo mon se divertia
Sense aixó de *bullons* y farfalans
Y demés sinfonía,
Qu' es la ciéncia del dia,
Tan sabuda d' *acólits* y *escolans*.

—

Ara em sembles al póbre á qui l' incita
A igualarse al mes rich la vanitat,
Y es presenta en visita
Mol llepá la levita,
Y vell lo pantaló y apedasat.

—

Tú vóls de la modérna petulancia
Seguir les nóves sendes indiscret,
Y no veus, en sustancia,
Que tenint *Cap de Francia*,
Péus conserves encara de *Rihuet*.

—

Tens d' entonces lo mal y lo mal d' ara,
Si se lleven curtetes escepciones;

Molt corre qui no para;
Acamina, qu' en cara
Pòts arribar á tall de bendicions.

—

Tot avança en lo mòn, es lley notòria,
Y també tú per força has d' avançar;
Si no, la tehua història
Una triste memória
Será qu' als veniders fasa plorar.

—

Adeu, lo Cabanyal; la fresca pica
Y ja el lleveig ahuixa la calor;
Y no queda una gica,
Siga lletja ó bonica,
Que puga resistir tanta *picor*.

—

Lo carrer de la Reina, adeu, qu' asòles
En ton piso famós vas á quedar,
De gransa y de ratjóles,
Adeu, les camisóles
Y els antichs calçoncillos de nadar.

—

Barraquetes, les d' índole riffenya
Qu' en la platja s' alçeu, pa pendre el bany!
Les de *Pusa* y *Camenya*,
Y altra gent carrasquenya,

Adeu; ¡nobles varons, fins un altr' any!

—

Puix desd' el núbol que reventa en tròns,
Ja l' aigua abaixa á refrescar lo vért,
Y als primers eriçons,
¡Bòna nit els torrons!
Ja s' quedat lo Cabanyal desért.

Jaume Peiró y Dauder.

* * *

Un cabo estava ensenyant alguns quintos: posat al cap de la renglera observava atentament si á la veu de mando aixecavan tots al plegat la cama esquerra, pera marxar al pas regular.

—*De frente, paso regular, marchen.*

Un quinto treu lo peu dret: lo cabo veyent de perfil duas camas en l' aire y molt juntas, cridá furiós:

—¿Qui es aquest animal que romp la marxa ab las duas camas al plegat?

* * *

Havent anat á ordenarse un estudiant un xich dur de cascos, va respondre com Deu va esser servit á las preguntas que per son prelat li foren fetas. Mes donantli luego aquest á traduhir un tros de llatí en que hi havia las següents paraulas «passus sub Pontio Pilato» lo ordenat traduhí sens escrupol: «Passá sobre lo pont de Pilat.»

—¡Jesus! — esclamá l' bisbe posantse una mà al cap.

—Passá sota lo pont de Pilat.—Digué rectificant lo traductor.

—¡Vade retro! —afegí sa Ilustrisima posantse al cap las duas mans.

—Ilustrissim Senyor, replicá lo examinando, tot desconcertat, si no passá per sobre, ni tampoch per sota, no se per ahont podia passar.

* * *

Tres gallegos que després d' haverse ocupat per molts anys en las feynas baixas que en las ciutats del centre d' Espanya se 'ls destina, havian arreplegat una pila de diners, tractaren d' entornarsen á la seva terra á disfrutar d' aquells, y avans d' anarsen, algú que be 'ls volia, 'ls hi doná per consell, que no enrahonessin gaire pel camí ab la gent que trobessin, ni diguessin á ningú que duguesin diners, ni ahont anavan.

Ab tan bon consell y la bossa plena emprengue-

ren camí y camina que caminarás, se 'ls feu nit en un bosch en lo quin aixis que hi hagueren entrat sentiren fressa d' homes y per la conversa conegueren qu' eran lladres. Tots assustats s' enfilaren cadescú á dalt d' un arbre y arribant 'ls lladres, encengueren un gran foch y comensaren á contar diners.

Veus aquí que 'n contaren tants y tans qu' un dels gallegos admirat de veure tan d' or, no pogué contenirse y tot d' un plegat digué:

—¡Quánt or!

Los lladres tots admirats, refets del sust, agafaren al gallego y perque no 'ls descubrís lo mataren. Lo pobre home tenia una sanch molt negre y 'ls lladres tots admirats no paravan may de dir: «¡y quina sanch mes negre!» Tant y tant ho digueren, que per fi un dels altres gallegos veyent tanta estranyesa, y que no savian esplicarse la causa, ell que díu:

—Es que havia menjat moras.

Los lladres alsaren lo cap y 't veyeren al gallego, lo feren baixar y 'l mataren.

Veus aqui que mentre 'l matavan estavan dihent:

—Y quins gallegos mes bestias, quí 'ls feya parlar y aquest últim sobre tot, veyent qu' havian mort al altre perque havia parlat ell, també ha tingut de ferho.

Y 'l tercer gallego qu' estava enfilat dalt del altre arbre, al sentir alló, ell que diu:

—Per aixó jo no dich rès.

Los lladres lo agafaren, lo mataren també y 's feren ab los diners de tots tres.

*
* *

Quan Anfós V d' Aragó vivía á Sicilia, qual regne havia sigut incorporat á sa corona per la reina Joana II, habitava á Palermo un cego de naixement, que seguia sempre al rey en sas casseras y era tal lo seu instint, que trovava sempre y mostrava als cassadors los caus de la cassa. Lo rey premiá sa habilitát y ell á copia de perseverancia y economía arrivá á replegar mes de cinchcents duros. Tan grossa suma l' omplí de maldecaps com que no savia ahont amagarlos pera tenirlos ben guardats, per fi resolgué enterrarlos. Se 'n aná á un camp á ferho, mes fou tal la seva desgracia que un vehí curiós com sempre sol havernhi, ho vejé y aixis que 'l pobre cego hagué finit sa tasca y tot content se 'n va anar, lo vehí se dirijí cap al lloch ahon las monedas acabavan d' esser enterradas y se las feu sevas. Al cap de dos ó tres dias, aná lo cego á visitar lo seu tresor y ¡quin no fou lo seu desespero al trobarse que li habian robat! Comensá á capficarse y á discorre sobre qui podia esser lo lladre, y cavilant, cavilant, se li ocorreguè que no podia esser ningú

mes que 'l seu vehí. Aná á buscarlo y quan fou davant d' ell, li digué d' aquesta manera:

—Anton, vinch á demanarvos un consell: ab tots los meus afanys he pogut fer bossa, d' uns mil duros; la mitat d' aqueixa quantitat la tinch soterrada en lloch segur, mes de l' altre mitat no se que ferne, perque com so cego no puch guardarla jo mateix, ¿qué 'us sembla que 'n fassi? ¿no seria millor potser, que la juntés á l' altre mitat y l' amagués en lo mateix lloch? Lo vehí, com que vejé medi d' apropiarse cinchcents duros mes, desseguida aprobá 'l pensament y tornar la quantitat robada al lloch ahont la havia treta, á fi de que 'l cego la hi trobés y no tingués cap recel y ab la esperansa de ferse ab tots los mil duros.

Poca estona després lo cego aná al amagatall, y trobant alli altre vegada los cinchcents duros, s' apoderá d' ells y emportantsels á casa, cridá al vehi y ab tó festiu li digué:

—Mestre, lo cego hi ha vist mes que no pas l' home ab vista.

* * *

Una vegada era una beata que cada dia anava á l' esglesia y demanava á la Mare de Deu del Palau que li donès un marit, ab aquestas paraulas:

Mare de Deu del Palau
dáume un marit si us' plau;

pollós, ronyós
sols bons marit fos.

L' escolá arrivá á atiparse de tanta pregaria, que solia fer la beata á tota veu; donchs esperava per ço un rato en que la esg'esia quedès sola. Vingué un dia en que no podentse aguantar mes ¿quina te 'n fa? aixis que veu entrar á la parroquiana, corra y s' amaga darrera la Verge.

La beata s' agenolla, se senya y comensa com cada dia:

—Mare de Deu del Palau,
daume un marit si 'us plau;
pollós, ronyós,
sols bon marit fos.

Y l' escolá fent la veu prima, respon:

—No es hora encara.

Mes la beata tota alterada, sens poderse contenir, creyent ser lo Jesuset que la Verge duya al bras lo qui parlava, exclamá:

—Pas encara? pas encara?
Calléu vos lo batxiller,
Deixéu fer la vostra mare.

*
* *

Un dia, un pagés de montanya ab un burret qu' havia dut carregat de ségol, passava pel moll de Barcelona, prop del indret hont uns calafats empegonavan un vaixell.

—Ta foy! s' esclama l' home aixís que se 'n adona. ¡Ara vés perque posan pega á la náu!

—Perque corri mes, li respongué 'l calafat.

Lo pagés rumia un ratet. després com si li vinguès un acudit diu:

—Jo si que tinch un ase... que ben be ho necessitaria que l' empegonessin.

—No seria pas lo primer, respontli 'l calafat, qu' era un plaga de la parroquia. Oh y qu' ara podriau aprofitar l' ocasió, la caldera está plena. No 'us ne fariau gayre....

—Ja que no 'm te de costar molt, no hi podém perdre res probantho.

Y lo pagés acosta l' ase á la caldera de la pega.

—Aixequéuli la cua, diuli 'l calafat.

Y lo pagés aixeca la cua y flas! ab l' escombreta de bruch li clava la pega bullenta al mig del tafanari.

L' ase, amichs meus, sentirse alló y clavarse á correr com un dimoni, tot fou hu.

L' home bramava:

—Xo! xo!... Atúrat Moret.... atúrat.

Pero ca, 'l burro era un llamp, res 'l detenia y cada raig de cossas qu' etjegava esperverava á tothom.... ja casi no se l' veya. Lo pobre pagés, ronch de bramar, groch, desesperat, no savia com fersho.

Tot d' un plegat se descorda las calsas, y tombantse d' esquena als enquitranadors, esbufegant:

—Cuytéu, cuytéu! crida, pega á ne mí, sino perdo l' ase.

*
* *

LO MERCÁT DE LES FLÓRS.

—

Pasaren els dies
De frèt y agoníes;
Pasaren jelantmos la punta del nás;
Vingué riallera
Jentil primavera
Les ales y fulles obrint á compás.

Vingué en bona hora
Y Vénus y Flora
Que son dos donetes que els plau els amors,
Pintaren les galtes,
(Llector, no te exaltes)
D' els camps de Valencia de fruits y de flors.

Si creus al meu *trovo*
Y vols vore en globo
Els fets de estes Dioses, anèm al mercat,
Y un javo ma chüe
Si al voreu no süe,
Puix has de quedarte miranto, plantat.

Baix un sol que crema
¡Carrègat de flema!
Y ves admirantne jesmils y clavells,
Y pròu ròses fines
Que tenen espines
Y peguen punjaes á molts paixarells.

Y junt á les ròses,
Capolls y altres còses;
Els naps, les lletugues, els rábens y còls;
Y abunda y es masa
La roin carabasa
Puix ya carabasa pa tots els que vòls.

La jent, s' arrepreta
Perdent la chaveta
Per vore les giques de els èrts farfalans;
Per vore les cares
Divines ó rares
Que son totes pomes y aserps pa els Adans.

—«Còmprem esta ròsa
Tan tèndra y hermosa
Que banyen les gotes de fresca rosá,» —
— (¿Rosá? ¡puix afluixa!)
La dòna, la arruixa
Tirant per la boca una escopinyá.

Aulores la esensia

De tanta desensia,
Y al teu nás aplega la olor del moltó;
La càrn enemiga
Que 'n la càrn fá lliga,
Puix venen les julles jirant el cantó.

Les julles tan bònes
Que compren les dònes,
Que alguna per broma te sol convidar;
Y no et fera mella
Si en tanta costella
Trobares la tehüa pa anar almorsar.

Puix deixa, qu' els pòbres
Plorant per les sòbres
Te asedien y cansen com es de costum;
Y algun *caballero*
(De industria deu sero)
Tè buida la bolsa y pren la del fum.

Y veus allí un *pollo*
De sanch y *meollo*
Ab un coll da vara darrere del tòs;
Y allá, desdenyòsa
A Flòra que pòsa
Dos lliures de jinjols á 'güelo ronyòs.

En amples sistelles

Fadrines y velles,
T' apreten y penses q' vingué el teu fi;
Y allá un coloquiero
Tocant el bolero,
Te canta el milacre que feu no se quí.

Asó no s' acaba,
Que te mala *baba*
La dòna vehina que ven pimentons,
Y movent la llengua
Del projim en mengua,
Te diu que t' en vajes en fortes rahons.

Asó es un martiri
Mesclat en deliri,
Mesclat en congoixes y en gojos mesclat.
Y et fá la *tirana*
El Sol que s' aplana,
El Sol, que 'l lli cria pa fer l' entoldat.

Alguns, en sa casa
Li penjen la masa
Al bon munisipi, que es bó com la mèl,
Que te altres faenes
Y no en ix de penes
Y espera qu' el traguen y el pujen al cèl.

¡Pobret! ya qui diu
Qu' al proxim estiu

Fará en una plasa mercat suficient;
Asò son folies
Que dihuen les cries,
Y crehuen els bobos que ja entre la jent.

Victor Yranzo y Simón.

* * *

Felip IV de Castella era molt afectat á las lletras y li agradava molt lo tracte dels lletrats de bon enginy. Aixis es que sovint passava l' estona conversant ab Góngora, Lop de Vega y Quevedo.

Una vegada, volent que l' ajudassen á matar agradablement una vetlla d' hivern en lo seu palau del Bon Retiro, los convidá á la representació improvisada d' un *auto sacramental* que 's diria «La cayguda d' Adam.» A mes dels dits escriptors, hi havia 'ls famosos comediants Morales y Josepha Vaca, lo compte de Villamediana y altres cavallers.

Repartírense 'ls papers. Lo Rey feya d' Adam, Villamediana de dimoni temptador, Josepha Vaca d' Eva, Lop de Vega, Morales, Góngora y los altres, uns d' ángels y altres de diables. A Quevedo que no era arribat encara, en cástich de sa tardaneria, li doná Felip lo paper del Etern Pare, cástich un xich gros, pus havia de dur á la má una bola de pedra que pesava bona còsa.

Arriba Quevedo.

Lo Rey. Anem á reprentar «La cayguda d' Adam,» y vos fereu lo paper de....

Lop de Vega. (*Mig rient.*) De dimoni.

Rey. No, de Pare Etern.

Quevedo. M' agrada. Seré recte. Desterrarè al compte-duch d' Olivares al infern y desde 'l cèl vetllaré per la eterna ventura de Felip IV.

Rey. Vestiuvos aquesta túnica y agafeu aquella bola, que será 'l vostre món.

Quevedo. Es la meva estrella. Fins quan represento *autos sacramentals* es de pedra 'l món pera mí... sempre pesat.

Comensa la representació. Adam celebra la creació del món. Se veu la felicitat de nostres primers pares en lo Paradis Terrenal, segueix la temptació del dimoni, Eva 's deixa enganyar, y Adam peca per amor d' ella.

Quevedo. (*Veyent que Adam s' ha menjat la poma.*) Adam, que has fet?

Rey. (*Servintse de perífrasis y circunloquis per embellir lo diálech y castigar á Quevedo.*) Perdonaume, Senyor. Vos me donareu aquest regarons que mormolavan á meus peus, árbres que abaixavan sas capsaladas quan jo passava, fonts que m' apagavan la set, aucells que m' encantavan ab sas tonadas, feras que obehian ma voluntat. Vos me concedireu una gentil companya, bella com lo prat, sençilla com la tórtora, ignocenta com l' anyellet, obedienta com lo camell, y,

quan dirigia mos ulls al cèl pera veure vostra divina y protectora má....

QUEVEDO. (*Interompentlo.*) Acaba.

REY. Admirava 'l sol qu' escampava sos raigs llumenant lo dia. dant color á las flors, fruyts als árbres y fins animació á la serp que s' arrossega. Ara no mes veig las ombras que 'm surten al encontre, y, entre ellas, l' espasa de foch d' un ángel que 'm persegueix!.... Oh! no desampareu al pobre, al miserable Adam! Guiat per un esprit infernal, desobehí vostra sobirana voluntat.

QUEVEDO. (*Apart.*) Si no calla, vaig á cometre una falsetat histórica.... so capás de perdonarlo.

REY. (*Acostantse.*) Sóu massa poderós per' no absóldrem.

QUEVEDO. La falta que haveu comés es inmensa, y pesa sobre 'l vostre cap (*Apart.*), com aquesta bola en la meva má.

REY. Comdempnau aixis al home que haveu criat á vostre imatge?

QUEVEDO. Só ferm.

REY. Reconeixeu ma ignocencia.

QUEVEDO. (*Apart.*) Reconech qu' esta bola pesa molt.

REY. Si vos me condemnau, fugiré de mi mateix, y fins l' ombra de mon cos me fará tremolar. *Observant que la má de Quevedo, cansada de dur la bola, se vá abaixant.*)

—Y mon discurs he acabat.

Que m' hi responéu, Seynor?

—Que 'm sab greu haver criat
Un Adam tan parlador. (*Llansa la bola.*)

Adam, Eva, ángels, dimònis y auditori aplaudirent lo final del poeta satírich. Com ja era tart se despediren del Rey, al qui felicitaren per lo be que havia representat y per la burla ab que castigá la trigança de D. Francisco de Quevedo.

*
* *

Contan de la vila de M.... que no tenia rellotje pera saberne las horas. Se reuniren tots los principals de la ciutat y després de molta discussió, determinaren fer un rellotje de sol.

Esculliren lo puesto millor de la plassa, anaren á buscar un pintor afamat y li encarregaren la obra.

Lo pintor guarní la seva bastida, 's cubrí ab una tela blanca, pera que cap profá pogués veure los primors de son art, y al cap de molt temps descubrí al atmirats de M... un rellotje que per lo vistós podia competir ben be ab los mateixos raigs del sol.

No s' parlava de res mes y fou tanta la maravella que causá, que perque 's conservés y las plujas no 'l malmetessin, en sesió pública varen acordar lo ferli una tauladeta.

Efectivament, feren venir lo mestre de casas y al cap de pochs dias tenia 'l rellotje una taulada

que 'l privava de la intemperie; mes al mateix temps de senyalar, perque 'l sol no hi arrivava.

* * *

En Toni de cal Nas venia del mercat y per no fatigar lo ruch l' estirava pel ronsal.

Un aplech d' estudians qu' havia surtit á aprofitarse de la primera ocasió que 'ls vinguès á tom, se n' adoná y ¡flas! en un no res un d' ells agafa l' ronsal, lo talla y s' queda en lloch del burro, mentres los companys se 'n duyan aquest cuyta corrent.

En Toni, rès, anava estirant y l' altre seguia fent l' estira y afluixa.

Ve que 'n Toni s' tomba, y fet un marbre 's queda al veure un home en lloch del ase.

—Ah!—fa l' pobre home—¿com es estat aquest misteri? Un home!!

—Pagés, lo bon pagés, —li respon l' estudiant planyivolment— no 'us maravelléu del que passa; sabréu com jo era un pobre estudiant condempnat per mas culpas á fer vida de rocí y avuy Deu s' es apiadat de ma sort retornanme ab lo seu perdo, ma primera forma.

Y en Toni s' ho creu y l' estudiant se n' va.

Al dijous vinent, en Toni, torna al mercat, y lo primer que hi veu, es un aplech de gitanos que tenian al seu burro per vendre.

—Eh, tú home.—li fan—¿vols comprar aquest burro?

—No fa per casa—respon en Toni—Que 'l compre qui no l' conega: á mí se 'm va tornar un home?

*
* *

¡COSES DE LA VIDA!

—

LLETRA CRÍTICA.

I.

Qu' el banquer mes nomenat,
Per motiu qu' es ben sabut,
S' asente 'n lo mitx armut
El dia manco pensat,
Quedant rich y acaudalat;
Y despres un bòn germá
Diga qu' eixa acció es honrá,
No es géns d' estranyar perqué
¿En este mon quí no té
Son drapet en la bugá?

II.

Que fent la gateta moixa

Una dòna tinga pit
D' enganyar á son marit
No mes perque li s' antoixa;
Y després ixca una coixá
D' enteniment, dient que ja
Fá hui alxó la mes honrá,
No es géns de estranyar perque
¿En este mòn qui no té
Son drapet en la bugá?

III.

Qu' el mes honrat taberner
Qu' en Valencia hiatja huí
Aigua li afexisca al ví
Per guanyarse algun diner;
Y que ixca un batjiller
Dient que ben fet está
Fer al ví mòro cristiá,
No as gens d' estranyar perque
¿En este mòn qui no té
Son drapet en la bugá?

IV.

Qu' un vell avaro á la gént,
Pera tráurela d' apuros,
Li oferixca vint mil duros
A un *setanta cinch* per cént;
Y qu' altre fent l' inocént

Diga, que tal hòme fá
Un' obra de bòn cristiá,
No es géns d' estranyar perque
¿En este mòn qui no të
Son drapet en la bugá?

V.

Qu' en un certámen premiat,
Siga un autor consevòl,
Tan sols per qu' aixina hu vòl
Algun senyor del jurat
Que té ab ell gran amistat;
Y després un ciudadá
Diga, que ben fét está,
No es gens d' estranyar perque
¿En este mòn quí no té
Son drapet en la bugá?

VI.

Mòltes còses que fán rihure
Solen en lo mòn pasar;
Y altres mes que fán plorar
Pero... que no dech escrihure;
Ningú en la vida está lliure
De pecat; ningú está net;
Per' aixó el gran y el xiquet
Sabém de memoria ja

Que tenim en la bugá
Cadascú *nostre drapet!*

J. F. Sanmartin y Aguirre.

* * *

En lo poble de ,l Alforja, se solemnisava una gran festa, no era la del patró del poble, mes poch se 'n mancava, era un vot fet per aquell per haver paivagat la gran malura de tocinos. Tot estava al seu punt; lo dia avans lo mosso del rector havia anat á vila tot ronsejant y no moguentse del pas, ab la mula coneguda per *la avia*, de tan vella qu' era donchs havia servit al manco per dos antecesors del rector y havia provits de ciris las duas bossas homónimas del poble ó sigan las duas alforchas. Ab los ciris, los refusos y culs de blandons sobrers de las altres festas, s' havia guarnit un altar que cuan fos encés, no mirant los alts y baixos que la desigualtat de ciris devian ferne, semblaria tot l' altar un pa d' or. Los administradors de la festa, de bon dematí ja hi eran, ajudant á lo senyor rector; lo mosso y la majordona també hi ajudavan y tot anava arreglantse, quan tot plegat s' acut á un dels administradors, una lluminosa idea.

—¿Per qué en una festa que tan rebé estará no hi te d' haver música?

—Caratsos, teniu rahó y quina llástima! No podriam arreglarho, senyor rector?

Cavila d' aquí, cavila d' allá, ningú savia atinar com podria ferse: mes la cosa era massa important pera dexarla correr. Lo poble 'n rebria tal sorpresa que 'l nom dels administradors quedara per sempre mes gravat en lletras d' or ena memoria de tots los ciutadans de l' Alforcha com diriam are, per mes que's tracti de vehins de poble.

Com ho farem, com ho direm, un d' ells tot d' un plegat, diu:—Ja ho tinch.

Tots lo demés se li acostaren ab la boca oberta, no se sentia ni 'l vol d' una mosca.

—Si; no hi ha dupte, ja ho tinc, fassi anar á buscar lo Tano barber.

Lo baylet á una senya del rector, deixá la corda de la campana que desde lluny anava fent repicar y d' un bot se plantá á casa 'l barber.

Aquest ab la navaja á la má tot estirant lo nas d' un pobre pagés, rebé 'l recado, que 'l deixá mut de sorpresa.

—Digas al senyor rector que desseguida vinch.

Qui va pagarho, va esser lo pobre pacient que n' eixí ab mes de tres fortas estiradas de nas, barba y orellas, ab dos ó tres talls que serviren per trèureli la sanch dolenta que poguès tenirne y encara ab mes alts y baixos que las puntas de Monserrat.

Lo barber llest y aixerit com una mustela, se presentá á la esglesia.

Al véurel arribar, tots s' acostaren al qui havia tingut lo pensament, lo qual tot cofoy y ple d' importancia, se dirigí al barber y li digué:

—Tano, ja saps que avuy se fa una gran festa, y volem que se n' enrahoni per temps; tot está apunt, mira quin altar mes ple de cera, empero 'ns falta una cosa que te d' acabarla de fer bona festa; hi manca una cobla ó música; per aixó so pensat, que ja que tú tocas la guitarra, podrias posarte al chor y desde allí acompanyar tot l' ofici.

La idea apareguè grandiosa á tots y ja no s' enrahoná mes de la cosa, tothom ple de satisfacció continuá l' arregle de la esglesia, l' escolá va repicar ab doble forsa, las llantias pujaren y baixaren per tenirlas ben plenas d' oli, del fons del calaix eixí la casulla nova, y 'ls roquets dels escolans se posaren arrenglerats al banch de la sagristia, pera que quan hi anessin los baylets cadescú arreplegués lo que le vinguès millor, ó 'l que vulgués tan si li era curt ó llarch, estret ó ample.

Lo barber corrents se 'n torná á casa seva, diguè als parroquians que hi havia y que ja estavan cansats d' esperar, que 'l dispensessin pus que tenia un gran afer que 'l destorbava, y tancant la botiga se 'n aná á dalt á afinar la guitarra, lo que lográ al cap d' una hora, ab l' aditament de duas ó tres cordas trencadas.

Mentres tant la hora del ofici arrivava, las donas ab mantenilla com á mes devotas, anavan en-

trant á la esglesia, los vells tot estirant al alt los brassos pera ficarse 'l jech, poch á poch també las seguian; mentres que 'l jovent quedava á la plassa tot jugant ó veyent passar las noyas; quan tot d' un plegat la campana doná un repicó capás d' aixordar á un sort y tothom mes que depressa se ficá á la esglesia donchs l' ofici comensava.

Ab tota solemnitat isqueren de la sagristia los administradors ab atxas, seguits del senyor rector qui ab veu grave, pausada y solemne comensá l' ofici; lo barber que no havia vist may tanta solemnitat quedá tot sorprés y ab ansia esperava 'l punt de deixarse sentir y mostrar sa habilitat en la guitarra, aixis es que tan bon punt lo senyor rector entoná lo *Gloria*, ell se surt de tò y comensant á rascar la guitarra 's posa á cantar.

—¡Ay quin glòria! ¡quin glòria! ¡quin glòria!

Y rasca que rasca, com mes anava mes era 'l seu entusiasme y mes fort feya sentir los rasgueigs y punts de guitarra.

Un dels administradors al sentirho s' entussiasmá també de veras, y tot d' un plegat, trayentse unas castanyolas, deixa l' atxa á terra, y tot repicantlas, comensá ab lo mateix tò á cantar:

—Ay quin kiries! ¡quin kiries! ¡quin kiries!....

Lo senyor rector, que pòbre hòme posat á l' altar havia escoltat ab prou paciencia la sortida del barber, estant á veure ahon aniria á parar, al sentir l' administrador y al veure la tavola que

movian, ell que 's gira y alsant los brassos ab lo mateix tó comensa de cantar:

—Ay quins ases! ¡quins ases! ¡quins ases!...

Lo barber y administrador tots sorpresos y sofocats, quedaren múts de vergonya, y 'l rector baixant la veu seguí ab missa resada y s' acabá la festa.

*
* *

LA TERRA DE JAUJA.

—

Un estranjer anunsiá
En sérta ciutat d' Espanya
Que poseia un secret
De ciènsia admirable y rara.
Este era, que á tot lo mon,
Que es presentara en sa casa,
Li amostraria á menjar
Sinse treballar, de ganga.
El anunsio corregué
Y soná mes que una traca,
Y com era de supòndre
Ne vingué una nubolada.
Hòmens, dònes, vells y jovens
En camalets y en casaca,
En corona, mitra y gorra,
En espardenya y sabata;

De tot seu trovaba allí,
Que la gran resèpta aguarda,
Per vore si correspòn
El *resultado* al programa.
La resèpta era molt simple:
A cadascú el colocaba
Estés en un matalap
Baix d' una figuera nana.
Y allí panja per amunt,
En la boca ubèrta estava,
Ahon caíen una á una
Les bacores de la rama.
Ell no tenia que fer
Sino menejar la barra
Y vinga mes, hasta que
De fart dormit es quedaba.
Entre atres dels pretenents
De la gramática parda,
Se presentá un cuansevòl
De no del tot mala trasa;
Y al mestre li demaná
La primer llisó de jauja,
Y com estava de peu
Que no 'l fera aguardar masa.
El mestre el vá fer jitar
Debaix de una gròsa rama,
Ahon un pomell de bacores
Com mèl y sucre penjaba.
Obrí la boca el disípul,
Y cuant el mestre aguardaba

Que mastegara, es quedá
En la figa empantanada.
¿Qué no menja? dia el mestre;
Ja té lo que li faltaba.
Pero el disípul respòn:
¿Qué no 'm meneja la barra?
Vosté diu que fa menjar
Sinse treballar; pues vaja:
Alsem y baixem les barres,
O vajas enhòra mala.
Al ouir el mestre alló,
Es quedá fet una estátua.
Y com qui mira visions
Li digué: Profit que fasa.
Jo pensaba saber molt;
Pero veig que hiá quí em guanya,
De mestre em torne disípul,
Y á vosté sedixc la cátedra.
Y sen aná, y no ha tornat;
Y va saber que en Espanya
També hiá sòbra de mestres
Criats en tèrra de JAUJA.

Pascual Pereç Rodrigueç.

*
* *

Un dumentge de Passiò unas senyoras volgueren anar á funció da tarda á una esglesia vehina, y com estava 'l temps molt plujós encarregaren al

seu criat que si per cás veya que se posava á ploure, las hi anés á dur los paraigas desseguida.

Veus aquí que al cap d' una estona com comensés á ploure, lo criat agafá 'ls paraigas, grossos y antichs, y se 'n aná corrents á la esglesia, en la qual entrá precisament quant lo predicador desde dalt de la trona, esplicant la oració de Nostre Senyor á l' hort de Getsemaní y quan lo anaren á pendre repetia las paraulas de Jesucrist á la turba de jueus dient:

– Quí sou, qué voleu, á quí cercau?

Entrar lo criat, sentir aquellas preguntas y pensar qu' anavan per ell, tot fon hu, y sorprés com va quedarne, lo pòbre alsá los paraigas en l' ayre y digué tot confós:

—Venia á portar los paraigas á las senyoras de casa donya Fulana de tal.

Tothom va girar lo cap y esclafí en una grossa rialla, menys las senyoras que quedaren totas sofocadas, y 'l predicador tan torbat ab la interrupció y burgit, que ab prou feynas pogué acabar la sua prédica.

*
* *

Era donchs lo cas, que de pur vell y gastat en la villa de.... se 'ls havia fet malbé lo Sant Crist y 's trobaren prop de la festa en que 's devia fer la

professó, sens que 'n tinguessin, ni temps hi hagués pera ferne un altre.

Això 'ls posá en grans apuros, no savian com ferho ni arbitri hi trovavan, quan á un dels concurrents al lloch ahont l' asunto 's discutía, proposá que fes de Crist un home. ¡Qué va haber dit! veus aquí la cosa resòlta. Mes contens que unas pasquas comensaren á buscar l' home, y per fi pensaren ab lo Jepet, qu' era lo qui tenia mes bona barba.

Li digueren, aquest hi vingué be y pera que fes mes goig, menjá bé 'ls tres ó quatre dias avans del de la festa. Arribá aquest, lo Jepet se posá en la creu sostinguts los brasos y peus, per dos grossos claus y petjá y abaxant lo cap, ben pentinat de barba, ixqué sostingut pels portans, en mig de la professó que era part integrant de la festa.

La gent al veurel, deya:—quin Sant Crist mes bo, sembla de carn—y ell ab lo cap caigut y la cara acongojada anaba seguint, fins que tot d' un plegat va sentirse com si li hagués fet un xich massa d' efecte la bona pitansa d' aquells dias. Aixis es que preveyent que la cosa aniria depressa, cridá ab veu baixa á n' al que l' duya:

—Anton, Anton, afanyat que tinch una cosa que 'm corra pressa.

—Home, la professó té de seguir lo seu curs.

—Donchs jo no puch mes.

Lo de baix llavoras comprengué de que 's tractava y no gosant á aixecar lo cap li digué:

—Jep, per l' amor de Deu, aguantat.

Mes lo dalt que 's vegé la terrabastada á sobre, ell que tot d' un plegat se deixa anar dels claus de la creu, salta á terra y 's fica á la primera porta que vá trobar.

La gent tota admirada, ¿ne voléu de crits com va ferne? Tothom va apretar á corre á camas ajudeume y ningú va saberse donar rahó de lo que alló havia sigut, sols algunas vellas van dir que havia estat un miracle.

La professó com es de presumir, ab aquell frascás, se 'n torná á retiro y la escena, entre 'ls administradors promogué grossas disputas.

A la fí van paivagarse y perque no 'ls succehis mes determinaren fer construir desseguida un San Crist. Mes com se tractava de fer una cosa bòna, van considerar que sols á Italia hi havia artistas prou dignes de tal obra. A n' aquest efecte anomenaren unas personas inteligents en la materia, pera que recorreguessin tota la Italia y escullissen lo millor artista que trobessin pera encarregarli l' obra.

Los dos comissionats s' embarcaren, y á Roma trobaren lo artista apropósit pera l' encarrech que duyant; mes ¡oh desgracia! quan foren á esplicarli lo modo com lo volian, se recordaren que ab la pressa d' eixir de la vila, no havian pensat á preguntar si 'l Sant Crist havia d' esser agonissant ó mort.

Allí foren los apuros, ja quasi s' havian deter-

minat de tornarsen á sa tèrra á preguntarho, quant un d' ells donantse un cop al front, diu:—Ja ho tinch, y qué tontos de trencarnos hi 'l cap. Lo fem agonisant, y si per cas, quan soin á casa 'l volen mort, li clavem llansada y 'l matem.

Y donaren ordre de que 't fessin en la agonía.

* *
*

Un xicot á qui per equivocació havian donat un fort jaco de bastonadas, reya á mes no poder tot dihent:—Y qué burlats se trobarán, quan se 'n adonin que m' han pres per altre!

*
* *

Un gitano 's va agenollar al peu d' un confesonari y tot compungit va dir:

—Pare, m' acuso de haber robat una corda.

—Valgam Deu, que may poguéu resistir la tentació! Vaja, endevant, pitjor podia esser.

—Es que ab la corda hi havia unas morrallas.

—¡Las morrallas!.... endevant.

—Es que detrás de las morrallas va venirhi l' aubarda.

—¡Decara mes!

—Y sota l' aubarda hi habia la mula.

—¡Aqueixa si qu' es negra!

—¡Oh! pare, mes negra era l' altre mula que seguia.

* *
*

CARTA Á QUELO PELUSA.

—

Desde este pòble de Bétera
Vintisèt del mes de Abril
Del any de Jesu Crist mil
Huitsents y cuaranta, et *sétera.*
Desde que estás en Madrit
Volant per altes regions,
No fas cas dels margallons,
De esta terreta del Cit.
No es estrany: pera el que beu
El aigua del Manzanares,
Ya no hia pares, ni mares,
Ni jermans, ni amichs, ni Deu.
Sòls de cuant en cuant s' endolsa,
Cuant la memòria li ve
De que encara ja qui té
Per así cuèns en la bolsa.
Entonces, com no es jens lerdo,
Escriu en estil de mònja;
Trau, y en juplant la tarònja,
Si te he visto no me acuerdo.
Pero de asò parlarem

En atra ocasió oportuna,
Que mentres tú fas fortuna,
Yo fas pera menjar, fem
Ara en paraules molt curtes
Te diré lo que así hiá;
Perque com bòn valensiá
Ta estada en Madrid acurtes.
No hia hagut, mentres tú faltes,
Novetat desde les mones,
Sòls que totes les persones
O están bònes ó malaltes.
El mal que patixen éstes,
(Que el tenen la major part)
No el cura la ciensia y art,
No el curen tabals ni festes.
El ivern ha segut fòrt,
En neus, y granís y pluja;
Dets funerals caigué suja;
Y el que no viu, ya s' ha mòrt.
La cullita está á la vista.
¿Pero qui arriba hasta allá?
No queda atre remey ya
Sino *que Dios nos asista.*
Perque el que en mánega es moca,
Y ans'tenia mocador
Si li crides: tin valor;
Diu: no está el forn pera coca.
Per lo demés les barraques
Se están fermetes en l' hòrta;
Y el que té forment s' empòrta

Lo que vòl, bollo ó pataques.
Contam algo de eixe mòn.
Que diuen ya no es el que era.
¡Si Deu y el hòme ho volguera!
Pero crec que tots uns son.
Yo em pense que el mòn del dia
Es com el del any pasat.
Estic molt desenganyat
Del mòn y sa algarabia.
Es també per así fama
Que encara sent eixa cort
Bufaes d' aire del nort,
Que jèlen la fulla en rama.
Y que vé de temps en temps
Una fòrta ponentada,
Que fa la dacsa arrugada,
Y els melons els deixa sems.
Y encara que en sacs y estores
Les plantes téndres abriguen,
Diu que diguen lo que diguen,
No maduren les bacores.
Digues als arendadors,
Si algú per cas en coneixes,
Que no son les armes eixes
Contra els frets y les calors.
Que més que estores y mantes,
Val en temps rella y regó,
Y que en ninguna ocasió
Patixquen de set les plantes.
Pero veig que soc un ruc,

Ficantme á donar cónsells
A gats correguts y vells,
Que em jafarán com un cuc.
Tanque, pues, en pà la carta,
Llevántmelo de les dents;
Pero entre amics y parents
Sempre una mòlla s' aparta.
Dona memòries al ús
Del dia à qui no t' entenga,
Venles al qui te les prenga,
Y escriuli pronte á—*Tramús*.

Pascual Pereç y Rodrigueç.

*
* *

—Deu lo guart, senyor Pere.

—No us conech, bon home.

—Ho crech. Jo li diré qui sò y per qué vinch. Jo só un mestre de fora molt amant del progrés en tota la llargada de la paraula. Tant que la mehua escola encara qu' es en un recò de mon la trobará en primera ralla entre las mes avansadas, toqui 'l registre que vulli. Si 'm parla de religió, li diré que tinch un Garibaldi de guix en lo lloch qu' avans ocupava un Sant Crist. No hi tinch tarima perque tots devém estar al mateix nivell, mestre y deixebles. Palmeta no 'n gasto, perque sé que fá reaccionari aixó de fer aprendè ab violencia. Y fins á tal punt sò establert en ma

escola la llivertat de ensenyança, que ni tinch horas fixas, ni lloch segur. Aixís es que de vegadas quan ve un noy per apendre de llegir, allí hont me trobo li dono la llissó y quan estém llests solch dirli:

—Noy, ara vina quan vulgas y á l' hora que vulgas. S' es acabat aquell temps en que 's feya anar per forsa á estudi.

Aixís he lograt treure deixebles savis perque hi ve, com ho fa per afició al estudi, s' hi crema las pestanyas y surt un sabut de primera. Be es veritat que devegadas estich dos y tres anys que no 'n veig cap. En aquests espays de temps es quan jo m' aprofito per fer los meus trevalls y estudis propis de mon cárrech. Ara be, l' altre dia llegint un diari vaig trobarhi que 's parlava de V. y de sa Taqui-tele-ortografía. Dech dirli que desde llavors ensá no he sossegat fins á desferme, per uns quans dias de mas ocupacions, á fi de poder rebre de V. alguna llissó sobre tan difícil part de la gramática; perque yo crech, com V. he vist creya segons diuhen, en lo progrés indefinit, y penso que en tot sempre queda per dir la última paraula. Ab aixó, ja sab per qué vinch. ¿Vol afavorirme ab una sencilla conferencia?

—Prou, home! Justament ara no porto pressa y os diré quatre paraulas que fan al cas. Vos, soposo que ja sabréu lo que es gramática.

—Sí, senyor: l' art qu' ensenya á parlar y á escriure correctament y ab propietat.

—Mala definició: incompleta ... falsa en part!

—Es la que 'n fa l' Academia?

—Y ¿qué sab l' Academia? Amich, s' es acabat aquell temps del *Magister dixit*. La rahó, la rahó pura es l' academia: lo demés son vuyts y nous. Y sino escoltéu. Vos dihcu *l' art qu' ensenya* etc. hi jo 'us pregunto ¿sabeu vos per ventura si es art ó si es ciencia? Jo may he sentit donar á cap gramátich lo nom d' artista...

—En aixó té rahó.

—Y en tot. Y en quant á lo altre *de parlar y escriure correctament y ab propietat* ¿no hi trobéu á faltar que com, necessari com la llum del sol, avuy dia en que l' carril y 'l telégrafo matan las carreteras y 'ls correus? No 'us apar á vos que al costat del *correctament* y ab *propietat* hi aniria molt be *y concretament*?

—Vosté hi lluca molt.

—Persó jo la difineixo: *La ciencia que fa parlar y escriure ab propietat, correcta y concretament.* Y en aquesta última paraula está la base de tot lo meu sistema ortográfich. Abreujar, abreujar, veus aqui la filosofía de ma innovació. A qué ve, embrutar mes paper del necessari? Si vos ab una ratlla podeu dir lo que ab los sistemas rancis, no podrian dir sino embrutantne tres , ¿podréu negar que s' ha fet un gran pas en lo camí de la ciencia?

—Certament.

—Donchs aixó es lo que jo he lograt, calcant

mon nou sistema en la lley del progrés filosófich indefinit. Principi etern, salvador, estimulador de las potencias del ánima.

Mes avans (y encara deixo per alt una primera divisió que se 'n deu fer en *mascles* y *femelles*) me so vist obligat á establir una nomenclatura clara, precisa, dividint los sons en *llabials*, *paladials*, *trivials*, *guturals*, *estomacals*, *facials*, etc. etc. com requereix á un sistema fill directe del *fonétich*... ¿m' entenéu?

—Jo li dirè.... ara com ara.... un no hi está fet á tanta elevació d' ideyas.... Pero si V. m' ho esplica mes per práctica...

—Be, vos... lluny del tracte civilisal no m' estranya que no coneguéu á fons lo tecnicisme.... aixis vos faré franch de tot terme directe y gráfiich.... y 'us ho esplicaré prácticament.... vulgarment com se sol dir, lo que es lo fonament del meu sistema, comensant per ferhos entendre lo que significa lo seu nom, sintessis de sa naturalesa. *Taqui-tele-ortografia*: aquest nom vol dir qu' ella inclóu la manera de procehir de la *taquigrafia*, (en quant alguns cops sol usar signes) y que de la *telegrafia* ne té la rapidesa. Y es clar. ¿Quin dupte té que si en una ratlla podéu llegir lo que avans embrassava una plana, los ulls corren mes del que corrian? La *fonética* ja va comensar á flayrar la cosa, establint que la forma de la paraula devia fotografiar los sonidos de la mateixa; mes no hi havia prou ab aixó. La teoria aquesta calia

aplicarla al *signe*, á la *lletra*, y d' aquí naix lo meu sistema. ¿Quina necessitat teniu vos d' escriure per exemple *ella* quan escribint solament la *ll* ja ho teniu tot? Y sino, á veure, pronunciéu la lletra *ll* sens fer sonar la *e* y la *a*? Donchs be, lo que dich de la *ll* diré de totas las lletras que sempre duen vocals encastadas en ellas mateixas y que representan un só perdut fins ara; mes que no 's perdrá d' huy en avant si Deu ho vól y l' espirit rutinari 's deix convence.... M' entenéu?

—Jo li diré.... si un hom ho pogués palpar..... Aixis de paraula.... es tan nou tot lo que V. m' ensenya....

—Teniu rahó. .. vos no sou home de teoría.... ja no me 'n recordava; hos ho faré veure práticament. Vejam, agaféu la ploma y escribiu lo que 'us dictaré.... ¿qué 'us dictaré? Qualsevol cosa.... res.... un exercici de la meva gramática. Es dialech. Poséu: guió. «De esse hu á esse dos hi ha diferencia.» Guió. «Ca!» Guió «Ella s' se ho creu.» Guió. «Ella s' erra?» A veure. Ho heu fet malament, poséuho en forma de dialech un guió sota l' altre.

Lo mestre de fora ho escriu aixis.

«—De esse hu á esse dos hi ha diferencia.

«—Ca!

«—Ella s' ho creu.

«—Ella s' erra.»

Lo mestre Pere li pren lo paper.

—Be,—diu—aixó es lo sistema antich y ranci.

Ara jo 'us ho escriuré ratlla per ratlla de la manera com deu anar, segons la *fonética* perfeccionada.

Y prenent la ploma escriu:

«—De esse hu á esse dos hi ha diferencia.

—«*D s u à s 2 i a diferencia.*

«—Cal

—*K!*

«—Ella s' ho creu.

=*Ll c*, o —+

—Ella s' erra.

—*Ll c' r.*»

—Qué tal? Qué 'us apart? Vintiquatre lletras menys! Trenta segonts de guany per aprofitarlos per altras cosas! Y sobre tot la rahó, la rahó pura imperant! Res de convencionalisme! Lógica, lógica, senyor mestre. ¿No 'us apar que això pot en orgullir un home?

Y al dir això, mestre Pere, se doná un cop al front.

Lo mestre de fora, que 's deya Pau, se 'l guaytava ab un pam de boca oberta.

—Be, que 'us ne sembla?

—Miri, 'l narro va ser un grán invent: mes lo que Y. m' acaba d' ensenyar deixa molt endarrera al narro! Es una cosa gran; es una invenció com la del misto, que un no n' fa cas y que es lo que mes utilitat proporciona á la humanitat després del menjar. ¡Ah senyor Pau! y qué 'n diu d'

això l' Academia? ¿Qué 'n pensan los homes de lletras!

—Qué sabeu ells? Mesquins d' enteniment com son ¿cóm voléu que pugan aprehuar en lo just la válua de tal maravella? Son rutinaris.... jo no he trevallat per aquest sigle. Jo he fet mon descubriment per las géneras qu' esdevindrán, jo no só d' aquest sigle. Los del dia potser ho menyspreen; mes los que vindrán....

—Com los que vindrán. No, no succehirá aixis. Li asseguro. Santa Bárbara, es un racó de mon; mes á Santa Bárbara, com Pau que 'm dich, des d' ara en avant no se ensenyará res mes.... ni d' altra manera.

—¡Oh, Pau!... vos sou un apóstol.... vos teniu senderi.... vós 'us faréu digne de que jo 'us fassa un obsequi y 'us lo faré.

Y alsantse y prenent de una pila, un llibre.

—Veyéu . esclamá , això es la llum , aixó es la veritat. ¡Es la taqui-tele-ortografía! En lo primer full vaig á escriure lo vostre nom.

—¡Oh, senyor Pere! això es massa.

Y després d' haverli escrit lo nom de la persona, junt ab una dedicatoria honrosa:

—Teniu, va dir allargantli 'l llibre, es lo primer que surt de casa. Encara no n' he venut cap y això que fa un any que l' fet estampar.

Lo mestre de fora abrassá 'l llibre plorant, lo besá y ficansel dintre 'l barret de copa alta després d' haverhi ataxonat un gros mocador blau,

ixqué esmogut y ensopegant ab tothom pel carrer.

Al endemá de bon matí Mestre Pau arribá á Santa Bárbara. Sa muller en aquell punt estava llevant la noya.

—Antonia, Antonia, crida aixis qu' arriba tot corrent cap al encerat ab un llibre sota l' aixella.

La muller deixa á la criatura mig vestida y corra envers á son marit.

—Ay, Antonia, diu aquest aixis que la veu, quina descoberta! Quín viatge mes ben aprofitat! D' avuy en avant serem richs! Jo 'm faré célebre....

—Pero qué tens, home? Qué passa? li diu la seva dona atalayada.

—Qué passa? Qu' ara la meva escola será de las primeras d' Espanya. Ningú 'm pasará la má per la cara. Será la primera escola hont s' haurá ensenyat la taqui-tele-ortografía!

— Qu' es aixó de la tela?

—Un nou sistema d' escriure. Ja no s' escriurá en paraulas; sino qu' ara ab las paraulas anirán barrejats los signes y las lletras. Oh, si tú fossis mes lletrada, ja veurias com t' ho esplicaria tot ab pocas paraulas.... A mí m' ho ha ensenyat lo mateix inventor. Quina boca d' òr! Ara hi haurá sons *guturals*, *llavials*, *estomacals*, *animals* etc. etc. una pila. La gramática ja no es un art, es una ciencia.... y la *fonética*. ¡Ah! la *fonética*.... la *fonética!!!*

—Qu' es això?

—Mira, t' ho ensenyaré prácticament. Ja veurás quina nova lley d' escritura. Digas una paraula.

Y 'l mestre agafa 'l guix.

—Rave, diu la Antonia.

Lo mestre rumia.

—Aquesta no hi ve be, mormola; dígasme un altra.

—Capsa, fa la dona.

—Tampoch, esclama lo senyor Pau mig enfadat.

—Nap.

—Qué 't burlas de mí? Sembla que dius paraules que no serveixen....

—Y donchs si no se me n' ocorre cap mes? Home, no reganyis. Mira, per tú he deixat la noya mig vestida, que no para de plorar: me 'n vaig á acabarla de vestir.

—No 't mogas.

La criatura 's revolca, xiscla, plora y crida que cridarás repetint á la sacietat una paraula.

De cop lo mestre la sent. Se pega un cop al front, riu y escribint ab lo guix, tot febrós y agitat esclama:

—Calla, ja la tinch, la qu'acaba de dir la noya.

Y escriu á la pissarra:

—K k.

Y aprés ab lo front alt, lo bras estés y signant ab lo guix la paraula, diu á sa muller:

—Antonia, aquí tens la nova ortografía.

*
* *

En temps ben diferent del que ara corre, en que 'ls sastres tots eran lladres (es á dir lladres, s' apropiavan tota la roba que podian dels parroquians), ne morí un á Roma del qui ningú 'n sabia la mes mínima malifeta; ans al contrari, tots ne contavan cosas grans y bónas. Mes: fins algú digué que un pich mort, lo sastre flagrava á santedat, y com lo poble es d' aquesta manera, que per res 's engresca y de un tronxo de col n' arma una comedia, va comensar que 'l difunt ab lo temps aniria pels altars, qu' era una vergonya que un sant fos enterrat de qualsevol manera y qu' en fi, calia ferho present al Sant Pare.

Que «si hi anirem,» que «ja está dit,» lo poble entussiasmat corra cap al Vaticano cridant que tenian un sant nou. Una comissió puja á veure al pontífice, y li fá present las grans virtuts del finat; mes lo Papa, després d' escoltar, remena l' cap y diu:

—¿Sastre y sant? No pot pas esser.—

Y veyent la turba obstinada en sa fal-lera, afegí:

—Deu tot poderós obrará un miracle per' donarnos á concixe si es sant: ab aixó, poseu lo cadavre dalt d' un ase cech, y deixeulo anar á hont vulla. Lo lloch hont l' animal s' ature, será la sepultura del mort.—

Y ho feren.

¿Hont se deturá l' ase?
¡Dessota mateix de la forca!

* * *

Un lladre va anar á confesarse y lográ que 'l confesor l' absolgués, mediant una rajola de jocolate que aquéll li regalá.

Al sortir de l' esglesia trobá á un còmplice seu y l' contá 'l fet.

—Me 'n hi vaig,—diu l' últim. Y dit y fet; sols que en lloch de jocolate doná al confesor una verdadera rajola, un mahó, molt ben embolicat en un paper.

—Vagi á dir un Pare-nostre á Sant Jaume—digué 'l confés, prenent lo que éll creya ser jocolate.

Se 'n vá lo penitent al altar del Sant á dir lo Pare-nostre; pero adonantse 'l confesor de la burla, se li acosta y tocantlo per la espatlla, li diu:

—No li he dit á aquest Sant Jaume, sino al de Galicia.

—Si vòl jocolate de cacau, vaigi á Carasca, que 's á America,—contestá 'l lladre.

* * *

Volent lluirse 'l vicari
d' el pòble de Carcaixent,

en les festes qu' al Sant-Cristo
tots los anys li solen fer,
li encarregá 'l escolá
(qu' era molt *bobo* per cèrt,)
que apanyara bé l' imatje
pera major lluiment;
y qu' el dia de la festa
cuant desde la tròna, ell
diguera certes paraules
que li va dir en secret,
llavors de sopte amostrara
la santa imatje á la gent.
Per donar el escolá
á eixa órde cumpliment,
s' en aná al punt á la esglesia
sens' encomanarse á Deu
ni al dimòni, y enseguida
li posá 'l Cristo, barret,
faixa, punyal y pistòles,
com si fòra un *barater*.
Vingué 'l dia de la festa
y el vicari ab forta veu
dalt de la tròna als devots
els digue així:—«Germans meus:
Míreu, mireu á Jesus
enclavat dalt de la creu,
y per tots vostres pecats
ploreu llágrimes de fèl!...
¡Mireu á Jesus! ¡Mireulo!
¡Ja, germans, no el coneixeu!...»

Al ouir estes paraules
el pòbre escolá llaujer
destapá llavors l' imatje,
y el bòn vicari sorpés
al vórela d' aquell mòdo
á regló seguit digué:
— ¡No, estranye, no, que a Jesus
Ja, germans, no coneixeu.
Pus el vex en tal estát,
Que jo tampòch el conèch!

J. F. Sanmartin y Aguirre.

*
* *

Al sortir un inglés d' una fonda despres de un gran dinar se li acostá un pobre á demanarli caritat, dient que tenia molta gana.

—¿Y 't queixas? respongué l' inglés. De bona gana donaria qualsevol cosa pera poder dir altre tant.

*
* *

Estant ajudant misa dos xiquets en la esglesia de l' *Escola-pia* de Valencia, de sopte ú d' ells li digué al atre qa' acabara d' ajudar la misa, pus sen anaba á fer una necesitat que no li donaba tregua.

Així ú va fer.

En aixó el capellá jiranse de cara als devots.

digué : *Orate fraters*, y com el xiquet que se quedá, que no estaba per cert molt acostumat á fer d' acolit entenguera: *¿Ahon está el atre?* li respongué ab forta veu y ab la major serietat:

—Sen ha anát á c... pero no tardará en vindre.

* * *

La senyora Mercé, era una senyora molt devota, tot lo sant dia 'l passava á la esglesia y quan arrivara al vespre despres d' haver sopat comensava lo rosari, que durava tota la vetllada. La pobre minyona, pesant figas d' aquí, pesant figas d' allá, anava seguint y resant mes adormida que desperta y la senyora resa que resa, que may acaváva, fins que al últim deya:—Ara direm un Pare-nostre y una Ave-María perque Deu nos dongui bon só aquesta nit.

Aixis anavan, passant las vetllas y la minyona ab prou feynas arrivava al últim Pare-nostre.

Una vetlla, la senyora Mercé que ho reparava, perdent la paciencia al véurela adormida, ella que tota cremada girantse á la minyona li diu:

—Lo qu' es aquest Pare-nostre, no cal que 'l resis, no 'n tens necessitat.

Y la minyona mig adormida ella que li respont.

—Es lo bona que so jo, que Nostre Senyor me dona las cosas sens necessitat de que las hi demani.

*
* *

Caballers en un ases viajaben
Per lo camí de Lliria uns estudiants,
Cuant trovaren seguint el mateix rumbo
Jinets en llurs rosins á dos soldats.
Eren estos janceros, y per riures,
Als estudiants els varen preguntar:
—¿Mos dirieu, amichs, com van els ases?
Y els estudiants digueren:—*A caball.*

J. F. Sanmartin y Aguirre.

*
* *

Anaben per lo camí de torrent dos terreros: ú d' ells desixant furtarli al altre 'l berenar qu' anaba menxantse al mateix temps li digué:

—¿D' ahòn eres?...

—D' Alacuás, responguè el preguntat obrint de sopte un pàm de boca y deixant caure el mòs de formatxe qu' ab tant de gust se menxaba.

Llavors l' altre acajarse á terra, replegar el mòs de formatxe, ficarsel en la boca, y pegar á fujir tot va ser obra d' un minut.

—Esperat, esperat, cridá de sopte el jasquexat, desitxant ferse de nòu en lo formatxe; ¿voldries tú dirme també d' ahon eres?

—De Torrènttt... respongué 'l altre apretant ab forsa les dents, y sense parar de correr.

* * *

En una reunió se parlaba de donas.

Un deyá que li agradaban las rosas, un altre las morenas; etc.,etc.

Entra en aixó un intim amich de tots, y

—Quinas li agradan més á vosté, Arturo?— li pregunta la noya de la casa.

—¿A mi? las grogas y ab perruca.

—¿Cóm? ¡Si parlem de donas!

—¡Ah! ¡Jo 'm creya que parlaban d' onças!

* * *

—¿Ahon van los ases? li preguntá un jancero
A un arriero que duya un burrutjet;
Y al punt li va respòndrer l' arriero
—Vaig á buscar forratje pera 'ls tres!

Constanti Llombart.

* * *

Aná á visitar un poblet del horta de Valencia el gobernaor d' esta ciutat, y cóm pasara per un pònt que no tenia baranes, el gobernaor dirixint-

se al alcalde, li vá fèr notar lo esposats qu' estàben els animals, al pasar per aquell llòch.

—No habiem pensat que habia de pasar per ell el senyor gobernaor, li respongué 'l alcalde; pero jo li promet que á l' altra volta que vinga pasará sense perill.

* * *

Un gitano 's va aná á confesar; s' agenollá al peu del confesor, aquest s' inclinà un poch y estengué 'l bras pera que aquell estés mes recullit, y 'l gitano plé d'unció comensá la pecadora, quan de promte vejé relluir una cosa dintre de la maniga del frare que 'l confesava y fent ulls s' adoná de que era una capsa de plata de pendre polvo. D' aquella hora endevan la tentació 'l va combatre y per mes esforsos que feya pera fixarse ab las paraulas del reso, sempre se li aparexia la capsa, y tant y tant lo tentá que no pogué mes, y poch á póch va estirarla fins á fersela seva.

Acabá la pecadora y 'l confés va preguntarli de qué s' acusava.

—M' acuso, pare, d' haver robat una capsa de plata.

—Donchs fill meu, torneula desseguida.

—¿La vol vosté? va preguntar lo gitano ab molta socarroneria.

—Jo, no, respongué 'l confessor.

—Es, que la vaig oferir al seu amo y no va voler-la.

—Llavoras, fill, ja 'us la podeu quedar, vostra es.

Y se la va quedar.

*
* *

Un borni apostava ab un home que tenia bona vista, dihenli que hi veya mes que ell: la juguesca fou aceptada y 'l borni digué: Jo he guanyat, perque 'us veig dos ulls y vos á mí no me 'n veyeu mes que un.

*
* *

Un home que havia comprat un ninxo en lo cementeri del seu poble deya: que no volia que hi possesin mes ánimas viventas que las de la seva familia.

*
* *

Una vegada un gitano tractava de casarse. Papers arreglats y tractes fets se 'n aná á la rectoría del poble, á examinarse de doctrina; mes veus aquí que 's tractava de casar també, un dels mes capitossos del mateix poble, lo qui era aixis ma-

teix á examinarse de doctrina, y 'l gitano, trovantse ab la delantera presa, no tingué altre recurs qu' esperarse.

Lo Senyor Rector y 'l bon feligrés s' estavan girant conversa á boca tirada y enrahona que enrahonarás, may tractavan de doctrina, ni s' aixecavan de la cadira, y el gitano, frissa que mes frissa ja quasi perdia la paciencia. Per fí aquells dos passada potser una hora s' aixecaren y fentse l' com va y com ve, y las degudas reverencias, se despediren, eixintne l' parroquiá al defora.

Llavoras lo Senyor Rector s' acostá al gitano y li digué:—Vamos, ara bon home comensarem l' exámen, veyam, veyam. ¿Quánts Deus hi ha?

Y lo gitano, tot cremat, ell que li respon:—Per lo senyor que se n' acava d' anar hi ha un Deu; mes pera mí n' hi ha un altre. Y ple de coratje girá qua y va anarsen.

* * *

Cremat l' arcalde de un poble de que tots los remats li passessin per un hort seu, hi posá 'l següent retol:

«Per aquí no hi pot passar cap animal, escepte lo Sr. Arcalde y sa muller »

* * *

De Sócrates se diu que haventlo ferit ab lo peu un home en la plassa y admirats los presents de sa paciencia, li aconsellaren que 'l cridés á judici, perque fos castigat del atreviment, á lo que respongué lo filosoph:

—Còsa pera riure seria per cert, que cridés jo á judici á un burro perque m' ha donat una cossa.

*
* *

Tothom sab qui era lo celebrat filosoph de la antiguitat que s' anomenava Diógenes, tothom sab lo del fanal, lo del rey Alexandre, lo de Plató y mòltas altras cosas que éll feu: mes mòlt pochs ó quasi ningú té coneixement de dos ó tres fets d' éll qu' ara 'us vaig á contar.

Una vegada lo tal Diógenes, que sempre rodaba de una part á l' altra sense parar, va fer cap á un regne molt famós per lo desgavell que hi havia en totas sas cosas. Allí 'ls ministres robavan; los que no eran ministres feyan lo mateix; los richs escandalisavan á tot lo mon; los marits crucificavan á sas mullers; las donas feyan veure las estrellas á os marits; en una paraula, allá tot anaba al revés. Diógenes ho savia y se contentava en passejarse y callar,—cosa molt estranya pél tal filosoph —fins que un dia en que 'l rey d' aquell pais sapigué que 'l gran Diógenes se trobava en sos dominis. Saberho y ferlo compareixe al davant d'

éll tót fou hú. Diógenes hi aná; més se hi va presentar capavall; ço es, caminant ab las mans.

—Y ¿per qué vens d' aquesta manera? li va dir lo rey.

—Me presento axis, respongué el savi, pera seguir las costums de aquesta vostra terra!

—

A aquest mateix filosoph una vegada 'l van trobar al davant d' una figura de marbre ab la má parada. Y com li preguntessen «qué feya?» va respondre:

—Aprench á no ser escoltat.

—

Al mateix home li preguntavan un dia ¿quina era la millor edat pera casarse?» y éll va respondre:

—Quan un es jove, es massa aviat. Quan un es vell, ja es massa tart.

—

Aquest mateix savi deya, que de casaments n' hi ha de tres menas; ço es, casament de Déu, casaments del dimòni y casaments de la mort.

Son los primers, los de jove solter ab donzella; los segons los de muller vella ab home viudo; y los tercés, los de soltera ab home vell.

* * *

Tres procuradors que anavan de camí, volent divertirse preguntarent á tall de broma á un carreter que passava:

—Company, ¿com es que lo cavall de davant estát tan gras y los de darrera tan magres?

—No n' fassan estranyesa, digué lo carreter, perque lo cavall del devant es procurador, y los altres sos parroquians.

*
* *

Anava un pobre darrera d' una dòna demanantli ab mil exclamacions que li donés una peseta.—Germá, Déu vos ampare, responia ella.—Mes éll l' aná seguint un gran tros ab la mateixa cansò, fins que veyentla ficarse a casa seva digué:—Per la poca caritat que hi ha un hom te de fer cosas que.... —Ohint assó la bona dòna per' evitar un delicte li doná la pesseta, y le preguntá:

—Be ¿qué fariau si no la tinguesseu?

—Hauria de treballar, y á fe que no m' agrada pas gayre.

*
* *

Luis XIV de Fransa va provar de ser poeta y arribá á fer un madrigal. Sens amagarse de ser éll lo autor, lo ensenyá á Boileau, qui després d' haverlo llegit li digué:

—Apar que res sia impossible á V. M.: volgue-reu fer versos dolents y havéu sortit ab la vostra-

* * *

—Milton, quan ja era cego, se casá per segona vegada ab una dòna molt hermosa qu' havia un genit molt estrany. Lord Buchingham l' hi digué un jorn, que sa muller era bella com una rosa: «No puch jutgarla péls colors, respongué ab tristesa Milton, pero hu puch coneixer per las espinas.»

* * *

Un senyor que acabava d' arribar d' América volgué obsequiar á una familia amiga seva fent present á la mestressa d' un papagall que ab molta gracia repetia tot quant oia dir. Doná la bestiola á un criat pera que 'ls la portés, y al cap de pochs dias los feu una visita.

—¿Qué tal lo papagall? preguntá.

—Oh, mol bé! sino que era un xich dur, respongué la senyora.

* * *

Un noy que duya lo menjar á son pare que treballava la terra, sentint l' olor que feya lo de dins

del tupí, pensava: «¡Que deu esser bò! ¡M' agradaria poderho tastar! «Mes enllá tornáá pensarhi, y, per fí, lo dimoni de la gola 'l vencé. «No mes ne menjaré un, deya, y lo pare no 'u coneixerá.» Després de l' un, vingué l' altre, y aixis s' acabd tots los sigrons. '«¿Com ho farás ara?» Y cercan una escusa, arribá prop de son pare plorant amargament.

—¿Qué tens, noy? qué tens?

¿Qu' he de tenir? Qu' en aquella baixada he caygut, y tot se m' ha vessat.... No he pogut aprofitar mes que lo such.

* * *

Encarregat Franklin de demanar al Ministeri anglés que deixás lo costum d' enviar á sas terras americanas los malfactors d' Europa, respongué lo Ministeri que 's necesitava tráurels d' Anglaterra pera netejarla.—Y ¿qué dirian, respongué lo savi, si, per lo mateix, duguessen á Anglaterra las serps de cascabell que té l' América?

* * *

Lo cleure Maury (que després fou cardenal)sens esser vanidós era un xich arrogant.—¡Vos penséu valer molt!—va dirli enfadat Regnault de Saint Jeant d' Angely. Maury respongué: —Quan me

miro á mi tot sol, penso valer poch; «pero, quan me comparo, molt.»

* * *

Un que jugava á cartas, enfadat de veure un curt de vista que li mirava lo joch, se tragué 'l mocador de la butxaca y agafá lo nas de desvergonyit; mes deturantse en sech, digué:

—Perdoneu, company; com erau tan aprop, m' he pensat que 'l vostre nas era el méu.

* * *

GOS QUE LLADRA NO MOSEGA.

—

LLETRA FESTÍVOLA.

1.

Cuant vej un pare ab caxaça
Amenaçar á son fill,
Y qu' este sense perill
Se burla de s' amenaça;
Dich rient: Qui no et conega
Tes amenaces creurá;

No jo, que sé bé 'l refrá:
Gos que lladra no mosega,

II.

Cuant parlant de còses bònes
Oixch á un vell escarransit,
Alabarse del *partit*
Que diu que trau de les dònes;
Dich rient: Qui no et conega
Tes alabances creurá;
No jo, que sé bé 'l refrá
Gos que lladra no mosega.

III.

Cuant vej dins d' un cafetí
A un *pinxo* plantes tirar,
Volent *de llengua* matar
A tot hòme qu' está allí;
Dich rient: Qui no et conega
Tal vòlta pòr et tindrá:
No jo, que sé bé 'l refrá
Gos que lladra no mosega.

IV.

Cuant escolte pòc ó masa,
A una *fadrina* alabarse
De que no volent casarse

Dona als hòmens carabasa,
Dich rient: Qui no et conega
Tes alabances creurá;
No jo, que sé bé 'l refrá:
Gos que lladra no mosega.

V.

Cuant oixch á voltes parlar
A un aprenent de poeta
Sobre 'l mèrit d' una obreta
Que té *fá temps* pa estampar...
Dich rient: Qui no et conega
Tes alabances creurá;
No jo, que sé bé 'l refrá:
Gos que lladra no mosega.

VI.

Cuento vell es y será,
(Que tot hòme té deprés
Fà temps) que 'l qui parla mes
Es sempre 'l qne manco fá;
Per lo mateix ningú nega
Así ni en el estranxer,
Qu' es un refrá verdader
Gos que lladra no mosega.

J. F. Sanmartin y Aguirre.

* * *

Era costum antich á Anglaterra que 'ls aymadors tirasen al foch algun obgecte de sa propietat, quan trincavan per una hermosa. Lo pitxor de tot era que tots se veyan obligats á obrar del mateix modo mes que la noya per qui trincavan, les hagués donat carabasa. Aquest costum estrany va donar lloch á mols cassos ja serios ja de riure. Anem á contarne un.

Lo ayrós Carles Sidney cert dia menjá á la fonda ab quelcuns de sos mes ben volguts amichs. Un d' aquets s' adoná de que Sidney portava uns punys ricament brodats y, un si es no es gelós, trincá per una cremant després los seus. Sidney conegué la intenciò de aquest, empero fentse 'l tonto se va traure 'ls punys y 'ls cremá també; mes com era home que no s' oblidava tan aviat de las cosas, amaní un dinar á la mateixa fonda, hi convidá als mateixos amichs y quant arribá l' hora dels trinquis ne feu un per sa aymia, arrencantse després una dent, al mateix temps que deya:

—Això y molt mes, se mereix la meua dama, Milorts.

Tots los altres se quedaren fentse creus del que havian vist.

—Esperit, esperit, llavors lo diu Sidney, la lley es lley y lo costum costum, una dent es poca cosa: no fa pas mols dias que, com ja sabéu, alguns

joves se varen tallar lo dit gròs de la má. Esperit y fora, si no tindré de pregonar per tot arreu lo vostre cobardiment.

—Jamay! respongué un lligantse un cordó de seda á una dent. Aprés pegá estirada y la dent saltá. Tots los demés vullas que no, seguiren son exemple. Llavors quan tot hagué finit, Sidney s' alsá de la cadira y aixis mateix parlá:

—Senyors, qui la fa que la pagui: l' altre dia me forçareu á cremar los punys de ma camisa, acció no gaire noble y generosa; pus be, ja estich venjat.

—¿Cóm venjat?

—Vosaltres vos havèu arrancat una dent vostra, no es això?

—Es clar! digueren á la vegada 'ls altres.

—Pus la meua era postissa. Era una dent de ivori que 'm tornaré á posar ara desseguida.

* * *

Un andalús que no anava llarch de quartos, tenia un cavall. Un dia un va anar á visitar al andalús y aquest volgué ensenyar al amich son cavall. L' amich se quedá sorprés al veure que l' animal portava ulleras verdas, y al manifestar sa sorpresá, aixis li va respondre l' amo:

—Jo t' diré, li poso ulleras verdas perque 's fi-

guri que menja vert; de aquesta manera 'n surto ab uns quants grapats de palla al dia.

* * *

Anava un metge acompanyat de un practicant á fer sas visitas, quan veuse aquí que un dia al entrar al quarto de un malalt, lo primer que va dir fou lo següen:

—Ja sé que 'l trobaré pitjor avuy. V. no 'm vol creure, li tinch privat lo menjar y s' acaba de menjar una taronja.

Lo malalt confessá sa falta, 'l metge com havia dit lo trobá empitjorat.

Al eixir de la casa, lo practicant li preguntá com s' ho havia compost per endevinarho y 'l metge li respongué:

—Es que hi vist pell de taronja sota 'l llit.

Al cap d' uns quants dias lo practicant tingué que anar á fer una visita per compte del doctor, lo quin estava ocupat. Entra al quarto de un malalt y lo primer que li diu, es:

—Senyor malalt, V. no 's vol curar, li tenen receptat que no mengi res y V. ha menjat palla.

—Cóm! respon lo malalt sorprés.

—Sí, senyor, sí, palla: á mí ningú m' enganya... encara n' han quedat bossins sota 'l llit... (y eran unas quantas pallas que havian caigut de la màrfaga).

*
* *

Trobávanse dos amichs al davant de una font cercolar en lo bell mig de la que hi havia Neptú de pedra, ab la barba, lo trident y dret sobre una petxina tirada per cavalls marins. Un d' ells entusiasmat exclamá:

—Es bonica aquesta font. Vet aquí á Jonás sortint del ventre de la ballena.

—Home, no! digué l' altre, si es Neptú, lo Deu dels mars.

—Ah, tens rahó—va respondre lo primèr tornantse tot roig—Jonás ó Neptú, tot es igual: en això de «profetas» no hi entench gayre.

*
* *

—Aquí! apa, capitá! deya cridant un soldat, aquí! que tinch un presoner.

—Pus be, li dix aquell, si 'l tens, pòrtal!

—Tan de bo pogués! M's com ho farè, si éll no 'm vol deixar anar!

*
* *

En la sala, que destinada pera llegir los periódichs tenia un cassino, sobre 'l portal se hi veya ab lletras ben grossas aquest rétol:

«Als que tot just confegeixin ó s' adormin, no se 'ls permetrá llegir mes periódich que 'ls enraderits.»

* * *

¡AL CABANYAL!

¡Quina calor! ¡Quína basca!
yo he perdut el apetit;
una faba huí m' ha ixit....
y cuant pica, ¿quí no 's rasca?
Díuen que tot lo món viu
en l' estíu, y es gran manía,
pues yo vej en este dia
que tots rabien en l' estiu.
Aquell crida: «yo m' abrase.»
L' atre: «tot estich banyat.»
L' atre, que es resin casat,
diu: si yo hu sé no me case.
«Ya está un hòme pròu ensés
en la flama del amor,
y la senyora calor
ve pera cremarme mes.»
Si tens novia, ya estás bè:
palmito li has de comprar,
y despres l' has de portar

á que refresque també.
Y si es algo sinyoreta
y la crema el sòl que brilla
¿quí no compra una sombrilla
pa que quede satisfeta?
Si per el Mercat pasánt
veu ella els melons d' Aljer,
¿el novio qué té que fer?...
comprar un meló al instant.
Y mentres del meló el pes
el fa anar á tropesons,
li diu: «hiá uns atres melons
que t' agradarien mes.»
—¿Tú qué saps?—¿No he de saber?
y que hu sapia no 's estrany,
pus hiá melons de tot l' any
que son millors que els d' Aljer.
En fi, tot son compromisos
y gastos; y en tals agovios,
tots els bolsillos dels novios
queden flachs com uns canyisos.
Pero la fulla jirem
y vejam l' atre costat:
no's l' estiu tan desdijat
que tan sòls mals encontrem.
—¡Así! ¡tres asientos, tres!
(diu cridant un tartanero):
¿puja vosté, «caballero?»
—Sí; (diu el novio cortés).
Y pujen en el instant

la novia y novio primer,
y la que sògra ha de ser
puja despres marmolant.
Ya tenim á la parellà
front á front y cara á cara:
la novia al novio repara,
mentres éll repara en ella.
—¡Arre!... y corre la tartana
arrastrá per l' animal.
—¡Arre!!! ¡Al Grau! ¡al Cabanyal!
¿Quí d' anar no tindrá gana?
Allí es fuj de la ciutat
y sa folla algarabía;
allí hiá mes alegría,
allí hiá mes llibertat.
Allí es disfruta la brisa
de la mar que vida dona,
y pòrta tota persona
«el recreo» per divisa.
Allí es canta y es pasetja
en bòna ó mala fortuna,
y á la llum d' aquella lluna
ninguna dòna hiá lletja,
Y acompanyat del rumor
de les oles de la mar,
pòt el hòme suspirar.
y declarar son amor.
¡Son amor! ¡terrible mal!
¿y no el curareu, hermoses?
deixeu ciutats caloroses;

anem tots al Cabanyal!
Anem; allí ham d' encontrar
salut y ditja cumplida;
una delisiosa vida
podem allí disfrutar....
Mes ¿ahón está la parella
de que parlabem? mireu;
ya propet del Grau se veu:
¡cóm se miren éll y ella!
—¡Ay! ya s' acaba el camí,
(diu ella).—¿Qué te sap mal?
—¿A mí? no.—¿Me hu dius formal?
—Formal....—Pus no hu crech així.
—¿Per qué?... Mes deixem estar
de novios impertinènsies;
tenen unes retisènsies
que.... pero mes val callar.
Arribaren; ya han baixat;
el novio paga, y.... avant:
miréulos; van paseljant:
se sonriuen.... ¿qué ha pasat?
¿Es qu' el aire de la mar
dona als novios alegría?
¿es qu' es tant alegre el dia
alegres vòlen estar?
Yo no hu sé; pero es segur
c' allí fa mes goij la dòna,
y qu' es la vida mes bòna,
y qu' es el aire mes pur.
Yo no hu sé; pero es lo cèrt

qu' el còr allí té valor,
y si allí s' encontra amor,
eixe amor.... ya no se pèrt.
Jiques, que patiu del mal
qu' es diu «ganes de casarse,»
si voleu pronte curarse
aneusen al Cabanyal.
Allí, á la llum de la lluna
que vos dona cèrt encant,
anireu totes trobant
vòstra suspirá fortuna.
Y en tant qu' en vòstre cabell
juen de la mar les brises,
adorant vòstres sonrises
voreu al rendit donsell.
Aneu, pus, no 's detingau;
el Cabanyal visiteu:
allí, jiques, trobareu
salut, alegría y pau.

J. Guix.

*
* *

Un carliste esplicava á Bayona las sevas hassanyas.

—Miréu, deya, jo vaig tallar los peus á un soldat.

—Home, vá dir un oyent, jo sé qui vá tallar lo cap á mes de quatre.

—També l' hi hauria tallat jo pero....
—¿Qué?
—Ja no 'n tenia.

* * *

DOLORA.

—

Anava á veure m' aymía,
com ho fa tot bon aymant,
sense faltarhi un sol dia;
y un cert vespre que plovía
la vareig trobar plorant.
—¿Qué tens? vaig dirli, ¿qué tens?
respòn, no sigas caxassa;
¿qué 't passa? digas, ¿qué 't passa?
¿qué potser altre amor sents,
que ab fletxas ton cor traspassa?
¿Qué potser t' han robat, nena?
¿qué potse t' creus que no t' amo?
respon per Deu, Filomena;
respon, no 'm dongás mes pena,
ja que veus que aixis m' esclamo.
¿Quínas son las penas tèvas?
cóntamelas sens embulls
y aixis calmarás lãs mèvas;

Y 'm respon:—He pelat sévas
y m' han fet plorar los ulls.

S. Foradats.

*
* *

Una pobra viuda 's presentá á demanar caritat y protecció á una rica marquesa.

—¿Quáns fills teniu? hi preguntá aquesta.

—Senyora, l' hi respongué la pobra, dos.

La senyora 's distragué en altras cosas, y al cap d' una estona li preguntá novament.

—¿Quáns fills teniu?

Senyora; respongué l' altra. Desde que l' hi dit que 'n tenia dos, no n' hi tingut cap mes.

*
* *

EN LO PECAT VA EL CASTICH.

FAULETA.

—

Li volgué furtar á un gos.
Lo bos, un pillastronás,
Y el gos un mòs en lo nas.
Li pegá al vores sens bos.

«*¡Justo castigo de Dios!*»
«Diguí jo:—¡Bravo! ¡Ben fet!»
Y el pillo, com un cuhèt
Pegá á fugir; que sino,
Encara l' atrape jo
Y no pòrta masa fret!

—

Si algun cás d' estos asobint pasara,
Lo bos á tant de gos no se llevara.

Constanti Llombart.

* * *

Un home y una dona passavan un riu; ell á pèu, la segona á cavall. Tot d' un plegat la bestia s' espanta, pega un bot y la dona cáu al aiga. L' home que era son marit, comensa á cridar y á dolrerse: lo riu s' emportava cavall y dona.

Lo marit corra que corra tot planyentse.

Troba un altre y 'l atura.

—Hon vas? li diu.

—Busco á ma dona que m' ha caigut al riu y vull salvarla.

—Qué estás boig?

—¿Per qué m' ho preguntas?

—¿No dius que cercas á ta dona?

—Sí.

—¿Pus per qué la buscas riu amunt en lloch de seguir la corrent del aiga?

—Jo 't diré: ma dona sempre ho ha fet tot al revés de l' altra gent: aixis es que jo ja sé 'l que 'm faig quan la busco riu amunt en lloch de cercarla allí per hont seria regular cercar als altres.

Y riu amunt va seguir cercant á sa dona. No sabém si ab tot y fer sa dona las cosas al revés de las altras personas, la va trobar al naixement del riu, per compte de haverla trobada á la boca del mateix. Creyém que no.

* * *

Aná un ruch á confesarse
en lo pòble d' Alboraya,
y li digué al confesor
qu' ab contrició s' acusaba,
d' haber tengut lo desix
de furtarli á éll una cabra.
—Home! 'l confesor va dirli,
vosté ha comés una falta,
pus ja sap qu' el refrá diu
qu' *ab la intenció tan sols basta*;
per lo mateix deu donarme
cinch napoleons en plata.
Va traure 'l ruch enseguida
els menuts de la bolxaca,
y amostránlilos digué

ab moltísima caxasa:
—Còntentes, pare, 'n mirarlos
com vax vore jo la cabra,
pus ja sap qu' el refrá diu
Qu' ab la intenció tan sols basta.

J. F. Sanmartin y Aguirre.

*
* *

Quan los joves estudiavan en la Universitat de Cervera, succehia que tots los jorns que no hi havia aula, se 'n anavan á passejar pels poblets y masías vehinas al poble-ciutat dejá anomenat mes abans. Aixó no agradava pas mòlt als pagesos; mès tenian de pendre paciencia.

Succehí donchs, que una tarda en que alguns se n' anavan á una masía de mòlt aprop de Cervera vegeren damunt del portal de la mateixa aquestas quatre lletras A. B. C. R. pintadas en negre sobre fondo emblanquinat.

Comensaren á rumiar.

—Si será aixó!

—Si voldrá dir alló!

Res en clar ne pogueren traure.

Al dia següent tota la Universitat savia lo de las quatre lletras, y al vinent dia de festa la major part dels estudians se 'n anavan al más pera desxifrar en comú lo que 'ls primers no havian pogut endevinar per sí sols.

Lo mes avispat se va adelantar y comensá á llegir las lletras. L' amo de la masía s' estava en la finestra sobre 'l portal y se 'n mig reya. Comensa l' estudiant.

—A.... a....

Y 'l pagés repeteix:

—A !...

Llavors l' estudiant cremantse, de cop, se 'l guayta y li diu:

—¿Qué 'us burlèu de mí?

—No pas.

—¿Donchs per qué 'm feu lo ressó?

—Jo no faig lo ressó á ningú.

—Sembléu mòlt espabilat.

—Pot ser sí!

—Vamos si sou tan guapo, á veure, llegiu y digáume ¿qué volen dir aquestas quatre lletras?

—¿Qué volen dir? Res mes que això: «¡Ah Burro Com Rumías!»

Tots los altres se clavaren á riure y embossantse ab los manteus giraren qua. May mes lo pagés va veure estudiants.

* * *

A la entrada de una masía s' estava un home ajagut sobre un banch fent mig-diada, quan s' ensopegá á entrar lo fill dels amos, al qui (conegut per tothom) li mancava que sé jo en lo pis de

dalt de tot; en bons termes, era un d' aquells que 'n diu lo poble: «no hi es tot,» «es un beneyt,» y assó ab veu compassiva. Entrá, donchs, (pus anava sol ¡com no feya mal á ningú!) y poch-á-poquet mig rient, prenguè una destral esmolada del mateix dia y d' un cop tallá la testa al home del banch. Després la agafa ab una mà y amagantla darrera la porta dix tot satisfet:

—Lo riure será en despertarse, que es trobará sense cap!

* * *

Hi havia un boig molt conegut per sas agudesas á qui tota la gent de bon humor feya preguntas per' oir sa parla sempre festiva y moltas vegadas discreta y sentenciosa.

Veus aquí que un jorn li preguntaren:

—¿Qué fa Déu en lo Cel?

A lo qual respongué:

—Fa creus de moltas midas, y las tira á la terra, ó mes ben dit, als que hi vivim, pera que tothom tinga la seva (qui mes grossa, qui mes xica) segons plau á sa divina voluntat. Al un li cau als ulls y lo fa cego; al altre á la cama y lo fa coix; al altre al bras y resta manco; á l' altre á la esquena y es jeperut... A mi va tocarme al cap, y desde llavors só boig.

*
* *

Un pobre pare de familia que necesitava quartos se 'n va anà á trobar á un d' aquets que deixan diners.

—Si 'm puguesseu deixar cent duros?...

—¿Cent duros? Bè. bè, 'us los deixaré.

—¿Quin tant per cent me farà pagar?

—Una cosa enrahonada...lo cinquanta per cent.

—Lo cinquanta! Bah! Bah! pagaré 'l cinquanta!

—Contanthi l' interés: vull dir, que 'us daré cinquanta duros y vos me faréu un recibo de cent.

—Un recibo de cent! Bè! bè! faré 'l recibo.

—Donchs passéu demá, que avuy es diumenge y tinch d' anar á missa. Ja tocan la última batallada.

—Vindré demá.... Passihobé!

—Adeussiáu.

Aquell mateix dia tot dinant lo usurer va contar aquest negoci á sa dona.

—¡Com, ya dir aquella, li deixarás cent duros per un any cobrantne lo cinquenta per cent avansat! ¿Per qué no 'ls hi deixas per dos anys y aixis no n' hi tindrias de donar cap?..

*
* *

Anava un ubriach pels carrers tot fent tentinas y la gent que 'l trobava tot era dirli:

—Desgraciat! No haguesses begut no estarias aixis. No veus quan mal has fet....

Y 'l ubriach responia.

—En beure no he fet mal; en lo que faig mal es en voler caminar després de haver begut.

* * *

En cert poblet del Vallés, un dia de la Quaresma, lo vicari feu un sermó tant bonich y ple de sentiment religiós que tothom qui l' estava escoltant plorava á doll. Un pagés ab tot hi havia que no plorava, y estranyat d' aixó un vehí seu li preguntá per qué no 'l conmovian las santas rahons d' aquell noble varó, que dalt de la trona predicava.

—Y per qué tinch de plorar, respongué 'l preguntat, si aquest vicari no parla ab mí. «Per ventura so de aquesta parroquia?»

* * *

Passejávas un dia un rey pèls entorns de una rica masía y, voltat de son servey y amichs, contemplava tot sorprés una cort hont hi havia mes de doscents tossinos. L' amo del más se l' guaytava ab la gorra á la má y dés de lluny.

—Eh! li cridá 'l rey, vina aquí! Pagés, en hon-

ra de la veritat dech dirle que aquesta téva es la cort mes numerosa que he vist.

Y 'l bo del home no sabent que contestar á aqueixas paraulas, digué:

—Senyor, mes numerosa es la vostra encara!

* * *

Passant per un camí un pobre va tindre la mala sort de topar ab un lladre.

—La bossa ó la vida, li digué aquest.

Lo pobre resta un ratet espalmat.

—Com vols que tinga bossa, va respondre al últim. ¿Qui no te dinérs qué vols que 'n fassa de la bossa? Te jüro per la meva sanch que no duch res.

Lo lladre no se 'n va contentar d' aquesta resposta.

—Afluixa 'ls diners, que si de bona no me 'ls donas per forsa te 'ls faré sortir.

Y com lo pobre 's resistis, lo lladre 'l va matar.

L' escorcolla, ja perdia la paciencia quan tot d' un plegat li ve un pensament. Li talla 'ls botons del jech y á dins de cada botó hi troba una dobleta de cinch duros tota nova encara.

Llavors lo lladre plegantse de mans mirant al cel y ab veu plena de indignació exclamá:,

—Senyor, es possible que salvés l' ánima de aquest perdut, que ha jurat en fals! Válgam Déu!

A quin temps hem arribat! Hi ha gent que no s' hi mira gota en fer un jurament fals! Ah! ah! La moralitat se 'n va depressa, depressa de aquest mon.

Y tot dihent això feya trincar las dobletas per veure si eran falsas.

*
* *

Anavan de companya dos frares, un dominico y un franciscá. Arribaren á bora d' un riu que tenian que passar á péu descals, y llavors lo dominico digué á son company:

—Germá, per passar lo riu 'us tindréu de mullar. Si jo 'm mullo, germá, vos no hi anéu á guanyar rès. Vos aixis com aixis ja aneu descals. Per estalviar temps, pus de altre modo jo 'us tindria de fer esperar trayentme y posantme las mitjas y las sabatas, porteume á coll-y-bé y aixis tots ne rebrem benefici.

S' hi va avindre 'l franciscá; se 'l carrega y passan. Mes aixis qu' es al mig del riu lo franciscá se detura y diu al dominico:

—Pare dominico, portéu quelcom diner sobre?

—Sí, diu lo que era dut, uns quinçe quartos.

—Ah! Pus jo no puch trencar la santa regla.... jo no puch dur diners sobre.

Y dihent y fent en un obrir y tancar d' ulls posá al dominico de peus al aiga.

*
* *

A 'L AIGUA FRESQUETA!...

(COSTÚM VALENCIANA.)

—

Tartanero, mòga,—Ja están totes dalt;
Jesus, que calina!—Ni un pèl d' aire fá!
Cuidado no volque,—No córrega tant!
Qué basca! laròba—S' apega á la carn!
Pepico, no cáigues,—Pasa así dabant.
Doneume un palmito,—Qu' estich sofocat,
Fet vaig una sopa—Desde dalt á baix.
¡Adeu, la cistella!—Ja está el such jorrant!
Remedios, Joaquina,—Mercedes, Pilar!...
No te táques, dòna,—Mira lo qu' et fas!
¡Que no tindré ganes—D' aplegar al bany,
Y ohuir á la gica—Que pasa cantant:
«A l' aigua fresqueta—De la fònt de Gas!»

—

Tartanero, páre,—Qu' anèm á baixar;
Com hiá tanta arena—S' atasca el caball!
No vullch que fatigue—Més al animal;
D' así á la barraca—No hiá mes que un pas;
—Vèu?—la cantonera,—La del «Nano fart.»
Allá á la caiguda—Del sòl pòt tornar,
No cal qu' así vinga,—Aguarde als portals;
Mire que no falte,—Qu' allí farém cap.
Giquetes, vos deixe;—Als hòmens m' en vaig!

Tú, Pepico, vine,—Vine en lo papá.
¡Quin ventet que corre!—Mes pesetes val!
Pero... ja la gica—S' acòsta cantant:
«A l' aigua fresqueta- De la font de Gas!

—

No vullch que me nòte—Ningú els alifachs;
Barraquero, dónem—Calçoncillos llarchs;
Y amés un sombrero—En áles ben grans,
Y uns suros pa entrármen—Molt adins remant.
¡Vorán si es qu' un hòme—Sab ó no nadar!
¿Hiá barca d' ausili?—¿L' aigua está gelá?
Guárdem el rellontje—Y els dinés, so Blay,
No fasa algun diable – Qu' em deixen llampant.
Reguitsa, Pepico,—No júes de mans!
Ja tinch mitja cárrega—D' arena en lo cap!
¡Que vas á encegarme!—¿Hiaurà un Barrabás?
Vés, crida á la gica—Que pasa cantant:
«A l' aigua fresqueta—De la fònt de Gas?»

—

Una balsa d' óli– Pareix huí la mar!
¿Con que ja habeu totes—Refrescat la sanch?
Fòra d' eixa plaga,—De «clavells» que hiá,
Que de 'l aigua t' aisen—A picaes en alt,
No hiá regalisia—Com el pendre el bany,
Y luego en la fresca—Platja berenar!
Vingau y á esta llantja—Séntemse arrimats;
Tragám el avío;—Mentjém y begám:
Pimentó y tomata!– Suquet d' empaná!
¡Quin apetit òbri—L' aigua de la mar!...
Giques, cluix... te arena!—¡Ja hu ham fet salat!

¡Qué set!... vine, gica!—Ja vé así cantant:
«A l' aigua fresqueta—De la fònt de Gas!

—

Repleguém els bártuls;—Vinga, aném anant;
¡Pòbre tartanero!—May vos se fa tart!
Así vé á buscarnos—Cansát d' esperar!
Dispense, tio Sénto;—Ja pòt mòure abant.
¡Com súe la pega!—No es pòt aguantar!
¡Cuant aplegue á casa—Nuétet me fas!
La Creu ja pasarem—Y estém á mitant!
¡Ay, quins rots mes ágres!—Jo estich maretjat!
¡Sent una agonía,—Des d' el pònt del Real!
En cá com á casa—Per fí, ham arribat!
¡Adeu, tartanero!—Vinga enjorn demá;
Qu' un valenciá es pòsa—Bò en ohuir cantar:
«A l' aigua fresqueta—De la fònt de Gas!»

Constantí Llombart.

*
* *

Sabut es, la afició á les lletres que tenia lo rey Felipe IV; este monarca desitxant donar protecciò á tot home de génit, tenia á son entorn als mes afamats escriptors de la seua época, per lo que mereixque que sa còrt se anomenara «la còrt d' el rey poeta.» Coneguda per Felip IV la fama de lo célebre poeta festívol, en Vicens García, nomenat «lo rector de Vallfogona,» cridá á este poeta á sa còrt ab lo desij de conéixerlo. Obedí García l' òrde del rey, y als pochs dies d' haber arribat á Madrit, se quedá d' incògnit per averiguar tot lo interior y exterior de la capital del

reyalme', fins que una ocurrencia fon causa de que lo rey tinguera noticies de sa arribada á la còrt. Fon está, segons conta un escriptor catalá, que pasejant García per la campinya de Madrit, va vore á Lop de Vega (á quí no coneixia) extátich observant un hermòs y tèndre xiquet que dormía sobre una pedra, y al acostarse García digué aquell: «O el muchacho es de bronce, ó la piedra es de lana;» y llavors respongué García: «Que mas bronce que no tener años once. ¿Y qué mas lana, que no pensar que hay mañana?» Atónit Lop de Vega per la sentenciosa respòsta observá lo subgecte, y abraçantlo, digué: — «Tú eres García á pesar del disimulo.»

* * *

En cèrt pòble d' el hòrta de Castelló, estaben un dia pleitexant alguns senyors d' el Ajuntament, sobre l'alsá qué habia de tindrer una pica que se trataba de fer pera beurer els caballs.

De sopte l' alcalde volent tallar la cuestiò, digué acaxant la esquena al mateix temps:

—Feula á esta alsá, que ahon jo bech, cuanse-vòl animal pòt beurer.

* * *

Conten qu' habent anat en certa festivitat á Roma lo famós dominico anomenat pare Mulet, lo Papa que ja tenia coneiximent de son ingéni, li demaná que s' encarregara de predicarne lo sermó d' aquella festa, y que sense tindrer lo temps necesari pera llevarse de damunt la pols del camí,

putjá dalt de la tròna y predicá improvisadament un sermó, que començá per les sacrílegues paraules:—«Maldito sea el Padre, maldito sea el Hijo y maldito sea el Espíritu Santo. ..»—y que, deixant per un moment aterrat y confús al auditori, sabé acabarlo satisfactoriament pera tots, afetjine enseguida:—«dicen los condenados en el infierno.»

*
* *

Tenint certa vòlta necesitat los frares de Sent Domingo de Valencia, de fer una festa á Sent Antoni, se trovaren en que no tenien imatje del nomenat sant. Llavors á un frare se li ocurrí, qu' en lo convent habia un cuadro que representaba á Sent Pere, lo cual ab una llautjera reforma que li feren, podria tráurelos d' el apuro.

Aprobá la comunitat la idea, y li varen fer lo encárrech al pare Mulet, que segons conten, era molt aficionat á la pintura. Convingué lo pare 'n fer lo treball y una vòlta arrematat, lo presentá á sons companys. Estos notaren enseguida que se li habia oblidat de pintar lo pòrch, que com es ben sabút sòlen sempre pintar junt á la imatje del sant.

—¿Y el pòrch? li preguntá un frare molt atrevit.

—L' acabe de tancar en la porquera, digué de sopte lo pare Mulet, amostrantli les claus que el sant duya en la má de cuant representaba á Sent Pere, y que ab tota intenció no habia borrat d' el cuadro.

FÍ.

ERRADES GROSES.

Plana.	Ralla.	Diu.	Deu dir.
11	20	parlasen	parlaren
20	12	Al	Ab
21	7	A vans	Avans
28	15	coloma	Coloma
28	21	Ferer	Ferrer
34	22	tolhom	tothom
30	16	esirany	estrany
41	10	dei	del
58	11	desitjan	desijant
63	11	verdaderas!	verdaders!
66	9	changleta	jangleta
66	11	chinchols	jinjols
66	25	jacja	haja
72	10	llecja	lletja
74	25	carinyo	cariño
75	9	charla	jarla
78	15	chòc	jòch
76	21	Perez Rodriguez	Pereç Rodrigueç
83	10	*pameta*	*pamela*
84	15	se quixen	's queixen
89	12	cajerulos.	cajerulo.
90	1	Alla en	Y por
93	12	escomença	escomençà
99	6	hiu	hui
106	14	*blanco*	*banco.*
109	18	alrodador	alrededor
109	19	ealdera	caldera
118	23	clara	Clara
126	7	desèr	desèrt

Plana.	Ralla.	Diu.	Deu dir.
126	11	palleta	pelleta
128	22	escepciones;	escepcions;
137	19	chüe	jüe
138	14	chaveta	javeta
147	6	alxó	aixó
147	17	ixca	n' ixca
147	20	as	es
148	7	consevòl	cuansevòl
149	13	olforchas,	alforjas.
150	7	ena	en la
150	8	Alforcha	Alfórja
154	22	jauja	Jauja
161	7	Madrid	Madrit
174	12	la gent	les gents
177	1	un ases	uns ases
177	10	torrent	Torrent

OBRES LLEMOSINES

CANTS DE MA TI

POESIES LLEMOSINE

PER

En Joseph F. Sanmartin y

Está en preparació esta obra que portará retrato y biografía de son autor.

OBRES FESTIVES

DEL

P. MULET

DONADES Á PUBLICA LLUM

PER EN CONSTANTI LLOMBART.

Un tomo estampat ab molt de gust.—Preu pesetes.

NIU D' ABELLES,

DONATS A PUBLICA LLUM

PER EN CONSTANTI LLOMBART.

Un tomo elegantment impres.—Preu: peseta.

Estes obres se trovarán á la venta en Vale en les llibreries de En P. Aguilar y en F. A lar, Caballers, 1, y Mar, 24.

En Catalunya y Mallorca en les princi llibreries.

LaCat
S2278c

Sanmartin y Aguirre, José F (ed.) 486063
Cuentos vells, y baralles noves.

University of Toronto
Library

DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET

Acme Library Card Pocket
LOWE-MARTIN CO. LIMITED